

דין וחשבון שנתי
2021

תוכן העניינים

4	דבר יו"ר הדירקטוריון
5	דוח הדירקטוריון והנהלה
7	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
16	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
39	סקירת הסיכונים
82	מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים
86	בקורות ונהלים
87	הצהרת המנכ"ל
88	הצהרת החשבונאי הראשי
89	דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
90	דוחות כספיים שנתיים מבוקרים
235	ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי
237	ממשל תאגידי
253	פרטים נוספים
269	נספחים
277	מילון מונחים
280	אינדקס

דבר יו"ר הדירקטוריון

מחזיקות ומחזיקי עניין יקרים,

שנת 2021 התאפיינה בהמשך המשבר הבריאותי העולמי ובגלי תחלואה. העולם המדעי, החברתי והכלכלי, ממשיכים להתמודד עם גלי המגפה, כאשר בד בבד כלכלות העולם ובתוכן כלכלת ישראל, שבו למגמת צמיחה.

הבנק הבינלאומי שמר על המשכיות עסקית והעניק שירות מיטבי ללקוחותיו, תוך שמירה על בריאות העובדים וזאת תודות לאיכות הניהול, לקדמה הדיגיטלית, לאיתנות הפיננסית ולתיאבון הסיכון המידתי.

קבוצת הבנק המשיכה לצמוח בכל תחומי המיקוד האסטרטגיים שלה, תוך שימת דגש על חדשנות והתייעלות. אנו מאמינים שהשילוב בין בנקאות מותאמת ללקוח, עם יכולת דיגיטלית מובילה, מאפשר לנו להיות בית מעולה ללקוחותינו ולעובדינו.

דירוג הבנק, על ידי סוכנויות הדירוג המקומיות, נותר ברמה האפשרית הגבוהה ביותר, AAA. חברת הדירוג הבינלאומית Moody's מדרגת את הבנק בדירוג A2. מדובר בהבעת אמון באיתנות הבנק ובמהלכים האסטרטגיים שמובילה ההנהלה.

המצב הגיאופוליטי באירופה, עליית האינפלציה והצפי להעלאות רבית בעולם מביאים, בעת הזאת, להגדלת חוסר הוודאות.

מפת הסיכונים בנושא אבטחת המידע, עוברת עדכון עקב הגדלת הסיכון השורשי ועלייה במספר ובאיכות תקיפות הסייבר בעולם. המשך המעבר ליישומי מחשוב ענן, פתיחת שירותים נוספים בדיגיטל ואתגרי הבנקאות הפתוחה, מביאים אותנו לנתח ולהתמודד עם הסיכונים הללו ואנו משקיעים רבות בנושא זה.

אנו עוסקים רבות בעתיד הבנקאות ובכיוונים חדשים שייאפשרו לנו לצמוח, תוך יצירת ערך למחזיקי עניין.

הקבוצה ממשיכה לפעול בהתאם לתוכנית האסטרטגית שגובשה ואושרה בשנת 2019, תוך בחינתה ותיקופה, צמיחה דרך טרנספורמציה דיגיטלית והמשך מודרניזציה של מערכות הבנק, חיזוק המובילות בתחומי ההשקעות ושוק ההון וחיזוק הנוכחות בקרב משקי בית ועסקים קטנים ובינוניים. אנחנו ממשיכים להשקיע באמצעים דיגיטליים, חלקם פורצי דרך, עבור לקוחותינו ולהנגיש עבורם את מערך השירותים של הבנק, בזמן ובמקום המתאימים להם. אמצעים אלה, תוך ניהול אג'ילי, מאפשרים לנו להתמודד בזירה הבנקאית התחרותית אליה נכנסים שחקנים חדשים רבים, מקומיים ובינלאומיים, לרבות שחקנים חוץ בנקאיים.

הבנק קשוב לכל מחזיקי העניין, תוך שמירה קפדנית על דירוג האשראי הגבוה. במסגרת זו, חזר הבנק ליישום מדיניות חלוקת הדיבידנד בשיעור של 50% מהרווחים. יודגש, כי הבנק עדיין פועל בעודף ניכר של הון רובד 1 בהשוואה לדרישה הרגולטורית.

פעילות הבנק בתחום האחריות התאגידית ממשיכה לצבור תאוצה. כבנק מוביל במערכת הבנקאית בשיעור העסקת נשים בתפקידים בכירים, אנו מברכים על הצטרפותה של דירקטורית נוספת לדירקטוריון. הבנק פועל להקטין את טביעת הרגל הפחמנית ובין היתר, בוחן הרחבת השימוש בחשמל סולארי וכן השקעות בתחומים אלה וזאת בהמשך לקו שהבנק מיישם, בדגש על פעילות עסקית לצד שיקולים של סביבה, חברה וממשל תאגידי (ESG). אנו רואים בתרומה לקהילה אלמנט חשוב, בו אנו פועלים באמצעות תכניות המבוססות על המשולש: קהילה, עובדי ומנהלי הבנק והבנק עצמו, על מנת לייצר מכפילי ערך בתרומה אפקטיבית לקהילה. כך הרחבנו את פרויקט הדיוור עבור חיילים בודדים, ביצענו תרומה משמעותית למלגות דרך האוניברסיטה הפתוחה לחיילים, יוצאי צבא ואחרים משכבות סוציו אקונומיות נמוכות וזאת על מנת לשפר את יכולת ההשתלבות שלהם בחברה.

אנו רואים בעובדי הקבוצה ומנהליה מרכיב חיוני ומיוחד בתהליך יצירת הערך עבור לקוחותינו, בעלי המניות ומחזיקי העניין האחרים.

לעובדי הבנק בסניפים ובמטה, להנהלת הבנק המנהיגה את קבוצת הבנק בביטחון ובהצלחה וללקוחות הקבוצה, הפרטיים והעסקיים, שנותנים בנו אמן, נתונה תודת הדירקטוריון.

רון לבקוביץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 7 במרס 2022

דוח הדירקטוריון וההנהלה

7	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
7	תיאור פעילות קבוצת הבנק
9	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים
10	מדדי סביבה, חברה וממשל עיקריים (ESG)
11	הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
15	יעדים ואסטרטגיה
16	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
16	מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
19	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
23	המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
33	מגזרי הפעילות הפיקוחיים
38	חברות מוחזקות עיקריות
39	סקירת הסיכונים
39	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
41	סיכון אשראי
58	סיכון שוק
65	סיכון נדילות
68	סיכון מימון
68	סיכון תפעולי
70	סיכון סביבתי
71	סיכונים אחרים
79	דיון בגורמי סיכון
82	מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים
86	בקורות ונהלים

רשימת לוחות

9	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים	1
10	מדדי סביבה, חברה וממשל עיקריים (ESG)	2
19	תמצית דוח רווח והפסד	3
19	הרכב הרווח המימוני, נטו	4
20	נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית	5
20	פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי	6
21	התפלגות ההכנסות מעמלות	7
21	פירוט ההוצאות התפעוליות והאחרות	8
22	פרטים על הוצאות והשקעות שבוצעו בגין מערך טכנולוגיות המידע	9
23	התפתחות בסעיפי המאזן העיקריים	10
23	התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים	11
23	נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	12
24	אשראי לציבור ברוטו, לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	13
24	התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	14
25	החלוקה הענפית של ששת הלווים הגדולים בקבוצה	15
26	יתרות סיכון האשראי הכולל של הלווים הנכללים במדרגות העליונות בבאור 29ג'	16
26	הרכב תיק ניירות הערך	17
26	התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים	18
27	פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך	19
27	פירוט אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח לפי מדינות/יבשות	20
27	פירוט אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי לפי ענפי משק	21
28	התפלגות פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	22
28	פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	23
30	הון והלימות ההון	24
31	יחס הון כולל ויחס הון עצמי רובד 1 של חברה בת משמעותית	25
31	פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2019	26
33	סך ההכנסות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	27
33	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	28
34	יתרות מאזניות ממוצעות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	29
35	נתונים עיקריים אודות מגזרים עסקיים - פעילות בישראל	30
36	נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל	31
43	מידע נוסף על חובות ששונות תנאיהם במסגרת ההתמודדות עם אירועי נגיף הקורונה	32
43	אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה	33
44	איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי	34
46	סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק	35
48	חשיפת האשראי הנוכחית למוסדות פיננסיים זרים	36
49	חשיפות עיקריות למדינות זרות	37
50	היקף ההלוואות לדיור	38
51	נתונים על התפתחות תיק ההלוואות לדיור בבנק לפי מגזרי הצמדה	39
53	התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל	40
57	נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל	41
59	ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים	42
61	פירוט החוזים שיש לבנק, הנמשכים מעבר לשנת 2021 ומושפעים מרבית הליבור	43
62	תיאור החשיפה בבסיס בפועל לפי מגזרי הצמדה	44
62	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים	45
62	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תאורטיים במדד	46
63	ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים	47
65	יחס מימון יציב נטו	48
66	יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובבנק	49
67	יתרת סך הפקדונות של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות	50
79	דיון בגורמי סיכון	51
84	ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב הפרשות האקטואריות	52

דוח הדירקטוריון וההנהלה

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 7 במרס 2022, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים והמבוקרים של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") וחברות מוחזקות שלו (להלן - "קבוצת הבנק"), לשנת 2021.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

תאור פעילות קבוצת הבנק

פעילותה העסקית של קבוצת הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:

- תיווך פיננסי בין מפקידים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטויין בהכנסות רבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות, במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, מטבע חוץ, סחר בינלאומי, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, מכשירים פיננסיים נגזרים וכיו"ב.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני.
- השקעת כספי הנוסטרו של הבנק וניהול סיכוני שוק ונדילות.
- שירותי תפעול בנקאיים לשוק ההון.
- שירותי נאמנות לגופים מוסדיים באמצעות החברה לנאמנות.

הבנק פועל באמצעות שלוש חטיבות עסקיות עיקריות:

- החטיבה העסקית המרכזת את מכלול הפעילות מול לקוחות עסקיים גדולים (corporate) ומסחריים (middle market), וכן את תחום האשראי מול לקוחות עסקיים ומוסדיים הפעילים בשוק ההון.
- החטיבה הבנקאית המספקת באמצעות הסינים שירותי בנקאות ומשכנתאות לכלל מגזרי הלקוחות - משקי בית, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. במסגרת זו, פועלים גם סניפי יובנק המתמחים בבנקאות פרטית ובשוק ההון וסניפי אוצר החייל, המתמחים במתן שירותים ללקוחות קמעונאיים ומסחריים, בדגש על עובדי וגמלאי מערכת הביטחון. בנוסף, במסגרת מערך פאג"י, פועלים סניפים המתמחים במגזר הדתי והחרדי.
- חטיבת נכסי לקוחות המרכזת את מכלול הפעילות בתחומי שוק ההון, הכספים והמט"ח עם הלקוחות הפרטיים, העסקיים, המוסדיים ופעילי שוק ההון. במסגרת החטיבה פועלים חדרי העסקאות בניירות ערך, במט"ח ובפקדונות וכן מערכי ייעוץ ההשקעות, הייעוץ הפנסיוני ומרכז ההשקעות. כמו כן, החטיבה ממונה על פעילות חברות בנות בתחומים משיקים - החברה לנאמנות והחברה לניהול תיקים. בנוסף לבנק, כוללת הקבוצה את בנק מסד, המתמחה במתן שירותים לאוכלוסיית המורים בישראל.

רואי החשבון סומך חייקין (KMPG) מכהנים כרואי החשבון של הבנק משנת 1972.

אישור דירוג הבנק על ידי חברות דירוג

ביום 1 באוגוסט 2021, אישרה חברת "מידרוג" את הערכת האיתנות הפיננסית הפנימית של הבנק בדירוג aa2.il אופק יציב, את פקדונות הבנק לזמן קצר בדירוג P-1.il, את הפקדונות לזמן ארוך והחוב הבכיר של הבנק בדירוג Aaa.il אופק יציב ואת כתבי ההתחייבות הנדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים בדירוג Aa3.il (hyb) אופק יציב.

ביום 16 בנובמבר 2021, אישרה חברת הדירוג הבינלאומית Moody's את דירוג פקדונות הבנק במט"ח ובמטבע מקומי לטווח ארוך ל-A2, את פקדונות הבנק לזמן קצר ל-Prime-1 ואת תחזית הדירוג ליציב.

ביום 4 בינואר 2022, אישרה חברת S&P מעלות את דירוג המנפיק של הבנק בדירוג ilAAA\Stable ואת כתבי ההתחייבות הנדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים בדירוג ilAA.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוחות אלו, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות. לעניין זה, ראו גם ההסתייגות בפרק הסיכונים העיקריים שהבנק חשף אליהם - השפעת משבר נגיף הקורונה.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "יעד", "תחזית", "הערכה", "אומדן", "תרחיש", "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק סקירת הסיכונים להלן.

המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים, הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים, או כאלה המשפיעים על שווקים אלה.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר					יחסים פיננסיים עיקריים	
2017	2018	2019	2020	2021		
באחוזים						
9.1%	9.3%	10.5%	8.6%	14.7%	מדדי ביצוע עיקריים	
0.52%	0.54%	0.63%	0.49%	0.82%	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון	
10.38%	10.51%	10.81%	11.18%	11.46%	תשואה לנכסים ממוצעים	
5.50%	5.76%	5.81%	5.29%	5.34%	יחס הון עצמי רובד 1	
123%	122%	128%	150%	128%	יחס המינוף	
				147%	יחס כיסוי הנדילות ⁽¹⁾	
2.9%	3.0%	3.0%	2.7%	2.6%	יחס מימון יציב נטו ⁽²⁾	
1.8%	1.8%	1.9%	1.7%	1.6%	יחס סך ההכנסות לנכסים ממוצעים	
1.0%	1.0%	0.9%	0.9%	0.8%	יחס הכנסות רבית, נטו לנכסים ממוצעים	
69.5%	68.4%	64.4%	61.8%	58.3%	יחס עמלות לנכסים ממוצעים	
					יחס יעילות	
					מדדי איכות אשראי עיקריים	
1.03%	1.02%	1.05%	1.38%	1.05%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור	
0.92%	0.83%	1.08%	0.86%	0.73%	שיעור חובות פגומים או בפגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור	
155%	186%	131%	221%	197%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור פגום	
0.18%	0.16%	0.10%	0.10%	(0.01%)	שיעור מחיקות חשבונאיות, נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור	
0.15%	0.20%	0.16%	0.52%	(0.23%)	שיעור הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור	
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר					נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד	
2017	2018	2019	2020	2021		
במיליוני ש"ח						
678	733	865	750	1,405	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק	
2,302	2,486	2,602	2,637	2,794	הכנסות רבית, נטו	
121	166	138	464	(216)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	
1,450	1,637	1,520	1,523	1,756	הכנסות שאינן מרבית	
1,305	1,325	1,286	1,371	1,444	מזה: עמלות	
2,607	2,819	2,654	2,569	2,652	הוצאות תפעוליות ואחרות	
1,579	1,696	1,601	1,532	1,601	מזה: משכורות והוצאות נלוות	
16	35	48	26	36	הוצאות סילוק	
6.76	7.31	8.62	7.48	14.00	רווח נקי בסיסי למניה בת 0.05 ש"ח (בש"ח)	
ליום 31 בדצמבר					נתונים עיקריים מהמאזן	
2017	2018	2019	2020	2021		
במיליוני ש"ח						
135,717	134,120	141,110	167,778	180,470	סך כל הנכסים	
39,186	31,303	37,530	57,802	57,370	מזה: מזומנים ופקדונות בבנקים	
10,238	12,595	10,995	13,105	15,091	ניירות ערך	
80,378	84,292	87,899	90,970	101,164	אשראי לציבור, נטו	
127,333	125,707	132,186	158,243	170,033	סך כל ההתחייבויות	
113,511	111,697	120,052	141,677	153,447	מזה: פקדונות הציבור	
1,133	1,150	1,137	2,992	5,144	פקדונות מבנקים	
5,249	4,989	3,674	4,394	3,356	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	
7,756	8,093	8,568	9,141	10,003	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק	
נתונים נוספים						
7,202	7,860	9,989	8,514	12,950		מחיר מניה (באגורות)
310	355	410	125	543		דיבידנד למניה (באגורות)
4,429	4,285	4,086	3,895	3,715		מספר משרות ממוצע ⁽³⁾

(1) היחס מחושב בגין שלושת החודשים שנסתיימו בסוף תקופת הדיווח.

(2) בהתאם להוראות בנק ישראל יחס מימון יציב נטו חושב החל משנת 2021, לפיכך לא מוצגים נתוני השוואה.

(3) מספר המשרות כולל תרגום למונחי משרות של שעות נוספות.

מדדי סביבה, חברה וממשל עיקריים (ESG)

2020	2021	
		חברתי
		עובדים
3,787	3,663	מספר עובדים
95%	96%	שיעור העובדים המאוגדים
66%	66%	שיעור הנשים המועסקות בבנק
		ספקים
97%	97%	שיעור ספקים מקומיים
		אשראי חברתי
24,261	27,145	יתרת אשראי לעסקים זעירים, קטנים ובינוניים (במיליוני ש"ח)
2,135	1,937	מה: אשראי לעסקים זעירים, קטנים ובינוניים בערבות מדינה (במיליוני ש"ח)
		סביבתי
		צריכת משאבים
23,581,193	22,513,076	צריכת חשמל (בקוט"ש)
227.99	227.76	צריכת קוט"ש למ"ר (עצימות אנרגטית)
66%	70%	שיעור כלי רכב חסכוניים בדלק
		מדרך פחמני
11,992	11,101	היקף פליטות (בטון CO ₂ eq)
		ממשל תאגידי
50%	50%	שיעור דירקטורים חיצוניים
90%	100%	שיעור דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית
10%	20%	שיעור נשים בדירקטוריון
40%	40%	שיעור נשים בהנהלה
61	57	מספר ישיבות ועדות דירקטוריון
6.5	6.6	ממוצע ותק דירקטורים (בשנים)

הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

פעילותה של קבוצת הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים שבהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפים ולווים); סיכוני שוק, כאשר העיקרי שבהם הינו סיכון הרבית; סיכוני נזילות; סיכונים תפעוליים, לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע וסיכון טכנולוגיות המידע; סיכון ציות ואיסור הלבנת הון; סיכון אסטרטגיה; סיכון מוניטין; סיכון משפטי וסיכון מודל.

כל הסיכונים המהותיים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל.

במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.

סיכונים מתפתחים

סיכונים מתפתחים הם סיכונים שעשויים להיווצר בתחומים חדשים, או מוקדי סיכון חדשים בסיכונים קיימים, שנגזרים, בין היתר, מתמורות בסביבה שמשיפיעה על תחומי הפעילות הבנקאית, לרבות סביבה רגולטורית, תחרותית, דיגיטלית ועוד. להלן פרטים בדבר הסיכונים המתפתחים העיקריים:

1. **סיכון מאקרו כלכלי** - התוצאות העסקיות של המערכת הבנקאית בישראל ושל הבנק כחלק ממנה, מושפעות באופן ישיר ממצב המשק בישראל ובעולם. הרעה בתנאים הכלכליים (לרבות שינוי רבית, מטבע, אינפלציה ועוד), הפוליטיים, הביטחוניים, לרבות התפתחות המצב הביטחוני בין רוסיה לאוקראינה (לפרטים ראה פרק התפתחויות כלכליות עיקריות, "הסביבה הגלובלית" להלן), או התפשטות תחלואה עולמית, עלולים להביא למיתון במשק, או להאטה כלכלית מהותית. המיתון עלול לגרום לעלייה מהותית בשיעור האבטלה, ירידה ברמת החיים בישראל, שינויים בהרגלי הצריכה, שיכולים לבוא לידי ביטוי, בין היתר, בירידה בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי, או להשפיע על הביקוש לשירותים בנקאיים אחרים על ידי משקי הבית והעסקים, לגרום לשינויים במחזורי הפעילות בשוק ההון ועוד. גורמים אלו עלולים להביא לפגיעה בהכנסות הקבוצה, להגדיל את היקף החובות הבעייתיים ולהשפיע לרעה על תוצאות הקבוצה.

הבנק עוקב אחר השינויים הצפויים בהתפתחויות המאקרו כלכליות השונות, כגון המשך מגמת האינפלציה, צפי לעליית הרבית בארץ ובעולם ועוד. במהלך החודשים האחרונים, חל גידול בחשיפות האשראי לענף הבינוני והנדל"ן במערכת הבנקאית, אשר לווה בחלקו בהגדלת תיאבון הסיכון, בהקלות בתנאי החיתום וכן בירידה במרווחי האשראי של עסקאות חדשות. על רקע זה, נדרש על ידי הפיקוח על הבנקים, בין היתר, להתאים את ההפרשה הקבוצתית בגין תיק האשראי המסחרי, באופן שייתן ביטוי נאות לעלייה ברמת הסיכון של התיק. לבנק מדיניות פרטנית ביחס לתחומי הפעילות השונים בתחום הבינוני והנדל"ן. הבנק נוקט במדיניות אשראי מידתית וזהירה בתחום, אשר מתעדכנת באופן שוטף, בהתאם לשינויים בענף ובדרישות הרגולטוריות. למידע נוסף ראה פרק סקירת הסיכונים, "סיכונים בענף הבינוני והנדל"ן" להלן.

התפרצות נגיף הקורונה יצרה שינוי משמעותי בסביבה המאקרו כלכלית, שעשויה להיות לו השפעה מתמשכת על המשק וכפועל יוצא, על פעילות המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק כחלק ממנה, כאשר עוצמת ההשפעה תלויה בעוצמת גלי התחלואה ובהיקפם. למידע נוסף ראה "השפעת משבר נגיף הקורונה" להלן.

2. **סיכון אסטרטגי/מודל עסקי** - השינויים בסביבת הפעילות של הבנק וההתגברות המשמעותית בעוצמת התחרות, נבחנו וקיבלו ביטוי בעת גיבוש התכנית האסטרטגית הקבוצתית עבור השנים הקרובות. התוכנית האסטרטגית נבחנת באופן שוטף מול השינויים בסביבת התחרות ומול האתגרים השונים, לרבות אלו שמייצרת מגפת הקורונה בארץ ובעולם.

שינויים המשפיעים על הסביבה העסקית ומשנים את עצמת התחרות:

- שינויים רגולטורים - הסביבה הרגולטורית ממשיכה באינטנסיביות בקידום הסדרתם של מהלכים להגברת התחרות בתחומים שונים, כגון שירותי תשלום, שינויים בשוק כרטיסי האשראי והתשלומים, לרבות המתווה להפחתת העמלה הצולבת, אשראי קמעונאי, מאגר נתוני אשראי, החלת תקן לבנקאות פתוחה, אשר נועד לאפשר שיתוף מידע פיננסי של לקוחות עם צדדים שלישיים, רפורמת הניוד בין בנקים, הקמת לשכת שירותי מחשוב בנקאיים, רגולציה התומכת במעבר לבנקאות דיגיטלית ועוד.
- שינויים בצרכי הלקוחות - סיכונים הקשורים למגמות חברתיות וצרכניות, לרבות שינויים בצרכי לקוחות שחלו בעקבות התפרצות נגיף הקורונה.
- שינויים בסוג המתחרים - בשנים האחרונות, התחרות על השירותים והמוצרים הפיננסיים התרחבה מעבר לתחרות המסורתית בין הבנקים עם כניסתם והעמקת אחיזתם של שחקנים חדשים וקיימים לתחומים של פעילויות פיננסיות מסורתיות, כגון: בנקים דיגיטליים, מתחרים חוץ-בנקאיים, חברות ביטוח, חברות כרטיסי האשראי וחברות קמעונאיות, וכן חברות הזנק ופינטק שמפתחות מוצרים חדשניים בענף וחברות ביג טק עולמיות, שצפויות להרחיב את פעילותן בתחומים הפיננסיים בשנים הקרובות.
- שינוי במודל העסקי הבנקאי - ההתפתחויות הרבות שמתרחשות במקביל בזירות התחרות השונות בענף הפיננסיים, הבנקאי והחוץ בנקאי, בהתקדמות הטכנולוגיה ובשינויים בצרכי הלקוחות והעדפותיהם, עשויים להוביל בעתיד לשינוי המודל הבנקאי.

- שינויים טכנולוגיים - המעבר לבנקאות דיגיטלית וכניסת מתחרים טכנולוגיים לפעילות פיננסית, מייצרים סיכונים ואתגרים טכנולוגיים וסיכוני אבטחת מידע וסייבר חדשים, אליהם הבנק נערך.

- דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית - התחרות הגוברת במערכת הפיננסית וסביבת הרבית הנמוכה, על רקע דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית מצד הפיקוח על הבנקים, הובילו לקידום מהלכי התייעלות במסגרתם ננקטו צעדים שונים, התייעלות בהוצאות ובעקבות כך שיפור יחס היעילות. בהמשך למהלכי התייעלות בהם נוקט הבנק בשנים האחרונות, לבנק מהלכי התייעלות כחלק מהתכנית האסטרטגית, הכוללים, בין היתר, המשך הרחבת פעילות באמצעים דיגיטליים, צמצום במספר הסניפים ושיפורים בתהליכי עבודה בסניפים ובמטה.

3. **סיכון רגולטורי** - מקורו של הסיכון הוא בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות ולהון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית. שינויים אלה, גם מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה של דרישות רגולטוריות הכרוכים בעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) נכבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על הבנק ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, מסיכון הציות ומסיכון האסטרטגיה.

מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו מנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכוני הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלים על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בהלים ותהליכים.

ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפקחים ומנוהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתור, מיפוי ומזעור של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, רגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים, בין היתר, על בסיס התפתחויות אלה.

בהיבט האסטרטגי, התכנית האסטרטגית ותכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצינו לעיל, ולקוחות בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה "חקיקה ויוזמות רגולטוריות", בפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

4. **סיכוני סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - סיכון סייבר מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. לסיכוני סייבר, דלף מידע ואבטחת מידע פוטנציאל גבוה לגרימת נזק בהתממש אירוע משמעותי הכרוך בעלויות שיקום גבוהות. החדשנות בבנקאות בתקשורת, שימוש בטכנולוגיות חדשות, מערכות פתוחות ויישומי מחשוב ענן, גורמים סיכונים תפעוליים בדגש על סיכוני סייבר ואבטחת מידע. עקב כך, לצורך ניהול נאות של סיכוני סייבר, הורחבה והותאמה המסגרת הקיימת של ניהול סיכוני טכנולוגיית המידע ואבטחת מידע בבנק בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. הבנק מנהל את סיכון הסייבר, כולל הגדרת אסטרטגיה, מדיניות, מינוי מנהל הגנת הסייבר ליישום המדיניות ובניית מתודולוגיה לניהול הסיכון. כמו כן, הבנק נוקט בפעולות מניעה רבות להפחתת הסיכון, כולל קידום מודעות בתחום סיכוני הסייבר ואבטחת מידע וביצוע תרגילים.

משבר הקורונה הוביל לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בעולם, על ארגונים בארץ ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אלו. כמו כן, קיימת מגמת עלייה בגורמי תקיפה מדינתיים ועלייה משמעותית בתקיפות כופרה, עלייה בנסיבות פשינה והנדסה חברתית. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה, בין היתר, כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים והמשך עבודה מרחוק של עובדים וספקים. הבנק נוקט באופן שוטף, בצעדים למזעור הסיכונים, לרבות פתרונות גישה מרחוק המלווים על ידי מחלקת אבטחת מידע, הגברת ניטורים ויישום בקורות ואמצעים שונים, בהתאם להתפתחות האיומים.

לבנק קיימות פוליסות ביטוח, המקנות כיסוי ביטוחי לקבוצת הבנק בגין אירועי נזק שונים כתוצאה מאירוע כשל מחשובי ו/או אירוע סייבר.

5. **סיכון טכנולוגיות המידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - בשנים האחרונות, הסביבה הטכנולוגית מתפתחת, התלות בה הולכת וגוברת ונוצר הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית ובהגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות. לקבוצת הבנק קיימת תוכנית לתשתיות המחשוב, אשר נותנת מענה טכנולוגי, לצורך מימוש האסטרטגיה העסקית של הבנק.

6. **סיכונים חוצי גבולות (CROSS BORDER) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים ומספקת שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור, להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכוני ציות, שמקורם בפעילות חוצה גבולות (Cross Border) וכן לסיכוני מוניטין. לקבוצת הבנק מדיניות ייעודית לנושא זה, נקבעו נהלי עבודה ומתבצעת שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון.

בנוסף לאמור, חלו בשנים האחרונות התפתחויות בחקיקה וברגולציה הבנקאית באירופה ובעולם בכלל, שיש בהן להשפיע על רמת הסיכון והחשיפה לסיכוני ציות, הנובעים ממתן שירותים בנקאיים ללקוחות תושבי חוץ. ככלל, הבנק אינו יוזם פעילות שיווק, קידום ופרסום ואינו מכוון או

מציע את שירותיו באופן מובהק או מכוון ללקוחות תושבי חוץ, בין אם באופן ישיר ובין אם באופן מקוון. לבנק אין שלוחות או נציגויות מחוץ לישראל ועובדי הבנק לא פועלים מחוץ לישראל. לגבי חשבונות של תושבי חוץ הנפתחים בבנק, נוקט הבנק בגישה מבוססת סיכון בכל תהליכי פתיחת החשבונות ותהליכי ניהול החשבונות, על מנת למזער ולגדר ככל האפשר היתכנות או אפשרות, שהבנק יפר את הדין הזר בעת מתן שירותים בנקאיים ללקוחות תושבי חוץ. זאת, על ידי איסור ביצוע פעילות שיווק אקטיבית, הגבלה והתאמה של סוג ואופן מתן השירותים, לרבות הגבלה או הימנעות ממתן שירותים לתושבי חוץ בעת שהייתם מחוץ לישראל והתייחסות לסוגיית יוזם השירות.

- הוראות ה-FATCA - חקיקה אמריקאית המעוגנת בהסכם בין מדינת ישראל, בדרך של חקיקה מקומית. במסגרת כללי הוראה זו, מפעיל הבנק תהליכים פנימיים לזיהוי ותייעוד לקוחות אמריקאים ומדווח עליהם, מדי חודש ספטמבר, לגבי שנת המס הקודמת, לרשות המסים בארה"ב, באמצעות רשות המסים בישראל, בהתאם לדרישות ההוראה. החל מכניסת התקנות לתוקף, הבנק מאפשר פתיחת חשבון חדש, בכפוף לחתימת לקוח על הצהרה בדבר תושבות המס שלו.

- הוראות ה-CRS - תקן שפותח על ידי ארגון ה-OECD ושמטרתו איסוף מידע, לגבי תושבות המס של לקוחות הבנק ודיווח עליהם לרשויות המס של המדינות המשתתפות, באמצעות רשות המסים בישראל. התקן אשר הוטמע בחקיקה מקומית, מיושם על ידי הבנק, אשר מדווח מדי חודש ספטמבר על לקוחותיו, שהצהירו על תושבות מס זרה, או שבחשבונם אינדיקציה לתושבות מס זרה.

7. **סיכון בנקאות הוגנת (CONDUCT RISK) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק הטמיעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה ופועלת לחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא, כי ההצעות הניתנות ללקוחות מותאמות לצרכיו, וכי השירותים המוענקים לו ניתנים ללא הפליה, מכל סוג. אי עמידה בסטנדרט התנהלות ראוי חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים כמו סיכונים ציות, משפטי, מוניטין וכיו"ב. לקבוצת הבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה כחלק ממדיניות הציות ואחד מיעדי קצין הציות הינו לפעול להטמעת עקרונות המדיניות בקרב החטיבות השונות.

8. **סיכונים ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE)** - בשנים האחרונות חלה עליה בחשיבות שהסיבה העסקית והרגולטורית מייחסת לסיכונים סביבתיים, חברתיים וממשל תאגידי (ESG). סוגיות אלו, הינן סוגיות מגוונות והעליה בחשיבות שלהן עולה בקנה אחד עם המגמה הגלובלית, של שילוב היבטים אלו בפעילות העסקית השוטפת. בין סוגיות אלו, ניתן למנות:

- סביבה - סיכון סביבתי, הינו הסיכון להפסד, הן בשל עלויות שמקורן בחשיפה לפגיעה פוטנציאלית ישירה (נדקי שריפות, שטפונות ועוד) והן בשל עלויות, שמקורן בהוראות מעבר הנוגעות לנושאי איכות הסביבה ובאכיפתן. הסיכון הסביבתי הוא בעל השפעה במספר היבטים, באופן ישיר או עקיף: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות וסיכון מוניטין.

השפעה ישירה - כתוצאה מעלויות מפגעים סביבתיים שעל הבנק לשאת בהם, בגין נדקים ישירים הקשורים בשינויי אקלים או הפסד כספי העלול להיגרם, כתוצאה מאימוץ של הוראות לגבי מדיניות אקלים וסביבה, התפתחות טכנולוגית ושינויים בהעדפות השוק.

השפעה עקיפה - כגון על סיכונים האשראי, עלולה לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של לווה בעקבות השפעות סביבתיות ושינויי אקלים, בין היתר, בעקבות אי עמידה בהוראות הדין הסביבתי הרלוונטיות, בשל הוצאות גדולות הנדרשות כדי לעמוד בדרישות רגולציה סביבתית, או בשל קנס גבוה שניתן להשית בשל פגיעה סביבתית וכן התממשות של סיכונים אחרים הקשורים בסיכונים סביבתיים, כגון סיכון מוניטין.

הבנק נוקט בפעולות לזיהוי וניהול הסיכון הסביבתי, בדגש על סיכון האשראי, תוך חתירה לצמצום או מניעה של סיכון הנובע מהשפעה סביבתית שיש בה פוטנציאל לפגיעה. הבנק רואה ערך רב במימון פרויקטים/גופים התורמים לפיתוח סביבתי, כגון מימון פרויקטים בתחום האנרגיה המתחדשת.

- חברה - סיכון חברתי, הינו סיכון של פגיעה בבנק, עקב פגיעה פוטנציאלית של הבנק בקהילות שונות עמן הוא פועל, כגון לקוחות, עובדים ושותפים. הסיכון החברתי הינו בעל השפעה ישירה על הבנק, כגון עקב היתכנות או אפשרות להיעדר יחס מותאם ללקוחות, שיקשה על הבנק לגייס ולשמר לקוחות, או יוביל לתביעות עקב אפליה או פגיעה בזכויות, היעדר ידע פיננסי מצד לקוחות שיקשה עליהם לעמוד בהתחייבויותיהם, או קושי לגייס ולשמר עובדים. בנוסף, ישנו גם סיכון פיננסי עקיף לבנק, כגון סיכון אשראי, עקב מימון והשקעה בחברות שמצבן הפיננסי יפגע בעקבות השפעות ומגמות חברתיות שונות (כגון חברה המייצרת מוצרים לא בריאים, חברה שלא שומרת על בטיחות עובדיה וכו').

- ממשל תאגידי - סיכון ממשל תאגידי, הוא סיכון שהארגון יתנהל באופן שאינו אפקטיבי או נאות, באופן העלול לפגוע בהשגת יעדים קצרי וארוכי טווח, לטובת כלל מחזיקי העניין. הסיכון כולל, בין היתר, היבטים של אתיקה עסקית והוגנות, מנהיגות, תגמול מנהלים, ביקורות, בקורות פנימיות, הגנה על קניין רוחני וזכויות בעלי מניות.

היעדר ניהול אפקטיבי של היבטים אלו בפעילות העסקית והתפעולית, בהתאם לציפיות מחזיקי העניין ובהתאם ליעדים העסקיים של הבנק, עלול להוביל למגוון רחב של סיכונים פיננסיים, תפעוליים ואסטרטגיים. בין סיכונים אלו, ניתן למנות סיכונים משפטיים, סיכונים רגולציה, סיכונים אשראי, סיכונים מוניטין ועוד. הבנק ממשיך ללמוד את הדרישות הרגולטוריות והמגמות העסקיות המתפתחות ולהטמיען בניהול הסיכונים השוטף.

למידע נוסף ראה פרק סקירת הסיכונים להלן והדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

השפעת משבר נגיף הקורונה

בסוף הרבעון הרביעי של השנה, החלה התפרצות של זן ה"אומיקרון" של נגיף הקורונה בעולם, כאשר במהלך חודש ינואר 2022, הגיעו רמות התחלואה בישראל לשיאים של עשרות אלפי חולים ליום. התמודדות הממשלה עם התפשטות ההדבקה, לא כללה הטלת סגרים ומגבלות משמעותיות על הפעילות במשק. כמו כן, לא ננקטו צעדים משמעותיים בתחום הכלכלי לתמיכה באוכלוסיות שנפגעו כתוצאה מההתפרצות. במקביל, נמשכת מגמת ההתרחבות בפעילות הכלכלית במרבית ענפי הפעילות במשק (למעט הענפים שנפגעו באופן משמעותי יותר מהמשבר, כגון ענפי התיירות, התעופה והאירועים) ונמשכת הירידה בשיעור האבטלה. על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שפורסם בחודש פברואר 2022, התוצר המקומי לשנת 2021 עלה בשיעור של 8.1%. על פי תחזית של חטיבת המחקר של בנק ישראל שפורסמה בחודש ינואר, התוצר צפוי לצמוח ב-5.5% בשנת 2022 וב-5% בשנת 2023.

למרות המשך השיפור בנתוני הפעילות הכלכלית במשק, קיימת מידה של חוסר ודאות לגבי הסיכונים הכרוכים בהתפשטות הנגיף, הסיכון בהתפרצות גלי תחלואה נוספים בעתיד וגילוי ווריאנטים נוספים של הנגיף והחשש להטלת מגבלות משמעותיות העלולות להביא לפגיעה בפעילות הכלכלית של המשק.

הבנק ממשיך במעקב ובניטור אחר הסיכונים השונים ובכללם אלו שההסתברות להתממשותם גדלה בעקבות המשבר, השלכותיהם והשפעותיהם על הבנק, בין היתר, סיכונים אשראי, סיכונים הסייבר ואבטחת המידע, המשכיות עסקית, סיכונים איסור הלבנת הון, הסיכון האסטרטגי ועוד. נמשכת ההקפדה על יישום הנחיות משרד הבריאות ובנק ישראל והבנק נוקט בשורה של צעדים במסגרת השמירה על ההמשכיות העסקית, תוך הקפדה על ניהול סיכונים וקיום בקורות. לאורך גלי התחלואה, הבנק ממשיך לאפשר ללקוחותיו שירותים בערוצים השונים, באמצעים הישירים ובסניפים.

ביום 27 בדצמבר 2021, ביטל בנק ישראל, במסגרת הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250, את מרבית ההקלות שאושרו לבנקים בנושאים השונים לצורך התמודדות עם נגיף הקורונה, למעט חלק מההקלות שתוקפן הוארך ובכללן אלו הנוגעות לדרישות ההון ויחס המינוף. עם זאת, ביום 18 בינואר 2022, על רקע רמת התחלואה הגבוהה, העניק בנק ישראל הקלות נוספות בנוגע להמשכיות עסקית, שהסתיימו ביום 28 בפברואר 2022. החל מתחילת השנה, נמשכת הירידה המשמעותית בהיקף האשראי "המוקפא" בבנק ויתרת האשראי שנמצאת בדחיה בעקבות משבר הקורונה, מסתכמת בהיקפים נמוכים ולא מהותיים. יתרת תשלומי הלוואות (קרן ורביית) שנדחו, ליום 31 בדצמבר 2021 עמדה על 9 מיליון ש"ח, המהווה כ-0.01% מיתרת האשראי לציבור, בהשוואה ליתרת תשלומי הלוואות שנדחו בסך של 125 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2020, שהיוו כ-0.14% מיתרת האשראי לציבור. שיעור החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים ליום 31 בדצמבר 2021, מהווה כ-0.08% מסך האשראי לציבור, בהשוואה ל-1.9% ביום 31 בדצמבר 2020.

עם פרוץ משבר הקורונה, נוכח אי הוודאות הגבוהה שיצר, ועל מנת לשקף את הגידול האפשרי בהפרשות הפרטניות בגין לווים אשר נפגעו מהמשבר אולם טרם זוהו, הגדיל הבנק במהלך שנת 2020 באופן משמעותי את ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי. לאורך המשבר, בוחן הבנק את ההתפתחויות במשק ואת המידע הרלוונטי לקביעת ההפרשה להפסדי אשראי והתאמת ההפרשה הקבוצתית, על מנת לשקף גידול אפשרי בהפרשות הפרטניות בגין לווים אשר נפגעו מהמשבר, אולם טרם זוהו.

במסגרת השיקולים בקביעת רמת ההפרשה הקבוצתית ליום 31 בדצמבר 2021, התחשב הבנק בעלייה בפעילות הכלכלית ביחס לזו שהשתקפה במהלך שנת 2020 והעריך כי על אף הסיכון לעלייה עתידית בשיעור התחלואה, הסיכון לגבי הפגיעה בפעילות הכלכלית פחת, לאור מדיניות הממשלה להתאמת המשק להמשך פעילות בתקופה של עלייה בתחלואה ולניהול משבר הקורונה במינימום פגיעה בכלכלה. לאור זאת, ברבעונים האחרונים של שנת 2021, נרשם בבנק קיטון ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2021 עמדה על 1,076 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,277 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020. שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2021, עמד על 1.05%, בהשוואה ל-1.38% בסוף שנת 2020 ול-1.05% בסוף שנת 2019.

הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתו על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק, למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל.

לפרטים נוספים על השפעת משבר נגיף הקורונה, ראה באור 1.1' לדוחות הכספיים והדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

יעדים ואסטרטגיה

הבנק פועל על פי תכנית אסטרטגית רב שנתית המתקפת על ידי הדירקטוריון, מדי חצי שנה. בחודש נובמבר 2019, אישר דירקטוריון הבנק אסטרטגיה תאגידית מעודכנת לשנים 2020-2022.

הנהלת הבנק מוכוננת ומונחת על ידי הדירקטוריון וועדותיו באשר לאסטרטגיה ולמדיניות העסקית של הבנק. במסגרת זו, מאושרים על ידי הדירקטוריון המטרות, היעדים הכמותיים והאיכותיים ותחומי הפעילות של הבנק.

הדירקטוריון וועדותיו מפקחים על עבודת ההנהלה בכל הקשור ביישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית, כפי שאושרו על ידם. הדירקטוריון גם מאשר את מדיניות ניהול הסיכונים הכוללת, לרבות קביעת מגבלות שונות לחשיפות בתחום סיכונים אשראי, השוק והנזילות. היחידות השונות בבנק, במערך הסיכונים ובמטה, פועלות במסגרת נהלים וחוזרים כתובים המנחים אותן בפעילותן השוטפת. נהלים אלו מגדירים, בין היתר, את סמכויות היחידות השונות בבנק, ואת דרכי הפעולה בהן עליהן לנקוט.

הבנק פועל לחיזוק מעמדו בקרב לקוחותיו ומכוון להענקת שירותים בנקאיים מעודכנים ומותאמים לצרכיהם, ביעילות, במקצועיות ובביטחון, תוך התאמה לסביבת הבנקאות המשתנה ושמירה על רמת סיכון מידתית.

בתכנית האסטרטגית נקבעו מיקודים עסקיים, שמטרתם להצמיד את הבנק קדימה בסביבת התחרות ותחת תנאי אי ודאות. לתכנית יעדי על במונחי תשואה על ההון ויחס יעילות ובה, במקביל לניהול סיכונים מושכל, שם הבנק דגש לנושאים הבאים:

- מתן ערך מוסף ללקוחותיו וזאת בהתאם לצרכיו של כל לקוח, לרבות בתחום הדיגיטל והמענה הטכנולוגי.
- מיקודן של החברה הבת מסד והמותגים יובנק, פאג'י ואוצר החייל, בנישות הפעילות הייחודיות להם.
- שמירה על מובילותו בשוק ההון.
- צמיחה ממוקדת סגמנטים במגזר העסקי.
- הובלת מהלכי התייעלות בהוצאות תוך ייעול מצבת כח אדם, שיפור תהליכים, המשך התייעלות ברשת הסינוף והמשך הסטה לערוצי הבנקאות הדיגיטלית.

- בנייה וחיזוק של יכולות ליבה קריטיות, כגון ניהול הדאטה ופיתוח עסקי.

תהליכים אסטרטגיים נוספים שבוצעו בבנק בשנים האחרונות, כללו את אסטרטגיית תשתיות המחשוב, אסטרטגייה לפעילות הדיגיטל, אשר מטרתה לדאוג למענה טכנולוגי מתקדם ללקוחות ואסטרטגיית דאטה, הממנפת את המידע הרב בארגון ליצירת ערך עסקי משמעותי לבנק.

התכנית האסטרטגית נבחנה ונמצאה כרלוונטית ומתאימה לבנק, גם נוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו הכלכליות בארץ ובעולם. הבנק ממשיך לעקוב אחר השפעות משבר הקורונה והשלכותיו על פעילות הבנק והאסטרטגיה שלו ובמידת הצורך מבצע התאמות בתכנית העבודה של הבנק.

היבטי סביבה, חברה וממשל עיקריים (ESG)

הבנק רואה חשיבות מרובה בקידום היבטי סביבה, חברה וממשל תאגידי (ESG) בפעילותו העסקית ומשקיע בכך משאבים רלוונטיים, בהתאם לאסטרטגיה העסקית שלו.

בימים אלו, הבנק מצוי בתהליך לגיבוש אסטרטגיית ESG ארגונית כוללת, אשר תקדם את הטמעת היבטים אלו בפעילות העסקית השוטפת. האסטרטגיה הכוללת תפורסם בהמשך, בליווי רשימה מלאה של יעדי ESG ארוכי טווח.

במסגרת זו, בהתאם לאסטרטגיה העסקית, בוחר הבנק להתמקד בשלושה תחומים מרכזיים בהיבטי ה-ESG:

- שילוב היבטי ESG בתחום שוק ההון - במסגרת מובילותו בשוק ההון, הבנק החליט לשלב שיקולי ESG ביעוץ ההשקעות ולהנגיש מידע בנושא ללקוחותיו, באמצעות יועצי ההשקעות הבנקאיים ומערכות המסחר. במסגרת זו, הבנק פועל להנגיש מידע בנושא ESG של ניירות ערך שונים באמצעות מערכות המסחר ובוחן את האפשרות לשלב דירוגי ESG במתודולוגיות האנליזה של הבנק לניירות ערך. במקביל, הבנק מכין בימים אלו מערך הדרכות בנושא, ליועצי ההשקעות הבנקאיים, במטרה לסייע להם לשלב את תחום ה-ESG בתהליכי הייעוץ, בהתאם לצרכי הלקוחות.
- ניהול סיכונים סביבה ואקלים באשראי העסקי - הבנק בוחן באופן קבוע את תהליכי ניהול סיכונים הסביבה בעסקאות אשראי מהותיות ומקפיד בעת קבלת החלטות מתן אשראי, להתחשב בהיבטי הסיכון הסביבתי, ככל שהנושא רלוונטי לעסקה. על רקע ההתפתחויות המשמעותיות של השנים האחרונות בפרקטיקות לניהול סיכונים סביבה, עתיד הבנק לבצע בחינה מחודשת של תהליכי הערכה וניהול הסיכון הסביבתי, תוך התאמתם, ככל שניתן, לפרקטיקות המקובלות בעולם. במסגרת זו הבנק יבחן את תיאבון הסיכון שלו, לרבות קביעת יעדים ומגבלות.
- קידום הבנה פיננסית בקרב לקוחות הבנק, בדגש על שוק ההון - הבנק שוקד על קידום הבנה הפיננסית של לקוחותיו השונים, באמצעות אמצעים דיגיטליים, כגון קורסים וסרטונים. התכנים יועלו לאתר האינטרנט של הבנק ויפורסמו ללקוחות, במטרה להרחיב את היקפי החשיפה לתכנים הללו, להעצים את הידע הפיננסי של הלקוחות ולסייע להם לקבל החלטות פיננסיות מושכלות יותר. חלק מהתכנים, יהיו מותאמים לצרכים ייחודיים של לקוחות מסקטורים ספציפיים, כגון עסקים קטנים ועצמאיים. מעבר לערך החברתי הרב במהלך זה, הבנק מכיר בחשיבות של הידע הפיננסי של לקוחותיו, גם כחלק מכלי ניהול הסיכונים שלו.

- קידום גיוון בתעסוקה - במסגרת המיקוד האסטרטגי של קבוצת הבנק בלקוחות מקבוצות שונות באוכלוסייה, דרך המותגים הבנקאיים השונים, הבנק רואה חשיבות בגיוס עובדים מקבוצות מגוונות בחברה הישראלית.

יעדים נוספים יפורסמו בהמשך ומדדי ביצועים לשנת 2021 יפורסמו במסגרת דוח ה-ESG השנתי של הבנק.

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות כלכליות עיקריות

להלן ההתפתחויות הכלכליות העיקריות, שהשפיעו על הסביבה הכלכלית בה פועל ענף הבנקאות בישראל בשנת 2021. המשק הישראלי מתאושש בקצב מהיר ממשבר הקורונה ונפתח כמעט במלואו וללא מגבלות מהותיות על הפעילות הכלכלית, למעט מגבלות משמעותיות על התיירות הנכנסת.

לצד זאת, מאמצע חודש יוני ועד לחודש נובמבר, חלה עלייה במספר המאומתים לנגיף הקורונה, כתוצאה מהתפשטות זן ה"דלתא". בסוף חודש נובמבר, החל להתפשט בישראל זן ה"אומיקרון", שהתאפיין, בין היתר, ברמת הדבקה גבוהה משל זן ה"דלתא" ולפיכך היה לזן הקורונה הדומיננטי בגל התחלואה החמישי בישראל.

עדות ליכולת ניהול הפעילות הכלכלית הרציפה, לצד משבר הקורונה, ניתן לראות גם בנתוני הצמיחה המעודדים של המשק. עם זאת, להערכת בנק ישראל, עדיין שוררת מידה רבה של חוסר ודאות לגבי הפעילות הכלכלית במשק לטווח הבינוני, בעיקר לנוכח הסיכון למחזוריות של גלי תחלואה נוספים.

לצד העלייה בפעילות המשקית, נתוני סקרי כח אדם מצביעים על ירידה מעודדת בשיעור האבטלה הרחב, לרמה של כ-5.8% בחודש ינואר 2022 וכ-6% בחודש דצמבר 2021, בהשוואה לכ-13% בתחילת שנת 2021. הירידה המתמשכת בשיעור האבטלה, חלה על רקע פתיחת המשק והסרה של מרבית הגבלות הקורונה וכן סיומו של מודל החל"ת שמימנה המדינה, אשר במסגרתו הובטחו תשלומי דמי אבטלה לכל אזרח ישראלי שאיבד את מקום עבודתו בתקופת הקורונה.

על רקע משבר הקורונה, הפעיל בנק ישראל כלי מדיניות ייעודיים לתמיכה בתפקוד התקין של השווקים, לחיזוק התמסורת של המדיניות המוניטרית ולהגדלת היצע האשראי לעסקים קטנים וזעירים. ניתן למנות בין צעדים אלו, את מתווה דחיית פרעון ההלוואות שניתנו במערכת הבנקאית למשקי הבית ולעסקים, הפחתת דרישות ההון ויחס המינוף מהבנקים, תכניות ההלוואות למערכת הבנקאית למתן אשראי לעסקים קטנים, רכישות אגרות חוב על ידי בנק ישראל ועוד.

ביום 27 בדצמבר 2021, ביטל בנק ישראל, במסגרת הוראת שעה ניהול בנקאי תקין 250, את מרבית ההקלות שאושרו לבנקים בנושאים השונים לצורך התמודדות עם נגיף הקורונה, למעט חלק מההקלות שתוקפן הוארך ובכללן אלו הנוגעות לדרישות ההון ויחס המינוף. עם זאת, ביום 18 בינואר 2022, על רקע רמת התחלואה הגבוהה, העניק בנק ישראל הקלות נוספות בנוגע להמשכיות עסקית.

צמיחה

ביום 3 בינואר 2022, עדכנה חטיבת המחקר של בנק ישראל את תחזיותיה, לפיהן צפוי התוצר לצמוח בשנת 2021 בשיעור של 6.5%, שיעור נמוך ביחס לתחזית הקודמת מחודש אוקטובר (7.0%) ובשנת 2022, צפויה צמיחה של 5.5% (ללא שינוי מתחזית חודש אוקטובר). בשנת 2023, צפוי התוצר לצמוח בשיעור של 5.0%.

בהשוואה לתחזית הקודמת מחודש אוקטובר, תחזיות הצריכה הפרטית והיבוא לשנת 2022, עודכנו כלפי מעלה לשיעור זהה של 8.0%, לאור ההערכה כי היקף התיירות היוצאת יגדל כבר בשנת 2022 ואילו התיירות הנכנסת תתאושש רק בשנת 2023. מנגד, תחזיות היצוא וההשקעות לשנת 2022, עודכנו כלפי מטה, לשיעורים של 3%-1%, בהתאמה, בשל ההערכה להתמשכות העיכובים בשרשראות האספקה עד למחצית השניה של שנת 2022.

סיכויי אשראי של המשק

רמת הסיכון של המשק הישראלי, כפי שהיא משתקפת מדירוגי חברות הדירוג ומשוקי ההון, נמוכה באופן יחסי. חברת דירוג האשראי העולמית Fitch אישרה בחודש יולי 2021, את דירוג האשראי של מדינת ישראל ברמה של A+ והותירה אותו עם תחזית יציבה. חברת דירוג האשראי העולמית Moody's אישרה בחודש נובמבר 2021, את אופק דירוג האשראי של מדינת ישראל ברמה של A1 והותירה אותו עם תחזית יציבה.

חברת דירוג האשראי העולמית S&P קבעה ביום 14 במאי 2021 (במהלך מבצע "שומר החומות"), כי היא שבה ומאשרת את דירוג האשראי של מדינת ישראל על החוב במטבע חוץ ברמה של AA-, עם תחזית דירוג "יציבה".

תקציב המדינה

בחודש אוקטובר השנה, אישרה מליאת הכנסת את תקציב המדינה והתכנית הכלכלית (חוק ההסדרים) לשנים 2021-2022. תקציב המדינה לשנת 2021, יעמוד על 432.3 מיליארד ש"ח ובשנת 2022 על 452.5 מיליארד ש"ח. בשנת 2022, יעמוד תקציב החינוך על כ-70 מיליארד ש"ח, תקציב הביטחון יעמוד על כ-60 מיליארד ש"ח ותקציב הבריאות יעמוד על כ-45 מיליארד ש"ח.

לפי אומדן ראשוני לביצוע התקציב של החשב הכללי במשרד האוצר, שפורסם בחודש ינואר 2022, הגירעון הממשלתי המצטבר לשנת 2021, הסתכם בכ-68.7 מיליארד ש"ח (בהשוואה לכ-160.3 מיליארד ש"ח בשנת 2020) ועמד על כ-4.5% מהתוצר, ירידה של 6.9 נקודות אחוז ביחס לשנת 2020. הירידה בגירעון בישראל בולטת לטובה, ביחס לשיעור הירידה הממוצעת במדינות המפותחות (שעומד על כ-0.9%) ונובעת בעיקרה מעליה חדה בהכנסות המדינה של כ-4.4 אחוזי תוצר (27.1% בשנת 2021 בהשוואה ל-22.7% אשתקד) וירידה בהיקף ההוצאות של כ-2.4 אחוזי תוצר (31.7% תוצר

בשנת 2021 בהשוואה ל-34.1% תוצר אשתקד). יחד עם זאת, מציין החשב הכללי, יש לזכור כי ביחס לשנים טרום משבר הקורונה מדובר בשיעור גירעון גבוה.

בתחזית בנק ישראל שפורסמה בחודש ינואר 2022, צוין שהעברת תקציב המדינה והעלייה בהכנסות ממסים, תמכו בעדכון כלפי מטה של התחזיות למשקל הגירעון והחוב בתוצר. הגירעון צפוי להצטמצם ולעמוד בסוף שנת 2021 על כ-4.5 אחוזי תוצר (6.4% לפי התחזית מחודש אוקטובר), בשנת 2022 על כ-3.6 אחוזי תוצר (4.0% לפי התחזית מחודש אוקטובר) ובשנת 2023 על כ-3.4 אחוזי תוצר, לעומת 11.4 אחוזי תוצר בשנת 2020. ביחס החוב לתוצר צפויה יציבות בשנים 2021 עד 2023, בשיעור של כ-69%.

אינפלציה

בשנת 2021, נרשמה עלייה באינפלציה. המדד "בגין" עלה בכ-2.8%, בהשוואה לירידה של 0.7% בתקופה המקבילה אשתקד ואילו המדד "הידוע" עלה בכ-2.4%, בהשוואה לירידה של 0.6% בתקופה המקבילה אשתקד.

על פי עדכון חטיבת המחקר של בנק ישראל מחודש ינואר 2022, שיעור האינפלציה הצפוי לשנים 2022 ו-2023 עומד על 1.6% ו-2.0% בהתאמה. על פי דוח המדיניות המוניטרית של בנק ישראל מחודש ינואר 2022, חרף עליית האינפלציה בישראל בשנת 2021, היא עדיין נמוכה משמעותית ביחס לארה"ב וליתר הגושים העיקריים, נמצאת בתוך תחום היעד וכך גם הציפיות האינפלציוניות בכל הטווחים. לפיכך, הדגישו חברי הוועדה כי אין חשש להתפרצות אינפלציונית בישראל.

על פי עדכון תחזית קרן המטבע הבינלאומית מחודש אוקטובר 2021, שיעורי האינפלציה הצפויים בישראל לשנים 2022 ו-2023 עומדים על 1.8% ו-1.6% בהתאמה.

שוק הדיור

על פי מדד מחירי הדירות של הלמ"ס שפורסם בחודש ינואר 2022, נרשמה עלייה של 10.6% במחירי כלל הדירות ועליה של 11.5% במחירי הדירות החדשות, עבור עסקאות שבוצעו בחודשים אוקטובר-נובמבר 2021, בהשוואה לעסקאות שבוצעו בחודשים אוקטובר-נובמבר 2020. עליית מחירים שנתית זו הגיעה לרמה הגבוהה ביותר מזה עשור.

בחודש נובמבר 2021, נכנסו לתוקף תוכניות חדשות של הממשלה, שנועדו למתן את העלייה החדה במחירי הדיור, ביניהן העלאת שיעור מס הרכישה על דירות שירכשו להשקעה.

שוק העבודה

משבר הקורונה השפיע באופן משמעותי על שוק העבודה, אשר עד לפרוץ המשבר הפגין עוצמה. לפי סקרי כח האדם שפורסמה הלמ"ס, נרשמה ירידה בשיעור האבטלה הרחב לרמה של כ-5.8% בחודש ינואר 2022 וכ-6% בחודש דצמבר 2021, בהשוואה לשיעור של כ-6.5% בחודש נובמבר, כ-8% בחודש ספטמבר, כ-9% בחודש יוני, כ-12% בחודש מרס וכ-13% בחודש דצמבר 2020. הירידה בשיעור האבטלה חלה על רקע פתיחת המשק והסרת מרבית הגבלות הקורונה, למעט מגבלות משמעותיות על התיירות הנכנסת וכן סיומו של מודל החל"ת שסיפקה המדינה, אשר במסגרתו הובטחו תשלומי דמי אבטלה לכל אזרח ישראלי שאיבד את מקום עבודתו בתקופת הקורונה.

על פי עדכון תחזיות חטיבת המחקר של בנק ישראל מיום 3 בינואר 2022, צפויה ירידה בשיעור האבטלה הרחב מ-16.1% ברבעון האחרון של שנת 2020, ל-6.7% ברבעון האחרון של שנת 2021 (7.1% לפי התחזית באוקטובר) ול-4.8% ברבעון האחרון של שנת 2022 (5.2% לפי התחזית באוקטובר), רמה שעדיין גבוהה מזו ששררה לפני המשבר (כ-3.8%). התאוששות רמת התוצר למצבה טרום המשבר, צפויה להיות מלווה בירידה בשיעור האבטלה הרחב.

לפי סקר משרות פנויות שפורסמה הלמ"ס בחודש דצמבר 2021, כמות המשרות הפנויות במשק (בניכוי עונתיות) עמדה על כ-141 אלף משרות, ללא שינוי משמעותי בהשוואה לחודש קודם, אך למעלה מפי שניים ממספרן בחודש דצמבר 2020. שיעור המשרות הפנויות לחודש דצמבר עמד על 4.9%, ללא שינוי משמעותי ביחס לחודש קודם, אך בהשוואה לכ-2.6% בחודש דצמבר 2020.

שער החליפין

בשנת 2021, ירד שער החליפין של השקל מול הדולר בשיעור של כ-3.3%, עיקר הירידה (כ-3.7%) ברבעון האחרון של השנה ואילו שער החליפין של השקל מול האירו ירד בשיעור של כ-10.8%, עיקר הירידה (כ-9.2%) במחצית השניה של השנה. נכון ליום 25 בפברואר 2022, חל פיחות חד בשקל ביחס לדולר, בשיעור של כ-4.8%, בהשוואה לסוף שנת 2021.

בחודש ינואר 2021, הודיע בנק ישראל כי על מנת לתמוך בהשגת יעדי בנק ישראל ובהתאוששות המשק ממשבר הקורונה ובפרט כדי לתמוך בענפי הייצוא ותחליפי הייבוא, שנפגעו מההשפעה השלילית של הירידה בשער החליפין של השקל מול הדולר, ירכוש בשנת 2021 סכום של 30 מיליארד דולר (בהמשך לרכישות בסך של כ-21 מיליארד דולר בשנת 2020).

בתחילת חודש יולי 2021, הודיע בנק ישראל כי הוא איננו מוגבל בהתערבות מירבית של עד 30 מיליארד דולר בשנת 2021, וכי בתום התכנית הוא יפעל בשוק המט"ח על פי הצורך, בהתחשב בפעילות הכלכלית של המשק. במהלך שנת 2021, רכש בנק ישראל כ-35 מיליארד דולר.

דוח מבקר המדינה שפורסם ביום 19 באוקטובר 2021, מציין המבקר, שהגידול הניכר שהתרחש בעשור האחרון ברמת יתרות המט"ח שבנק ישראל מחזיק על רקע ההתפתחויות הכלכליות בעולם, הוביל לסטייה של כ-75 מיליארד דולר (נכון לפברואר 2021) מהרף העליון של הרמה הרצויה שקבע הנגיד ובכך הגדיל את סיכוני ההשקעה ויצר התחייבויות גדולות במאזן בנק ישראל, שרובן מיוחסות לצבירת היתרות. על מנת לחזור לרמה הרצויה, ממליץ מבקר המדינה להכין תוכנית מגירה, לבחינת הוועדה המוניטרית, למימוש היתרות העודפות באופן יעיל, בנסיבות המתאימות.

רבית בנק ישראל

בשנת 2021, הותיר בנק ישראל את הרבית במשק ללא שינוי, על שיעור של 0.1%. לפי הערכה עדכנית של חטיבת המחקר בבנק ישראל מחודש ינואר 2022, צפויה הרבית להמשיך לעמוד בשנה הקרובה על 0.1% עד 0.25%, בדומה להערכה הקודמת מחודש אוקטובר 2021.

הסביבה הגלובלית

עליה בשיעורי ההתחסנות בעולם ויעילות החיסונים, מסייעות להתאוששות הכלכלה העולמית. עם זאת, נראה כי מדד מנהלי הרכש של המדינות המפותחות התמתן, אך ממשיך להצביע על התרחבות כלכלית. היקף הסחר העולמי התמתן אף הוא, אך ממשיך להיות מצוי ברמות גבוהות של פעילות.

סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה לעלות. במרבית המדינות, מדדי האינפלציה גבוהים מיעדי הבנקים המרכזיים ובחלק מהם גם אינפלציה הליבה נמצאת מעל היעד.

כלכלת ארה"ב צמחה בשנת 2021 בשיעור שנתי של 5.7%, הגבוה ביותר בארה"ב משנת 1984, לאחר התכווצות בשיעור של 3.4% בשנת 2020. צמיחת התוצר בשנת 2021 הושפעה מהתעוררות בביקושים, בעיקר מעליה בצריכה ובהשקעות הפרטיות. לצד זאת, העיכובים בשרשראות האספקה בעולם הכבידו על התרחבות הפעילות הכלכלית. במטרה לתמוך בכלכלה האמריקאית, הותיר הבנק הפדרלי (הפד) את הרבית בשנת 2021 ברמתה הנמוכה ללא שינוי ולקראת סיום שנת 2021, צמצם את תכנית רכישות האג"ח. בחודש דצמבר 2021, פרסם הפד כי צפויות שלוש העלאות רבית בשנת 2022. בגוש האירו, הותיר הבנק המרכזי האירופי (ECB) את הרבית בעינה. בבריטניה, על רקע העלייה המשמעותית באינפלציה, העלה הבנק המרכזי (BOE) את הרבית בחודש דצמבר 2021, מ-0.1% ל-0.25% ובתחילת חודש פברואר 2022, העלה את הרבית פעם נוספת, ל-0.50%.

בדוח על המדיניות המוניטרית של בנק ישראל מחודש ינואר 2022, ציינו חברי הוועדה, כי עד כה נרשמו העלאות רבית בעולם רק במדינות שבהן היתה חריגה ניכרת מיעד האינפלציה, בעוד שבארצות הברית הציפיות מהשווקים מצויות בתוך תחום היעד.

בתחזית קרן המטבע הבינלאומית שפורסמה ביום 12 באוקטובר 2021, עדכנה הקרן את תחזיותיה לצמיחה בעולם ל-5.9% בשנת 2021 (בהשוואה ל-6.0% בתחזית שפורסמה ביולי) והותירה את הצמיחה החזויה לשנת 2022 על 4.9%. תחזית הצמיחה של המדינות המפותחות לשנת 2021, עודכנה כלפי מטה ועומדת על 5.2% (בהשוואה ל-5.6% בתחזית שפורסמה ביולי), על רקע התגברות הסיכונים, נוכח התפרצות זן ה"דלתא" והעמקת השיבושים בשרשראות האספקה העולמיות, בתשומות ובחומרי גלם. בשנת 2022, צופה קרן המטבע צמיחה של 4.5% (בהשוואה ל-4.4% בתחזית שפורסמה בחודש יולי).

בתקופה האחרונה, חלה התפתחות משמעותית בתחום היחסים הבינלאומיים בעולם, לאור פלישת צבא רוסיה לאוקראינה ביום 24 בפברואר 2022. כחלק מתגובות אפשריות של הקהילה הבינלאומית למצב זה, מוטלות סנקציות כלכליות ואף קיימת כוונה לנתק חלק מהבנקים ברוסיה ממערכת התשלומים הבינלאומית SWIFT. התפתחויות אלו, מגבירות את חוסר הוודאות ועלולות להשפיע על מצב המשק והכלכלה בארץ ובעולם. הבנק עוקב מקרוב אחר ההתפתחויות השונות ובוחר את הצעדים הנדרשים, על מנת למזער השפעות אלו על פעילותו.

שוקי ההון

המסחר בשוקי ההון בעולם בשנת 2021, הסתכם בעלויות שערים במרבית המדדים המובילים. במדדי ה-Nasdaq ו-S&P 500 נרשמה עליה ממוצעת של כ-27% ובמדד Dow Jones נרשמה עליה של כ-19%. גם הבורסות המובילות באירופה הציגו עליות נאות במדדים המובילים. בשוק המקומי נרשמו עליות שערים בכל מדדי המניות המובילים. מדד ת"א-125 סיים את שנת 2021 בעלייה של כ-31% ומדד ת"א-SME60 עלה בכ-30%.

גם במדדים הסקטוריאליים נרשמו עליות נאות מתחילת השנה ובראשם מדד ת"א-בנקים-5 שעלה בכ-68%, ומדד ת"א-נפט וגז שעלה בכ-62%, על רקע העליה בהיקף הפעילות היצרנית בעולם ומשבר האנרגיה, שתרמו יחד לעליה חדה במחירי הסחורות ובראשם הגז והנפט. מדד ת"א-נדל"ן עלה בכ-53%, על רקע החזרה לסביבת ביקושים גבוהים בתעשיות השונות, כתוצאה מהחזרה ההדרגתית לשגרה כלכלית ועסקית ומהמשך העלייה בביקוש לדירות, שגולמה בעלייה של כ-75% במדד הבניה, עקב הזינוק החד בביקוש לדירות.

מדדי הנדל"ן המניב רשמו אף הם עלייה משמעותית של כ-47%, בהשפעת חזרת עובדים לעבודה במשרדים. המסחר בשוק אגרות החוב התאפיין בשנת 2021 בעלויות שערים, במרבית המדדים המובילים. בלטו לחיוב אגרות החוב הקונצרניות והממשלתיות צמודות המדד, שעלו בכ-7%-9% בהשפעת ציפיות לעליית האינפלציה בארץ.

אגרות החוב הקונצרניות צמודות המס"ח, עלו בכ-5.7% וזאת בהשפעת ציפיות לפיחות בשקל מול הדולר, בין היתר, עקב תוכנית רכישות הדולרים, עליה הודיע בנק ישראל וציפיות להקדמת העלאת רבית הפד.

בחודש ינואר 2022, התאפיין המסחר בשוק המקומי בתנודתיות רבה והסתכם במגמה מעורבת במדדי המניות המובילים. המחצית הראשונה של חודש ינואר התאפיינה בעלויות שערים ובמדדי שיא, בהמשך למגמה בשנה קודמת. במחצית השנייה של חודש ינואר, התהפכה המגמה בעקבות ירידות בשוקי ההון בעולם, שהושפעו מצפיות להקדמת העלאת רבית הפד בארה"ב.

לאחר שבועות ארוכים של דריכות, פלישת צבא רוסיה לאוקראינה ביום 24 בפברואר 2022, הביאה לטלטלה בשווקים, לאור העובדה שרוסיה הינה אחת משלושת יצרניות הנפט הגדולות בעולם ומקור הגז העיקרי של אירופה. מחירי הנפט האמירו אל מעל ל-100 דולר לחבית, המחיר הגבוה ביותר מאז שנת 2014.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות, וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-1,405 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-750 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 87.3%. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק עמדה על שיעור של 14.7%, בהשוואה ל-8.6% בשנת 2020. הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2021 בסך של 333 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-210 מיליון ש"ח ברבעון הרביעי של שנת 2020, גידול בשיעור של 58.6%. תשואת הרווח להון המיוחס לבעלי המניות ברבעון הרביעי של השנה עמדה על שיעור של 14.0% בהשוואה ל-9.6% ברבעון המקביל אשתקד.

תמצית דוח רווח והפסד

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2020	2021	
ב-%		במיליוני ש"ח	
11.2	2,785	3,097	רווח מימוני, נטו ⁽¹⁾
(146.6)	464	(216)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
42.7	2,321	3,313	רווח מימוני, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
5.7	1,375	1,453	עמלות והכנסות אחרות
3.2	2,569	2,652	הוצאות תפעוליות ואחרות
87.6	1,127	2,114	רווח לפני מסים
97.8	368	728	הפרשה למסים על הרווח
137.9	29	69	חלק הבנק ברווחי חברה כלולה לאחר השפעת המס רווח נקי:
84.6	788	1,455	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
31.6	(38)	(50)	רווח המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
87.3	750	1,405	המיוחס לבעלי מניות הבנק
	8.6%	14.7%	תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק

(1) סעיפי רווח והפסד לעיל הוצגו במתכונת שונה מהמתכונת בדוח רווח והפסד. השינוי בא לידי ביטוי באמצעות מיון של הכנסות הרבית, נטו והכנסות המימון שאינן מרבית לרווח המימוני, נטו.

התפתחות ההכנסות וההוצאות

הרווח המימוני נטו

בכדי לנתח את הרווח מפעילות מימון יש לכלול ברווח בנוסף להכנסות והוצאות רבית גם הכנסות והוצאות מימון שאינן מרבית. הכנסות אלה כוללות את הכנסות המימון בגין מכשירים נגזרים המהווים חלק אינטגרלי מניהול החשיפות של הבנק. ההכנסות ממכשירים נגזרים כוללות, בין היתר, את השפעות ערך הזמן על השווי ההוגן של נגזרים, המהווים חלק בלתי נפרד מניהול סיכוני הרבית בבנק ואת השפעת שיעור עליית המדד הידוע על נגזרים, המהווה חלק בלתי נפרד מניהול החשיפה למדד המחירים לצרכן.

להלן הרכב הרווח המימוני, נטו

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר			
2020	2021		
	במיליוני ש"ח		
2,878	3,150		הכנסות רבית
241	356		הוצאות רבית
2,637	2,794		הכנסות רבית, נטו
148	303		הכנסות מימון שאינן מרבית
2,785	3,097		סך הרווח המימוני המדווח
(3)	(1)		בניטרול השפעות שאינן מפעילות שוטפת:
			התאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים
28	21		הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב
(2)	233		רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות
23	253		סך כל השפעות שאינן מפעילות שוטפת
2,762	2,844		רווח מימוני מפעילות שוטפת ⁽¹⁾

(1) מזה בגין השפעות שינויים במדד - הכנסה בסך של כ-98 מיליון ש"ח בשנת 2021, בהשוואה להוצאה בסך של כ-20 מיליון ש"ח בשנת 2020.

הרווח המימוני מפעילות שוטפת הסתכם ב-2,844 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,762 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור 3.0%. הגידול מוסבר מהשפעת השינויים במדד ומהשפעת הגידול בהיקפי הפעילות העסקית. גידול זה קוזז בהשפעת שחיקת המרווחים, כתוצאה מירידת רבית בנק ישראל ומירידת הרבית הדולרית, בהשוואה לאשתקד.

להלן נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
	באחוזים	
2.13	2.08	שיעור ההכנסה על נכסים נושאי רבית
0.32	0.43	שיעור ההוצאה על התחייבויות נושאות רבית
1.81	1.65	פער הרבית הכולל
1.95	1.84	יחס בין הכנסות מרבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הרבית

למידע נוסף בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית של הבנק והחברות מאוחדות שלו וניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות רבית, ראה נספח 1 לפרק מממשל תאגידי, נספחים.

ההכנסות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2021 ב-216 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך של 464 מיליון ש"ח בשנת 2020. ההכנסות בגין הפסדי אשראי, אשר נרשמו בשנת 2021, נבעו בעיקר מקיטון בהפרשה הקבוצתית, המוסבר בשיפור במדדים המאקרו כלכליים ובאינדיקטורים המצביעים על רמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי של הבנק ומהמשך הירידה בהיקף החובות הנמצאים בדחיות תשלומים. בשנת 2020, ההוצאות בגין הפסדי אשראי נבעו בעיקר מגידול בהפרשה הקבוצתית, בעקבות השינויים בסביבה המאקרו כלכלית, כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה וחוסר הוודאות באשר להשפעתה על מצב הלווים ומגידול בהיקף החובות הבעייתיים כתוצאה מכך. לפרטים נוספים, ראה פרק "מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים".

להלן פרטים לגבי ההוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
	במיליוני ש"ח	
156	102	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
(156)	(142)	קיטון בהפרשה הפרטנית וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
-	(40)	הכנסה פרטנית, נטו בגין הפסדי אשראי
464	(176)	הוצאה (הכנסה) קבוצתית בגין הפסדי אשראי
464	(216)	סך כל ההוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
		מזה:
346	(212)	הוצאות (הכנסות) בגין סיכון אשראי מסחרי
41	(6)	הוצאות (הכנסות) בגין סיכון אשראי לדיור
77	2	הוצאות בגין סיכון אשראי פרטי אחר
-	(0.04%)	שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.52%	(0.19%)	שיעור ההוצאה (הכנסה) הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.52%	(0.23%)	שיעור סך כל ההוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור

למידע נוסף בדבר ההוצאות בגין הפסדי אשראי ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

ההכנסות מעמלות הסתכמו בשנת 2021 ב-1,444 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,371 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 5.3%, שנבע בעיקר מעלייה בהכנסות מפעילות שוק ההון, המוסברת מגידול בהיקף תיק ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק.

להלן התפלגות ההכנסות מעמלות:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
208	206	ניהול חשבון
101	119	כרטיסי אשראי
708	760	פעילות בשוק ההון
173	168	הפרשי המרה
79	82	עמלות מעסקי מימון
102	109	עמלות אחרות
1,371	1,444	סך כל העמלות

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2021 ב-2,652 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,569 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 3.2%. להלן פירוט של ההוצאות התפעוליות והאחרות:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
1,532	1,601	משכורות והוצאות נלוות
344	340	אחזקה ופחת בנינים וציוד
96	105	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים
597	606	הוצאות אחרות
26	36	מזה: הוצאות סילוק
2,569	2,652	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

משכורות והוצאות נלוות הסתכמו בשנת 2021 ב-1,601 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,532 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 4.5%. הגידול מוסבר בעיקר מהתאמת רכיבי תגמול משתנים לתשואה ולרווח הבנק.

הוצאות אחזקה ופחת בנינים וציוד הסתכמו בשנת 2021 ב-340 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-344 מיליון ש"ח בשנת 2020, קיטון בשיעור של 1.2%, שנבע בעיקר מירידה בהיקף נכסי הנדל"ן בקבוצה, עקב מהלכי התייעלות.

הוצאות הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים הסתכמו בשנת 2021 ב-105 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-96 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 9.4%, שנבע בעיקר מגידול בהיקף ההשקעה בנכסי תוכנה.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2021 ב-606 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-597 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 1.6%. הגידול בהוצאות האחרות מוסבר מגידול בהוצאות סילוק שהסתכמו ב-36 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-26 מיליון ש"ח בשנת 2020. הגידול בהוצאות הסילוק, שנרשמו בעיקר ברבעון הרביעי של השנה, נבע מפרישה מוקדמת של עובדים בתנאים מועדפים, במסגרת תכנית פרישה מוקדמת כחלק ממהלכי התייעלות.

ההפרשה למסים על הרווח הסתכמה בשנת 2021 ב-728 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-368 מיליון ש"ח בשנת 2020. שיעור המס האפקטיבי בשנת 2021 הגיע ל-34.4%, לעומת 32.7% בשנת 2020, בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי של 34.2%. הגידול בשיעור המס האפקטיבי בהשוואה לשנת 2020, נובע מהכנסות מסים בגין שנים קודמות, בסך של 40 מיליון ש"ח, שנרשמו בשנת 2020, בהשוואה ל-10 מיליון ש"ח בשנת 2021.

חלק הבנק ברווח של חברה כלולה לאחר השפעת המס הסתכם בשנת 2021 ב-69 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-29 מיליון ש"ח בשנת 2020. הגידול בחלק הבנק ברווח של חברה כלולה נובע מגידול ברווחי חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, שהושפעו בעיקר מירידה בהפרשה להפסדי אשראי ומגידול בהיקפי הפעילות.

סך הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2021 ב-1,407 מיליון ש"ח, סכום זה הושפע מהרווח השנתי הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בסך של 1,405 מיליון ש"ח, מרווח כולל אחר בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי שוק בסך של 17 מיליון ש"ח ומהפסד כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 15 מיליון ש"ח.

לפירוט ההכנסות וההוצאות לפי רבעונים בשנים 2020 ו-2021 ראה נספח 3 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

מערך טכנולוגיות המידע

מתף - מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ (להלן - "מתף"), הינה חברת בת בבעלות מלאה של הבנק, ומשמשת כספק של תפעול וטכנולוגיות המידע (וז) לבנק ולחברות הקבוצה האחרות.

מתף מנהלת ומתפעלת את מכלול תשתיות המיחשוב, המערכות, מוצרי התוכנה והגנת הסייבר הנדרשים לבנק ולחברות הקבוצה לרבות ממשקים וערוצים המתחברים לתשתית זו.

השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע

תוכנה אשר נרכשה על ידי הקבוצה נמדדת לפי עלות, הכוללת בדרך כלל עלויות עסקה, בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו. היוון עלויות הקשורות לפיתוח תוכנה לשימוש עצמי מתחיל רק כאשר: השלב הראשוני בפרויקט הושלם; וכן ההנהלה, בעלת הסמכות המתאימה, אישרה והתחייבה לממן, באופן ישיר או עקיף, פרויקט לפיתוח תוכנה וצפוי כי הפיתוח יושלם ויתהוו הטבות כלכליות עתידיות מהתוכנה. בעת פיתוח תוכנה לשימוש עצמי, מהוונות העלויות הבאות: עלויות ישירות של שירותים שנצרכו ועלויות שכר עבודה לעובדים הקשורים באופן ישיר לפעילות פיתוח התוכנה. עלויות אחרות בגין פעילויות פיתוח ועלויות בשלב הראשוני של הפרויקט נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

להלן פרטים על הוצאות והשקעות שבוצעו בגין מערך טכנולוגיות המידע:

תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיות המידע שלא נזקפו כהוצאה:

שנת 2020				שנת 2021				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
33	-	-	33	36	-	-	36	עלויות בגין שכר ונלוות
8	-	-	8	6	-	-	6	עלויות בגין מיקור חוץ
79	-	-	79	91	-	-	91	עלויות רכישה או רישיונות שימוש
16	-	16	-	18	-	18	-	עלויות ציוד, בנינים ומקרקעין
136	-	16	120	151	-	18	133	סך הכל

יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיות המידע:

31 בדצמבר 2020				31 בדצמבר 2021				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
337	3	70	264	361	2	65	294	סך הכל עלות מופחתת
105	-	-	105	105	-	-	105	מזה: בגין שכר עבודה ונלוות

הוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:

שנת 2020				שנת 2021				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
184	-	4	180	209	-	3	206	הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות
65	-	-	65	65	-	-	65	הוצאות בגין רכישה או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים
37	-	18	19	39	-	18	21	הוצאות בגין מיקור חוץ
119	-	25	94	127	-	24	103	הוצאות בגין פחת
30	28	2	-	32	31	1	-	הוצאות אחרות
435	28	49	358	472	31	46	395	סך הכל

למידע נוסף בדבר שיפורים טכנולוגיים וחדשנות, ראה פרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

סך נכסי קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם ב-180,470 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-167,778 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 7.6%.

א. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

31 בדצמבר			
שינוי	2020	2021	
ב-%		במיליוני ש"ח	
11.2	90,970	101,164	אשראי לציבור, נטו
15.2	13,105	15,091	ניירות ערך
(0.7)	57,802	57,370	מזומנים ופקדונות בבנקים
8.3	141,677	153,447	פקדונות הציבור
(23.6)	4,394	3,356	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
9.4	9,141	10,003	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק

ב. להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

31 בדצמבר			
שינוי	2020	2021	
ב-%		במיליוני ש"ח	
1.1	177	179	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים:
27.5	7,163	9,136	אשראי תעודות
14.8	2,364	2,715	ערבויות והתחייבויות אחרות
9.9	10,683	11,738	מסגרות לפעולה במכשירים נגזרים שלא נוצלו
5.5	8,718	9,198	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
13.3	7,797	8,832	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו ומסגרות להשאלת ניירות ערך
13.3	36,902	41,798	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות סך הכל

מכשירים פיננסיים נגזרים:

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			
ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	
						במיליוני ש"ח
18,914	453	221	18,215	256	157	חוזי רבית
73,814	1,071	885	73,326	785	555	חוזי מטבע
55,159	789	789	72,711	951	951	חוזים בגין מניות
171	2	2	1,117	46	46	חוזי סחורות ואחרים
148,058	2,315	1,897	165,369	2,038	1,709	סך הכל

האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2021, הסתכם ב-102,240 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-92,247 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 10.8%.

האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם ב-101,164 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-90,970 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 11.2%.

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר		31 בדצמבר				
2020	2021	השינוי	2020	2021		
%	%	ב-%	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח		
82.5	83.0	11.9	8,936	75,077	84,013	מטבע ישראלי
12.3	12.5	13.0	1,449	11,185	12,634	- לא צמוד
4.6	3.8	(7.8)	(324)	4,143	3,819	- צמוד למדד
0.6	0.7	23.5	133	565	698	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	11.2	10,194	90,970	101,164	פריטים לא כספיים
						סך הכל

אשראי לציבור, ברוטו לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי	31 בדצמבר		
	2020	2021	
%-ב	במיליוני ש"ח		
11.0	16,724	18,571	עסקים גדולים
13.3	5,385	6,101	עסקים בינוניים
11.5	18,876	21,044	עסקים קטנים וזעירים
6.0	21,351	22,622	משקי בית ללא הלוואות לדיור
13.8	28,336	32,260	הלוואות לדיור
35.7	70	95	בנקאות פרטית
2.8	1,505	1,547	גופים מוסדיים
10.8	92,247	102,240	סך הכל
			מזה: אשראי צרכני ללא הלוואות לדיור וכרטיסי אשראי
4.8	17,889	18,754	משקי בית
33.3	39	52	בנקאות פרטית
4.9	17,928	18,806	סך הכל

סיכון האשראי הכולל לציבור מורכב מסיכון אשראי מאזני, הכולל את האשראי לציבור, השקעות באגרות חוב של הציבור ונכסים הנובעים ממכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור, ומסיכון אשראי חוץ מאזני, הכולל עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, מסגרות אשראי בלתי מנוצלות והתחייבויות למתן אשראי.

סיכון האשראי הכולל לציבור, הסתכם ביום 31 בדצמבר 2021 ב-143,872 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-129,440 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 11.1%.

להלן מידע לגבי התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק:

שינוי	31 בדצמבר 2020		31 בדצמבר 2021		ענף משק
	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	
%	%	במיליוני ש"ח	%	במיליוני ש"ח	
23.8	12.0	15,591	13.4	19,307	שירותים פיננסיים (כולל חברות החזקה)
19.6	13.2	17,062	14.2	20,409	בינו ונדל"ן
4.6	7.9	10,263	7.5	10,738	תעשייה
3.3	5.7	7,368	5.3	7,608	מסחר
8.5	50.9	65,820	49.6	71,433	לקוחות פרטיים, לרבות הלוואות לדיור
7.8	10.3	13,336	10.0	14,377	אחרים
11.1	100.0	129,440	100.0	143,872	סך הכל

להלן החלוקה הענפית של ששת הלווים הגדולים בקבוצה (לפי גודל חבות ברוטו לפני ניכוי בטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים):

31 בדצמבר 2021				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני* במיליוני ש"ח		
625	1,511	334	1,177	שירותים פיננסיים	.1
997	1,054	254	800	בינוי ונדל"ן - בינוי	.2
1,001	1,001	1,000	1	שירותים פיננסיים	.3
881	881	863	18	תעשייה	.4
368	738	64	674	שירותים פיננסיים	.5
28	582	4	578	שירותים פיננסיים	.6

31 בדצמבר 2020				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני* במיליוני ש"ח		
1,000	1,000	500	500	שירותים פיננסיים	.1
907	907	609	298	תעשייה	.2
777	777	191	586	אספקת חשמל ומים	.3
557	712	290	422	שירותים פיננסיים	.4
506	506	5	501	שירותים פיננסיים	.5
396	495	401	94	בינוי ונדל"ן - בינוי	.6

* כולל אשראי לציבור, השקעה באגרות חוב ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.

על פי התפלגות האשראי לפי גודל חבות לווה, ליום 31 בדצמבר 2021, כאמור בבאור ג.29 לדוחות הכספיים, 47% מסך סיכון האשראי הכולל של הקבוצה, ניתן ללווים שסך האשראי שלהם מסתכם בסכום של עד 1.2 מיליון ש"ח ללווה. בתחומי אשראי שבין 1.2 מיליון ש"ח ועד 20 מיליון ש"ח, כולל 22% מסך סיכון האשראי, ובסכומי אשראי שמעל 20 מיליון ש"ח כולל 31% מסך סיכון האשראי של הקבוצה.

להלן יתרות סיכון האשראי הכולל של הלויים הנכללים במדרגות העליונות בבאור 29' לדוחות הכספיים בניכוי בטחונות המותרים בניכוי לצורך חישוב מגבלת חבות לווה בודד, במאוחד ובבנק:

המאוחד והבנק						תחום אשראי ללווה	
31 בדצמבר 2021						באלפי ש"ח	
מספר לווים	חבות נטו	ניכויים מותרים	סך הכל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	מ-400,000 עד 800,000	מ-800,000 עד 1,200,000
7	2,818	1,032	3,850	1,400	2,450		
3	2,879	57	2,936	2,117	819		
1	625	886	1,511	334	1,177		
11	6,322	1,975	8,297	3,851	4,446		
						סך הכל	

המאוחד והבנק						תחום אשראי ללווה	
31 בדצמבר 2020						באלפי ש"ח	
מספר לווים	חבות נטו	ניכויים מותרים	סך הכל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	מ-400,000 עד 800,000	מ-800,000 עד 1,200,000
6	2,796	591	3,387	1,044	2,343		
2	1,907	-	1,907	1,109	798		
8	4,703	591	5,294	2,153	3,141		
						סך הכל	

למידע מפורט בנושא סיכון אשראי, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן, גילויים פיקוחיים נוספים ודוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

ההשקעה בניירות ערך ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמה ב-15,091 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-13,105 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 15.2%.

להלן הרכב התיק:

חלק מסך ניירות הערך		31 בדצמבר		אגרות חוב ממשלתיות
2020	2021	2020	2021	
%		במיליוני ש"ח		אגרות חוב של בנקים (1)
90.3	89.7	11,831	13,542	קונצרני
2.5	2.4	321	359	קונצרני בערבות ממשלות
4.8	3.0	634	447	מניות (2)
0.1	0.1	12	11	
2.3	4.8	307	732	
100.0	100.0	13,105	15,091	סך הכל

(1) היתרה כוללת גם אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות הנפקה של בנקים.

ב-31.12.20 כולל אגרות חוב של בנקים זרים במט"ח בבעלות ובערבות ממשלות זרות בסך של 32 מיליון ש"ח.

(2) ההשקעה במניות כוללת, בין היתר, השקעה בקרנות השקעה פרטיות, השקעה במניות ובסלי מדדי מניות במט"ח, השקעה בקרנות גידור והשקעה במניות ובסלי מדדי מניות הנסחרים בבורסה בתל-אביב.

להלן התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך ניירות הערך		31 בדצמבר		31 בדצמבר		מטבע ישראלי
2020	2021	השינוי	2020	2021		
ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		- לא צמוד
51.3	55.2	23.9	1,604	6,719	8,323	- צמוד למדד
2.2	1.6	(15.4)	(44)	285	241	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
44.2	38.4	-	1	5,794	5,795	פריטים לא כספיים
2.3	4.8	138.4	425	307	732	סך הכל
100.0	100.0	15.2	1,986	13,105	15,091	

להלן פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים את הבנק לשם קביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2021:

מחיר מצוטט בשוק פעיל במיליוני ש"ח	מחיר אינדיקטיבי* אינדיקטיבי*	מחיר מצד נגדי לעסקה**	סך הכל	
567	87	78	732	מניות וקרנות השקעה פרטיות
8,119	-	-	8,119	אגרות חוב ממשלתיות במטבע ישראלי
287	158	-	445	אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי
58	5,737	-	5,795	אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח
9,031	5,982	78	15,091	סך הכל
59.8	39.7	0.5	100.0	% מהתיק

* מחיר אינדיקטיבי - אינדיקציה הנקבעת על ידי הבנק ואשר מבוססת בעיקר על ציטוטי מחיר המתקבלים מגופים חיצוניים, אשר התמחותם בכך, והיתרה מבוססת על מודלים פנימיים שנקבעו על ידי הבנק.

** מחיר מצד נגדי לעסקה - ציטוט מחיר המתקבל מהגורם מולו בוצעה העסקה.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות:

31 בדצמבר		
2021	2020	
4,137	4,150	ישראל (כולל ממשלת ישראל - 4,079 מיליון ש"ח; 31.12.20 - 4,051 מיליון ש"ח)
1,396	1,352	ארצות הברית (כולל ממשלת ארצות הברית - 1,342 מיליון ש"ח; 31.12.20 - 1,312 מיליון ש"ח)
26	29	צרפת
26	28	קנדה
47	50	גרמניה
67	84	המזרח הרחוק, אוסטרליה ואחרים (3 מדינות; 31.12.20 - 4 מדינות)
96	101	אירופה (3 מדינות; 31.12.20 - 3 מדינות)
5,795	5,794	סך הכל

ציטוין כי בכל אחת מהמדינות (למעט ממשלת ישראל וממשלת ארצות הברית), אין מנפיק שיתרת אגרות החוב שלו עולה על 0.4% מההון המיוחס לבעלי מניות הבנק.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי, לפי ענפי משק:

ליום 31 בדצמבר		
2021	2020	
88	125	חשמל ומים
138	169	בניה ונדל"ן
24	60	שירותים פיננסיים
115	82	בנקים
21	30	תעשייה
14	15	מסחר
45	51	תחבורה
-	4	שירותים ציבוריים
445	536	סך הכל

להלן הרכב תיק אגרות החוב במט"ח בקבוצת הבנק:

- **אגרות חוב במט"ח וצמוד מט"ח** - מסתכמות ב-5,795 מיליון ש"ח (1,864 מיליון דולר) (כולל בנקים זרים ומוסדות פיננסיים מובילים במדינות OECD בסך של 244 מיליון ש"ח וחברות זרות אחרות בסך של 72 מיליון ש"ח, אגרות חוב מדינת ישראל במט"ח בסך של 4,079 מיליון ש"ח, אגרות חוב של חברות ישראליות במט"ח, שרובן, נסחרות בחו"ל בסך של 58 מיליון ש"ח ואגרות חוב ממשלתיות זרות בסך של 1,342 מיליון ש"ח). כל אגרות החוב הזרות הכלולות בתיק מדורגות בדירוג השקעה (Investment Grade), מזה כ-98% בקבוצת דירוג A ומעלה. תיק השקעה זה מפוזר כך שהחשיפה למנפיק יחיד (למעט ממשלת ישראל או ארצות הברית) אינה עולה על 0.7% מהיקף תיק אגרות החוב במט"ח. משך החיים הממוצע בתיק אגרות החוב הזרות במט"ח עומד על כ-2.8 שנים. יתרת הרווחים ברוטו שטרם מומשה (הכלולה בהון במסגרת התאמות לשווי הוגן בגין אגרות חוב זמינות למכירה) ליום הדיווח בגין תיק זה עמדה על כ-53 מיליון ש"ח (17 מיליון דולר), בהשוואה לכ-42 מיליון ש"ח (כ-13 מיליון דולר) ליום 31 בדצמבר 2020.

יתרת הרווחים, נטו (לפני השפעת המס) הכלולים ברווח כולל אחר מצטבר, בגין הפער בין השווי ההוגן של אגרות החוב בתיק הזמין למכירה לבין עלותם המופחתת, ליום 31 בדצמבר 2021 עמדה על 105 מיליון ש"ח.
נכון ליום 22 בפברואר 2022, יתרת ההפסדים ברוטו, הסתכמה ב-33 מיליון ש"ח.

מזומנים ופקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-57,370 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-57,802 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, קיטון בשיעור של 0.7%.

פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-153,447 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-141,677 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 8.3%.
להלן התפלגות פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר		השיוני		ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	2021		2020	2021	
%	%	%	במיליוני ש"ח	%	במיליוני ש"ח	
79.7	78.4	6.6	7,482	112,861	120,343	מטבע ישראל
3.8	4.1	17.4	933	5,365	6,298	- לא צמוד
16.1	17.0	14.1	3,223	22,885	26,108	- צמוד למדד
0.4	0.5	23.3	132	566	698	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	8.3	11,770	141,677	153,447	פריטים לא כספיים
						סך הכל

פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השיוני	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2020	2021	
%-ב		במיליוני ש"ח	
20.9	12,867	15,553	עסקים גדולים
23.1	5,707	7,028	עסקים בינוניים
6.5	24,358	25,949	עסקים קטנים וזעירים
0.7	63,338	63,792	משקי בית
1.7	9,097	9,253	בנקאות פרטיות
21.1	26,310	31,872	גופים מוסדיים
8.3	141,677	153,447	סך הכל

תיקי ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק

סך תיק ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2021 עמד על 448 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-388 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2020, גידול בשיעור של 15.4%.

אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-3,356 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-4,394 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, קיטון בשיעור של 23.6%.

ביום 7 בדצמבר 2021, הנפיקה הבינלאומי הראשון הנפקות בע"מ, חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב בע.ג. של 467 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 500 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקה בגין אגרות החוב הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב שהונפקו.

לפירוט סך הנכסים וההתחייבויות לפי רבעונים בשנים 2020 ו-2021 ראה נספח 5 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2021 ב-10,003 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-9,141 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 9.4%.
לפרטים בדבר התפתחות הרווח הכולל האחר, ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.

הלימות ההון

יחסי הון מינימאליים

הבנק מיישם את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 בנושא מדידה והלימות הון, כפי שעודכנו על מנת להתאימן להנחיות באזל. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר יחסי הון מזעריים, נדרש הבנק לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי של 9% ויחס הון כולל של 12.5% וזאת כתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ליחסי ההון המזעריים מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. בהתאם להבהרת הפיקוח על הבנקים מיום 6 באוקטובר 2021, דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד.

לאור התפרצות נגיף הקורונה וכחלק מהתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין, פרסם הפיקוח על הבנקים, את הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בה נכללה, בין היתר, הוראת שעה הנוגעת לעדכון הוראה 201 אשר כוללת הפחתת דרישות ההון הרגולטוריות החלות על הבנקים בנקודת אחוז אחת וכן עדכון להוראה 329, אשר מבטל את דרישות ההון של נקודת אחוז נוספת על הלוואות לדיור לרכישת דירת מגורים, שהועמדו בתקופה החל מיום 19 במרס 2020 ועד ליום 30 בספטמבר 2021, ועל הלוואות לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין ובמשכון דירה (להלן - "הלוואה לכל מטרה"), שהועמדו החל מיום 19 במרס 2020.

לאורך תקופת המשבר פרסם הפיקוח על הבנקים עדכונים להארכת תוקף הוראת השעה, כאשר לעניין הפחתת דרישות ההון נקבע כי ההקלה תחול עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראות ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. עם זאת, במסגרת החוזר נקבע כי הפחתה ביחס הון של עד 0.3 נקודות האחוז בתקופת ששת החודשים מתום תוקף ההוראה לא תחשב כחריגה כאמור.

ביום 27 בדצמבר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לפיו, החל מיום 1 בינואר 2022, פג תוקף הוראת השעה. כמו כן, בוצע עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות על הלוואות לדיור לפיו, דרישת ההון הנוספת בשיעור 1 נקודת האחוז תחול בגין הלוואות למטרת דיור בלבד ולא תחול בגין הלוואות לכל מטרה.

בנוסף לאמור לעיל, תהליך קביעת יעדי ההון נעשה בהתבסס על הפרמטרים המרכזיים הבאים:

- ממצאי תהליך ה-ICAAP בהתבסס על פרופיל הסיכון של הקבוצה ובהתחשב ביעדים העסקיים של הקבוצה והצמיחה המתוכננת.
 - תוצאות מבחני הקיצון כמפורט בהמשך.
 - קביעת יעדי ההון נעשית לפי דרישת ההון הגבוהה יותר, מבין תוצאות ה-ICAAP לבין הנדרש בתרחיש הקיצון.
 - מקדם שמרנות וכרית ביטחון המשלבים הערכות ואומדנים ביחס לפרופיל הסיכונים ובסיס ההון.
- למידע מפורט, ראה דוח על הסיכונים לשנת 2021 באתר האינטרנט של הבנק.

יעדי ההון הפנימיים שנקבעו על ידי הדירקטוריון הינם:

- במצב עסקים רגיל - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-9.25% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.50%. בתקופת ההקלה של בנק ישראל, יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-8.25% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-11.50%. אלה עשויים להשתנות בהתאם לביצועי המשכנתאות ברבעון הרלוונטי.
- במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.50% ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-9.00%.

יעדי ההון מביאים בחשבון את הסיכונים שהבנק חשוף אליהם, כשהעיקריים בהם הינם סיכונים אשראי, סיכונים פיננסיים לרבות סיכון הרבית, סיכונים תפעוליים לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע, סיכון טכנולוגיות המידע, סיכון ציות ואיסור הלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי, סיכון מוניטין וסיכון מודל. כל זאת מבוצע בהלימה לדיאלוג מול בנק ישראל. אמידת הסיכונים מביאה בחשבון, גם את היבטי משבר הקורונה והשלכותיו האפשריות על הבנק.

מבחינת הקיצון

הבנק מיישם תשתית תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית ובוחן את יחסי ההון לפי תכנון ההון התלת שנתי. המתווה כולל, בין היתר, תרחישי קיצון הוליסטיים "מתגלגלים" על פני שלוש שנים, בתחום סיכונים האשראי, סיכונים פיננסיים, סיכונים תפעוליים לרבות סייבר, איסור הלבנת הון, ציות, אסטרטגיה, מוניטין, תפעולי ועוד. מתווה תרחישי הקיצון, כולל גם השפעות קיצוניות של משבר הקורונה. למידע מפורט, ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

הוראות באדל 3

בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2021 עומדת התקרה על 10%.

מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית

ביום 12 בינואר 2016, הופץ מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל. לפי המכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאי המכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית לתקופה של חמש שנים בקו ישר. ביום 16 בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב אשר מאריך את תוקף הנחיות אלו, עד ליום 31 בדצמבר 2021.

- ברבעון השלישי של שנת 2018, התקבלה החלטה על מיזוג אוצר החייל וביום 1 בינואר 2019 מוזג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. בגין מהלכים אלה ביצעה הקבוצה הפרשה לפיצויים מוגדלים בסך של 82 מיליון ש"ח (53 מיליון נטו לאחר השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2021 היה מביא לקיטון נוסף של 0.02% ביחסי הלימות ההון.
- ביום 28 ביולי 2020 וביום 3 בנובמבר 2020, אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות, על פיה יתאפשר לכ-60 עובדים קבועים בבנק, המשתייכים לאוכלוסיית היעד שהוגדרה, לפרוש בפרישה מוקדמת ובתנאים מועדפים.

התוכנית הגדילה את ההפסד הכולל האחר (ברוטו) בסך של 48 מיליון ש"ח בגין התחייבות לפיצויים ולהטבות לאחר פרישה. כמו כן, ברבעון הרביעי של שנת 2020 בוצעה הפרשה נוספת לפיצויים מוגדלים בסך של כ-50 מיליון ש"ח בגין פרישה מוקדמת נוספת הצפויה בשנים הקרובות. סך ההשפעה נטו, לאחר השפעת המס בגין מהלכים אלה הסתכם ב-65 מיליון ש"ח. ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2021, היה מביא לקיטון של 0.07% ביחסי הלימות ההון.

יישום ההוראות

במסגרת הנדבך הראשון, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית לפי הוראות בנק ישראל לסיכונים האשראי, השוק והסיכונים התפעוליים. במסגרת הנדבך השני, הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת נאותות ההון (תהליך ה-ICAAP). תהליך זה נועד להבטיח קיום רמה הולמת של אמצעים הוניים שתתמוך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק. מסמך ה-ICAAP לנתוני 30 ביוני 2021 הוגש כנדרש לבנק ישראל. תשתית תהליך הנאותות ההונית שאושרה בבנק משמשת בסיס לתהליך הפנימי המבוצע בחברה הבת הבנקאית בהתאמות הנדרשות ועל בסיס פרופיל הסיכון הספציפי שלה.

יתרה ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	
		1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים (במיליוני ש"ח)
9,369	10,199	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
2,749	1,891	הון רובד 2, לאחר ניכויים
12,118	12,090	סך כל ההון הכולל
		2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון (במיליוני ש"ח)
76,203	81,660	סיכון אשראי
883	683	סיכונים שוק
6,729	6,645	סיכון תפעולי
83,815	88,988	סך כל היתרות המשוקללות של נכסי סיכון
		3. יחס ההון לרכיבי סיכון
11.18%	11.46%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.46%	13.59%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
8.29%	8.25%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
*11.50%	11.50%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

* עדכון לאור הבהרת הפיקוח על הבנקים כי דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיר תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד.

יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2021 עמד על 11.46%, בהשוואה ל-11.18% ליום 31 בדצמבר 2020. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2021 עמד על 13.59%, בהשוואה ל-14.46% ליום 31 בדצמבר 2020.

ההון הכולל ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם ב-12,090 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-12,118 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2020. בסיס ההון הושפע מחד מרווח בסך של 1,405 מיליון ש"ח ומרווח כולל אחר בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי שוק בסך של 17 מיליון ש"ח. מאידך, גידול זה קוזז בדיבידנד ששולם בסך של 545 מיליון ש"ח ומתפסד כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 15 מיליון ש"ח. נכסי הסיכון ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-88,988 מיליון ש"ח בהשוואה ל-83,815 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2020.

יחס הון כולל ויחס הון עצמי רובד 1 של חברה בת משמעותית בהתאם להוראות בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (באזל):

31 בדצמבר 2020	31 בדצמבר 2021	
		באחוזים
		בנק מסד בע"מ
14.03%	14.71%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
15.19%	15.72%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון

יחס מינוף - הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף (להלן - "ההוראה"). יחס המינוף מבוסס באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון לבין מדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד וזאת לגבי כל תאגיד בנקאי ששך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (כולל את הבנק). ביום 15 בנובמבר 2020, פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 - התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה), במסגרתה עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. העדכון מקל את דרישת יחס המינוף בחצי נקודת האחוז, כך שעל הבנק לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד (במקום 5%), וזאת כתאגיד בנקאי ששך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מהיקף הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בהתאם להוראת השעה (כפי שעודכנה לאחרונה ביום 30 בספטמבר 2021). ההקלה תחול עד ליום 31 בדצמבר 2023 ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף ליום 30 ביוני 2022 או יחס המינוף המזערי שחל על הבנק טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2021 עומד על 5.34%, בהשוואה ל-5.29% ליום 31 בדצמבר 2020.

מדיניות חלוקת דיבידנד

בהתאם למדיניות חלוקת רווחים שאימץ דירקטוריון הבנק (על פי החלטה שעודכנה מעת לעת), הבנק יחלק כדיבידנד בכל שנה עד 50% מהרווח הנקי השנתי של השנה השוטפת הראוי לחלוקה, בכפוף לכך שיחסי ההון לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחתו מהיעדים הרגולטוריים ומהיעדים שנקבעו ושייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, מעת לעת, בכפוף להוראות הדין ונוהל בנקאי תקין, וככל שלא יתרחשו שינויים לרעה ברווחי הבנק ו/או במצבו העסקי ו/או הכספי ו/או במצב המשק הכללי ו/או בסביבה החוקית. אין באמור בהחלטה זו כדי לגרוע מסמכות הדירקטוריון לבחון מעת לעת את המדיניות, ולהחליט בכל עת, בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין החלות על הבנק, על שינוי המדיניות או שינוי שיעור הדיבידנד שיחולק בגין תקופה מסוימת או להחליט שלא לחלק דיבידנד כלל. מובהר בזאת, כי כל חלוקה של דיבידנד תהיה טעונה אישור נפרד של הדירקטוריון, וכפופה לכל המגבלות החלות על הבנק בעניין חלוקת דיבידנד, ותפורסם בהתאם להוראות הדין, בצירוף כל הפרטים הנדרשים.

יצוין כי חלוקת דיבידנד על ידי הבנק כפופה, בנוסף להוראות חוק החברות, למגבלות נוספות כמפורט בבוטא 24.א' לדוחות הכספיים.

להלן פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2019:

יום ההכרזה	יום התשלום	סך הדיבידנד ששולם	דיבידנד למניה
		במיליוני ש"ח	בש"ח
12 במרס 2019	20 במרס 2019	105	1.05
28 במאי 2019	17 ביוני 2019	85	0.85
13 באוגוסט 2019	29 באוגוסט 2019	110	1.10
26 בנובמבר 2019	12 בדצמבר 2019	110	1.10
15 במרס 2020	31 במרס 2020	125	1.25
17 באוגוסט 2021	1 בספטמבר 2021	225	2.25
23 בנובמבר 2021	13 בדצמבר 2021	320	3.20
6 בינואר 2022	24 בינואר 2022	215	2.15

לאור מכתבה של המפקחת על הבנקים, מיום 29 במרס 2020, לכל הבנקים המסחריים ולהוראת השעה מיום 31 במרס 2020 (נב"ת 250) (התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה) ("הוראת השעה"), המתקנת את הוראת ניהול בנקאי תקין 201, בו נכללה בקשה, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד על רקע משבר הקורונה ואי הוודאות הנובעת מהתפתחות המשבר, קיים דירקטוריון הבנק, דיונים מעת לעת, בקשר ליישום מדיניות הדיבידנד המפורטת לעיל, בשים לב לתקופת הוראת השעה, כפי שהוארכה מפעם לפעם ועל רקע ציפיות הפיקוח על הבנקים לגבי המערכת הבנקאית בנושא, בהתבסס על המשך חוסר הוודאות הכלכלית וההשפעה האפשרית של המשך פגיעה במשק.

ביום 26 ביולי 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראת השעה. על פי דברי ההסבר לעדכון האמור, רמת אי הוודאות, שעדיין גבוהה בעקבות משבר הקורונה, והסיכון שהפסדי האשראי הנובעים מהמשבר טרם התממשו במלואם, מחייבים המשך תכנון הון זהיר ושמרני, וגישה זהירה ושמרנית בחלוקת דיבידנד. הפיקוח הבהיר, כי נוכח השיפור בפעילות הכלכלית, התגברות המגמה של חזרה הדרגתית לרמה טרום המשבר והצבירה מחדש של כרית ההון על ידי התאגידים הבנקאיים, הוא מתיר למערכת הבנקאית לחלק דיבידנד אך באופן מוגבל, מתוך גישה זהירה ושמרנית. בנוסף, עמדת המפקח על הבנקים במועד האמור היתה, כי חלוקה בסכום הגבוה מ-30% מרווחי שנת 2020 לא תיחשב כתכנון הון זהיר ושמרני. לאור עמדתו האמורה של המפקח על הבנקים ועל רקע המשך אי הוודאות והסיכון כאמור, בשלב האמור, אישר דירקטוריון ביום 17 באוגוסט 2021, חלוקת דיבידנד במזומן לבעלי המניות של הבנק בסך כולל של 225 מיליון ש"ח (ברוטו) המהווים 30% מהרווח הנקי על פי הדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2020.

ביום 30 בספטמבר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון נוסף להוראת השעה. בעדכון זה הוארכה תקופת הוראת השעה עד ליום 31 בדצמבר 2021. בדברי ההסבר לעדכון נאמר, כי למרות התגברות התהליכים של יציאה ממשבר הקורונה, רמת אי הוודאות עדיין גבוהה ומשליכה על היכולת של הבנקים לחזות את צרכי ההון שלהם בטווח הבינוני, ולכן הם חייבים להמשיך בתכנון הון זהיר ושמרני. הפיקוח מעודד את הבנקים לגישה זהירה ושמרנית בחלוקת דיבידנד או ברכישה עצמית והבהיר, כי עמדת המפקח היא, כי חלוקה בסכום הגבוה מ-30% מרווחי הבנק (בשנת 2020 ובשנת 2021) לא תיחשב כתכנון הון זהיר ושמרני. בהתאם לכך, ביום 23 בנובמבר 2021, אישר דירקטוריון הבנק חלוקת דיבידנד במזומן לבעלי המניות של הבנק בסך כולל של 320 מיליון ש"ח (ברוטו) המהווים כ-30% מהרווח הנקי על פי הדוחות הכספיים של הבנק לתשעת החודשים שנסתיימו ביום 30 בספטמבר 2021.

ביום 31 בדצמבר 2021, בוטלה הנחיית הפיקוח על הבנקים האמורה. במקביל ביום 27 בדצמבר 2021, הביע הפיקוח על הבנקים את עמדתו, לפיה על התאגידים הבנקאיים להמשיך לנקוט בזהירות בכל הנוגע להחלטה על חלוקת דיבידנד ולהביא בחשבון, כי עדיין קיימת מידה מסוימת של אי ודאות בשווקים. בהתחשב באמור, החליט דירקטוריון הבנק, ביום 6 בינואר 2022, לאשר חלוקה נוספת של דיבידנד בסך של 215 מיליון ש"ח המשקף כ-20% מהרווח הנקי על פי הדוחות הכספיים של הבנק לתשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2021, בהתאם למדיניות חלוקת הדיבידנד שאישר הדירקטוריון.

לאור האמור לעיל ובהתאם למדיניות חלוקת דיבידנד של הבנק, בעניין חלוקת דיבידנד בכל שנה עד 50% מהרווח הנקי כמפורט לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 7 במרס 2022, לאשר חלוקת דיבידנד במזומן לבעלי המניות של הבנק בסך כולל של 165 מיליון ש"ח (ברוטו), המהווים כ-50% מהרווח הנקי על פי הדוחות הכספיים של הבנק לרבעון הרביעי של שנת 2021.

המועד הקובע לעניין תשלום הדיבידנד יחול ביום 15 במרס 2022 ויום התשלום יהיה 24 במרס 2022. סכום הדיבידנד הינו לפני כל מס, לרבות מס במקור שעל הבנק לנכות על פי כל דין.

מגזרי הפעילות הפיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות הינו בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים ב"א"28 לדוחות הכספיים. מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוח, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים. להגדרות המגזרים הפיקוחיים, ולפרטים בדבר עיקרי ההנחיות, האומדנים ועקרונות הדיווח, ראה ב"א"28 לדוחות הכספיים. לפירוט בדבר מגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה, ראה ב"א"28 לדוחות הכספיים.

להלן תמצית התפתחות תוצאות הפעילות לפי מגזרים:

א. סך ההכנסות*

חלק המגזר מסך ההכנסות		לשנה שנתיימה		לשנה שנתיימה		
ביום 31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	השינוי	2020	2021		
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח			
9.7	8.8	(1.0)	404	400		עסקים גדולים
5.4	4.7	(5.3)	226	214		עסקים בינוניים
23.3	21.2	-	967	967		עסקים קטנים וזעירים
43.4	40.6	2.3	1,804	1,846		משקי בית
2.4	2.4	6.9	101	108		בנקאות פרטית
6.0	5.1	(6.8)	251	234		גופים מוסדיים
9.8	17.2	91.9	407	781		ניהול פיננסי
100.0	100.0	9.4	4,160	4,550		סך הכל

ב. רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

לשנה שנתיימה		לשנה שנתיימה		
ביום 31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	במיליוני ש"ח		
109	201			עסקים גדולים
29	85			עסקים בינוניים
122	285			עסקים קטנים וזעירים
161	249			משקי בית
22	22			בנקאות פרטית
49	54			גופים מוסדיים
258	509			ניהול פיננסי
750	1,405			סך הכל

* כולל הכנסות רבית נטו והכנסות שאינן מרבית.

ג. יתרות מאזניות ממוצעות*

חלק המגזר מסך האשראי לציבור		אשראי לציבור			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2020	2021	השינוי	2020	2021	
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח		
19.4	18.0	(2.6)	17,425	16,978	עסקים גדולים
6.2	6.0	0.6	5,592	5,623	עסקים בינוניים
19.8	20.4	8.4	17,827	19,325	עסקים קטנים וזעירים
52.9	54.3	8.2	47,443	51,325	משקי בית
0.1	0.1	36.0	50	68	בנקאות פרטית
1.6	1.2	(18.9)	1,405	1,139	גופים מוסדיים
100.0	100.0	5.3	89,742	94,458	סך הכל

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור		פקדונות הציבור			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2020	2021	השינוי	2020	2021	
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח		
9.5	8.8	4.2	12,317	12,830	עסקים גדולים
4.2	4.0	7.4	5,413	5,813	עסקים בינוניים
16.7	16.7	12.0	21,759	24,374	עסקים קטנים וזעירים
45.5	43.5	7.3	59,151	63,497	משקי בית
6.7	6.2	4.2	8,666	9,033	בנקאות פרטית
17.4	20.8	34.8	22,553	30,401	גופים מוסדיים
100.0	100.0	12.4	129,859	145,948	סך הכל

* יתרות ממוצעות מחושבות על בסיס יתרות לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

מגזרים עסקיים - מגזר העסקים הקטנים והזעירים, מגזר העסקים הבינוניים ומגזר העסקים הגדולים

להלן נתונים עיקריים אודות מגזרים עסקיים - עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים - פעילות בישראל

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020				לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021				
סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	
								במיליוני ש"ח
1,082	304	155	623	1,050	291	150	609	הכנסות רבית, נטו
515	100	71	344	531	109	64	358	הכנסות שאינן מרבית
1,597	404	226	967	1,581	400	214	967	סך הכנסות
344	98	84	162	(209)	(73)	(21)	(115)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
873	152	100	621	907	167	100	640	הוצאות תפעוליות ואחרות
260	109	29	122	571	201	85	285	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
40,844	17,425	5,592	17,827	41,926	16,978	5,623	19,325	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
40,985	16,724	5,385	18,876	45,716	18,571	6,101	21,044	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
39,489	12,317	5,413	21,759	43,017	12,830	5,813	24,374	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
42,932	12,867	5,707	24,358	48,530	15,553	7,028	25,949	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות בשנת 2021, בהשוואה לשנת 2020

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-1,050 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,082 מיליון ש"ח בשנת 2020, קיטון בשיעור של 3.0%, אשר נבע מירידה במרווחים הפיננסיים, בעיקר על הפקדונות, עקב ירידת רבית בנק ישראל וירידת הרבית הדולרית. קיטון זה קוּוּז בחלקו בגידול בהכנסות הרבית שנבע מעלייה בהיקפי הפעילות.

ההכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-531 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-515 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 3.1%, אשר נבע בעיקר מעלייה בהכנסות מפעילות שוק ההון, המוסברת מגידול בהיקף תיק ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק.

ההכנסות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-209 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך של 344 מיליון ש"ח בשנת 2020. ההכנסות בגין הפסדי אשראי נבעו בעיקר מקיטון בהפרשה הקבוצתית, עקב שיפור במדדים המאקרו כלכליים ובאינדיקטורים המצביעים על רמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי של הבנק. בשנת 2020, ההוצאות בגין הפסדי אשראי נבעו בעיקרם מגידול בהפרשה הקבוצתית, בעקבות השינויים בסביבה המאקרו כלכלית, כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה וחוסר הוודאות באשר להשפעתה על מצב הלווים ומגידול בהיקף החובות הבעייתיים כתוצאה מכך.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-907 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-873 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 3.9%, אשר נבע מעלייה בהוצאות השכר, המוסברת בעיקר מהתאמת רכיבי תגמול משתנים לתשואה ולרווח הבנק ומגידול בהוצאות סילוק, שנבעו מפרישה מוקדמת של עובדים בתנאים מועדפים, במסגרת מהלכי התייעלות.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של המגזרים העסקיים הסתכמו ב-571 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-260 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול המוסבר בעיקר מקיטון בהוצאות בגין הפסדי אשראי, כאמור לעיל.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-41,926 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-40,844 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 2.6%. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-45,716 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-40,985 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 11.5%.

היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-43,017 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-39,489 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 8.9%. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-48,530 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-42,932 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 13.0%.

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

להלן נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021			
משקי בית	בנקאות פרטית	סך הכל	משקי בית	בנקאות פרטית	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
1,211	16	1,227	1,211	16	1,227	הכנסות רבית, נטו
635	92	727	635	92	727	הכנסות שאינן מרבית
1,846	108	1,954	1,846	108	1,954	סך הכנסות
(5)	1	(4)	(5)	1	(4)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
1,422	72	1,494	1,422	72	1,494	הוצאות תפעוליות ואחרות
249	22	271	249	22	271	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
51,325	68	51,393	51,325	68	51,393	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
54,882	95	54,977	54,882	95	54,977	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
63,497	9,033	72,530	63,497	9,033	72,530	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
63,792	9,253	73,045	63,792	9,253	73,045	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות בשנת 2021, בהשוואה לשנת 2020

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-1,227 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,242 מיליון ש"ח בשנת 2020, קיטון בשיעור של 1.2%, אשר נבע מירידה במרווחים הפיננסיים, בעיקר על הפקדונות, עקב ירידת רבית בנק ישראל וירידת הרבית הדולרית. קיטון זה קוזז ברובו בגידול בהכנסות הרבית, שנבע בעיקר מעלייה בהיקפי הפעילות בהלוואות לדור.

ההכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-727 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-663 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 9.7%, אשר נבע בעיקר מעלייה בהכנסות מפעילות שוק ההון, המוסברת מגידול בהיקף תיק ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק ומגידול בהכנסות מכרטיסי אשראי. ההכנסות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-4 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך של 118 מיליון ש"ח בשנת 2020. ההכנסות בגין הפסדי אשראי נבעו בעיקר מקיטון בהפרשה הקבוצתית, עקב שיפור במדדים המאקרו כלכליים ובאינדיקטורים המצביעים על רמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי של הבנק. בשנת 2020, ההוצאות בגין הפסדי אשראי נבעו בעיקרם מגידול בהפרשה הקבוצתית, בעקבות השינויים בסביבה המאקרו כלכלית, כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה וחוסר הוודאות באשר להשפעתה על מצב הלווים.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-1,494 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,462 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 2.2%, אשר נבע מעלייה בהוצאות השכר, המוסברת בעיקר מהתאמת רכיבי תגמול משתנים לתשואה ולרווח הבנק ומגידול בהוצאות סילוק, שנבעו מפרשה מוקדמת של עובדים בתנאים מועדפים, במסגרת מהלכי התייעלות.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק במגזר האנשים הפרטיים הסתכם ב-271 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-183 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול המוסבר בעיקר מקיטון בהוצאות בגין הפסדי אשראי, כאמור לעיל.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-51,393 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-47,493 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 8.2%.

האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם ב-54,977 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-49,757 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 10.5%.

היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-72,530 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-67,817 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 6.9%.

פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמו ב-73,045 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-72,435 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 0.8%.

מגזר ניהול פיננסי

סך כל ההכנסות המשויכות למגזר זה הסתכמו ב-781 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-407 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול אשר נבע בעיקר מעלייה בסך של 235 מיליון ש"ח ברווח מהשקעה במניות ומגידול בסך של 118 מיליון ש"ח בהכנסות מהפרשי הצמדה, בשל הגידול בשיעור עליית המדד ובפוזיציה המדדית.

הרווח הנקי במגזר הניהול הפיננסי הסתכם ב-509 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-258 מיליון ש"ח בשנת 2020. הגידול ברווח מוסבר מעלייה בהכנסות, כאמור לעיל ומגידול בחלק הבנק ברווחי כאל, שהסתכם ב-69 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-29 מיליון ש"ח בשנת 2020.

סך ההכנסות מפעילות למסחר המשויכות למגזר זה, הסתכמו ב-37 מיליון ש"ח. סך הכנסות הרבית, נטו (באור 2 לדוחות הכספיים) והכנסות המימון שאינן מרבית (באור 3 לדוחות הכספיים), בגין פעילויות למטרת מסחר, הסתכמו ב-45 מיליון ש"ח. הפער בסך של 8 מיליון ש"ח נובע מהכנסות מפעילות בנגזרים למטרת מסחר, אשר אינן משויכות למגזר זה.

חברות מוחזקות עיקריות

בנק מסד בע"מ (להלן - "מסד") - בו מחזיק הבנק 51.0% מהון המניות ומזכויות ההצבעה, הינו בנק מסחרי המתמחה במתן שירותים לאוכלוסיית המורים בישראל.

השקעת הבנק במסד ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמה ב-452 מיליון ש"ח. סך המאזן של מסד ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם ב-10,835 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-10,349 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 4.7%.

סך כל ההון של מסד ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכם ב-886 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-804 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2020, גידול בשיעור של 10.2%. הרווח הנקי של מסד הסתכם בשנת 2021 ב-101.7 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-77.0 מיליון ש"ח בשנת 2020, גידול בשיעור של 32.1%. הגידול ברווחי מסד מוסבר בעיקר מקיטון בהפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי, בעיקר עקב שיפור באינדיקטורים המצביעים על רמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי של מסד ומהמשך הירידה בהיקף החובות הנמצאים בדחיית תשלומים.

חלק הבנק ברווחי מסד הסתכם בשנת 2021 ב-51.9 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-39.3 מיליון ש"ח בשנת 2020. בשנת 2021, חילק מסד דיבידנד בסך של 20 מיליון ש"ח. חלק הבנק בדיבידנד הסתכם ב-10 מיליון ש"ח. תשואת הרווח הנקי (על בסיס שנתי) עמדה בשנת 2021 על 11.9%, בהשוואה ל-10.1% בשנת 2020. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עומד על 15.72%, בהשוואה ל-15.19% בסוף שנת 2020. יחס הון עצמי רוברד 1 עומד על 14.71%, בהשוואה ל-14.03% בסוף שנת 2020. במסגרת תהליך ה-ICAAP לנתוני ה-30 ביוני 2021 נקבעו על ידי דירקטוריון מסד יעדי ההון המינימליים כדלקמן: יחס הון עצמי רוברד 1 לא יפחת משיעור של 10.5% עד ליום 31 בדצמבר 2022 ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.65% עד ליום 31 בדצמבר 2022. בחודש יוני 2021, זכה מסד בשנית, במכרז החשכ"ל למתן הלוואות לעובדי הוראה ומענקים מותנים לסטודנטים במוסדות להכשרת עובדי הוראה. תקופת ההסכם על פי המכרז הינה ל-5 שנים מחודש יולי 2021, עם אופציה לחשכ"ל להארכה עד ל-3 שנים נוספות.

חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן - "כאל") - הבנק מחזיק 28.2% בהון ו-21.0% בזכויות ההצבעה בכאל. כאל עוסקת בשיווק ובתפעול של הנפקת כרטיסי אשראי וסליקת עסקאות בכרטיסי אשראי של המתגים הבינלאומיים "ויזה" ו"מסטרקארד", משווקת ומפעילה את מערך כרטיסי האשראי של "דיינרס" באופן בלעדי בישראל וכן סולקת כרטיסים ממותג "ישראלכרט". השקעת הבנק בכאל ליום 31 בדצמבר 2021 הסתכמה ב-713 מיליון ש"ח. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עומד על 16.3%, בהשוואה ל-14.8% בסוף שנת 2020. חלק הבנק ברווחי כאל, לפני השפעת המס, הסתכם בשנת 2021 ב-78.6 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-33.5 מיליון ש"ח בשנת 2020. הגידול ברווחי כאל מוסבר בעיקר מירידה בהפרשה להפסדי אשראי ומגידול בהיקפי הפעילות.

ראה באור 25 לדוחות הכספיים באשר לבקשות לאישור תובענות ייצוגיות כנגד כאל ולשומות שהוציא מנהל מס ערך מוסף לכאל.

סקירת הסיכונים

מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

כללי

- א. פעילותה של הקבוצה מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים בהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפי משק ולווים), סיכוני שוק, כאשר העיקרי בהם הינו סיכון הרבית, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע וסיכון טכנולוגיות המידע, סיכוני ציות והלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין.
כל הסיכונים העיקריים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.
- ב. מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מוכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים שנקבעו, תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה, ביקורת ודיווח נאותים.
- ג. ניהול הסיכונים מתבצע ברמת הקבוצה, כאשר תפיסת הסיכון הכוללת של הקבוצה עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית, שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועל פי העקרונות המנחים (ה-Sound Practices) של וועדת באזל, המושתתת על העיקרון, כי לכל פעילות בנקאית הטומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות לתחיתת והגדרת היקף החשיפה, מעגלי בקרה וביקורת, מערכי דיווח ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו, על פי אמות מידה מקובלות.
- ד. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בקבוצה באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה: קו ההגנה הראשון שמקיימים האחראים על יצירת הסיכון וניהולו, קו ההגנה השני שמקיימות יחידות הבקרה הבלתי תלויות בחטיבות לניהול סיכונים והחשבונאי הראשי והמערך המשפטי, וקו ההגנה השלישי שמקיימים מערכי הביקורת הפנימית והחיצונית.
- ה. מנהל הסיכונים הראשי הינו חבר הנהלה ונושא באחריות לפונקציית ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוב הארגון כולו.
ו. האחראים על ניהול הסיכונים הינם:
רו"ח אלי כהן, מכהן כראש החטיבה לניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי (CRO), כמנהל הסיכונים התפעוליים, כממונה על האכיפה הפנימית בניירות ערך וכמנהל ההמשכיות העסקית.
סיכוני האשראי מנוהלים על ידי רו"ח בניצי אדירי, ראש החטיבה העסקית.
סיכון האסטרטגיה והסיכונים הפיננסיים מנוהלים על ידי גב' אלה גולן, ראש חטיבת משאבים וניהול פיננסי.
סיכוני הציות מנוהלים על ידי מר אמיר בירנבוים, אשר במסגרת תפקידו כקצין הציות הראשי, מנהל את סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרוור וסיכונים חוצי גבולות, מנהל את יחידת האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך וממונה על האכיפה הפנימית בדיני התחרות הכלכלית. כמו כן, הוא מכהן כ-Responsible officer הממונה על יישום הוראות ה-FATCA, ה-CRS והסכם ה-QI ותחת אחריותו נמצא גם תחום ההגנה על הפרטיות.
סיכוני ה-ID מנוהלים החל מיום 6 באפריל 2021, על ידי מר אופיר קדוש, מנכ"ל מתף - מחשוב ותפעול פיננסי בע"מ. מתחילת השנה ועד ליום זה, נוהלו על ידי גב' איריס לבנון, משנה למנכ"ל מתף וממלאת מקומו.
סיכוני הסייבר מנוהלים על ידי מר יהושע פלג, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע.
הסיכונים המשפטיים מנוהלים על ידי עו"ד חביבה דהן, מנהלת מערך הייעוץ המשפטי.
סיכון המוניטין מנוהל על ידי רו"ח נחמן ניצן, ראש חטיבת החשבונאי הראשי.
- ז. סיכונים נוספים כדוגמת סיכוני רגולציה וחקיקה מנוהלים ומפוקחים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל ועל ידי חברי הנהלה וראשי המערכים בתחומים הנתונים לאחריותם.
- ח. ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק, מתבצע בכל חברה בת שלה פעילות עסקית, בנפרד, על פי מדיניות שנקבעה בדירקטוריון החברה הבת, המתבססת על מדיניות הקבוצה ועל בסיס מתודולוגיית ניהול סיכון קבוצתית, תוך שימת לב לאופי המיוחד של הפעילות בחברה הבת.
בחברה הבת הבנקאית מכהן מנהל סיכונים ראשי, שכפוף למנכ"ל החברה הבת ומונחה מקצועית על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק.
- ט. מידי רבעון נכתב מסמך סיכונים על ידי החטיבה לניהול סיכונים, שהינה בלתי תלויה ביחידות נוטלות הסיכון. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק.
- י. במסגרת מסמך הסיכונים מוצגים כלל הסיכונים, שאליהם חשופה קבוצת הבנק במסגרת פעולותיה, תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי, עמידה ביעדי העל, מפת הסיכונים וכן תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו.

במסמך הסיכונים מוצגת סקירת מנהל הסיכונים הראשי על מצב ניהול הסיכונים בקבוצה ועל אפקטיביות ואיכות ניהול הסיכונים. כמו כן, נסקרות בו עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות הסיכון וכן טיפול החטיבה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שננקטו על ידי הבנק ברבעון הרלוונטי.

יא. לבנק ולקבוצה מגוון תרחישי קיצון לסיכונים הייחודיים, כפי שמוטמעים במסמכי המדיניות השונים.

הבנק מיישם מתווה תרחישי קיצון, לבחינת הנאותות ההונית ובוחן את יחסי ההון לפי תכנון ההון התלת שנתי. התרחישים משלבים התממשות של מספר מוקדי סיכון בו זמנית. התרחישים שמפעיל הבנק, מתבססים על ניתוחי רגישות, תרחישים היסטוריים, תרחישים היפותטיים ותרחישים מאקרו כלכליים. תרחישי הקיצון עודכנו במהלך שנת 2021 ובמסגרת זו הובאו לידי ביטוי השפעות אפשריות של משבר הקורונה, תוך זיהוי ומיפוי מוקדי הסיכון הרלוונטיים, בהתאם לאופי ולהתפתחות המשבר.

תרחישי הקיצון, מהווים כלי משלים למיפוי ולניהול הסיכונים הגלומים בכלל הפעילויות של הבנק ובמוקדי הסיכון הנגזרים מהם. התרחישים ותוצאותיהם מהווים כלי לאיתור נקודות החולשה וקבלת החלטות. לבנק תכניות הנהלה להתמודדות עם תרחישי הקיצון, באמצעות נקיטת אמצעים שונים. בנוסף, בהתאם לדרישת בנק ישראל, הבנק מחשב מבחן קיצון על בסיס פרמטרים אחידים למערכת הבנקאית. תרחישי הקיצון האחידים, מהווים עבור בנק ישראל, כלי לקבלת תמונה הוליסטית ועדכנית על המשק הישראלי ועל יכולת המערכת הבנקאית להוסיף ולהעמיד אשראי לציבור תוך שמירה על יציבותה. בתחילת שנת 2022, נשלח לבקשת בנק ישראל תרחיש אחיד לנתוני יוני 2021. התרחיש נבנה בהתאם לשתי דרגות חומרה - בסיסית (המייצגת את הנתבי הצפוי של הכלכלה) וקיצון. יחסי ההון בכל התרחישים הינם מעל המגבלות הרלוונטיות.

לתיאור תיאבון הסיכון והעקרונות לניהול הסיכונים ראה התייחסות במסגרת תיאור הסיכונים העיקריים המופיעים להלן.

למידע המפורט על סיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון אשראי

כללי

סיכון האשראי הינו הסיכון שלוה או צד נגדי, של הבנק, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק על פי הסכם האשראי. במסגרת יישום הוראות באזל מיישמת הקבוצה את הגישה הסטנדרטית בגין החשיפה לסיכונים אשראי. במסגרת נדבך 2 מאותגרת הקצאת ההון של הנדבך הראשון ובמידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכונים אשראי.

השפעת משבר נגיף הקורונה

בתקופה האחרונה חלה דעיכה בשיעור התחלואה שהגיעה לשיאה בישראל, במהלך הרבעון הראשון של שנת 2022, כתוצאה מהתפרצות זן ה"אומיקרון" של נגיף הקורונה, אך עדיין קיים חוסר וודאות לגבי ההשפעות האפשריות על הפעילות העסקית. הבנק ממשיך לנטר את מוקדי הסיכון בתיק האשראי ואת הלקוחות, אשר עלולים להיות מושפעים מהתמשכות המשבר ונוקט באמצעים למזעור סיכונים אשראי. למידע נוסף על הפעולות שנקטו במהלך תקופת המשבר, ראה בדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

מדיניות ותיאבון סיכון

מדיניות האשראי

החטיבה לניהול סיכונים מובילה את תהליך גיבוש מדיניות האשראי, תוך שיתוף הגורמים האחראים על מתן האשראי בבנק. מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר לפחות אחת לשנה על ידי ההנהלה, וועדות הלוואות וניהול סיכונים ובדירקטוריון הבנק, ומתעדכן על פי השינויים והתמורות בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם, שינויים ברגולציה ובצרכים העסקיים, כמפורט בהמשך. נהלי הבנק בתחום האשראי וניהול סיכון האשראי תומכים ומבטאים מדיניות זו הלכה למעשה.

דירקטוריון הבנק התווה אסטרטגייה לצמצום סיכון האשראי, באמצעות הגדרת התיאבון לסיכון. במסגרת זו הוגדרו תחומי פעילות שאינם במיקוד השיווקי של הבנק וכן תחומים בהם לא ינתן אשראי, במידה שרמת הסיכון הטמונה בהם גבוהה או רמת השליטה והבקרה עליהם אינה גבוהה, אף אם התשואה הפוטנציאלית העשויה להתקבל מהם גבוהה.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי, תואם פעילות בנקאית זהירה, תואם לדרישות הפיקוחיות ותואם להיקף פעילות הבנק וצביונו. בהתאם, מדיניות הבנק כוללת הגדרת עקרונות מפורטים בכל ענף ותחום, לרבות מגבלות פרטניות ברמת תתי ענפים ותחומי פעילות המאופיינים ברמת סיכון גבוהה.

מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים אשראי

לבנק מודלים פנימיים שפיתח לדירוג סיכון האשראי הגלום בפעילות הלקוח, המתבססים ברובם על פרמטרים אובייקטיביים בקשר עם מצבו של הלקוח (מאפייני הלקוח, תמהיל הבטחונות, החוסן הפיננסי המשתקף מן הדוחות הכספיים של הלקוח, נתונים ענפיים וכיו"ב).

מדיניות ניהול מערך הבטחונות

לבנק מדיניות מפורטת בנושא קבלת נכסים כבטחונות לאשראי, אופן השעבוד שלהם ושיעורי הישענות עליהם, שנקבעו על פי נסיון העבר. מדיניות הישענות על בטחונות היא שמרנית ומתבססת על השווי ההוגן העדכני של הביטחון, על נזילותו ועל מהירות מימושו בעת הצורך.

מדיניות איתור וטיפול בחובות בעייתיים והפרשות להפסדי אשראי

- בבנק קיימים תהליכים מובנים לזיהוי ואיתור מוקדם של לווים בעייתיים. הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים ומדיניות למדידת הפרשה להפסדי אשראי על מנת לקיים הפרשה ברמה המתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים.
- במסגרת הבנק פועלות יחידות ייעודיות לטיפול בחובות בעייתיים.
- כאמור בפרק מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים, בהתאם להוראה של המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור.

פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכוני אשראי

הבנק מקיים מעטפת נאותה של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה וביקורת על תהליך ניהול סיכוני האשראי. תפיסת הניהול והבקרה של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכוני אשראי ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. ניהול החשיפה לסיכוני האשראי נבחן ומבוקר באופן שוטף, במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה וכן על ידי דרגי הביניים, כמפורט בדוח הסיכונים באינטרנט. לבנק מערכת לתיעוד המסמכים המשפטיים היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו כביטחון בתיקי הלקוחות ומערכת המנהלת מעקב אחר שווים של הנכסים, המאפשרת מעקב יומי שוטף.

דיווח על החשיפה לסיכוני אשראי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכוני אשראי, בחתכים שונים, על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה וביניהם מסמך הסיכונים הרבעוני, במסגרתו, בין היתר, נסקרת התפתחות תיק האשראי, מדווחים הערכת סיכון האשראי לפי ענפי משק בחתכים שונים, עמידה במגבלות רגולטוריות ובמגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון וההנהלה, בחינת יתרת החובות הבעייתיים וההפרשה להפסדי אשראי, כנדרש בהוראות 310 ו-311 להוראות ניהול בנקאי תקין.

חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

ליום 31 בדצמבר 2021, אין קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראה 313, עולה על 15% מהון הבנק, המחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין בדבר מדידה והלימות ההון.

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

עם תחילת המשבר ולאור ההשלכות האפשריות שהיו על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידיים בנקאיים לפעול לייצוב לווים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל חוזרים ובהם דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם לחוזרים נקבע, בין היתר, כי שינויים בתנאי הלוואות וביניהם דחייה במועדי תשלום, ויתורים על רבית פיגורים והארכות של תקופות לפרעון לא גורמים באופן אוטומטי לסיווג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש. בנק ישראל עודד את הבנקים לבצע שינויים זהירים בתנאי הלוואות, אשר מבוססים על הבנת סיכון האשראי של הלווה, ואשר עקביים עם חוקים, תקנות והוראות רלוונטיות ויכולים לסייע לפרעון החוב. לאור התמשכות המשבר והתפרצות הגל החמישי, שהביא שוב לחוסר ודאות לגבי מצב הלקוחות, הבנק ממשיך לנהוג בזהירות רבה, בבחינת מתן אשראי וחיידושו ובצורך בסיווג לווים כבעייתיים. לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה באור 1.1'. לדוחות הכספיים.

איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

סך סיכון האשראי הבעייתי למרכיביו השונים, הכולל רכיבים חוץ מאזניים ליום 31 בדצמבר 2021, הסתכם ב-1,936 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,295 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020, קיטון בשיעור של 15.6%.

יחס סיכון האשראי הבעייתי לסיכון האשראי הכולל בגין הציבור בקבוצה, עמד בסוף שנת 2021 על 1.4%, בהשוואה ל-1.8% בסוף שנת 2020. 19.0% מסיכון האשראי הבעייתי בקבוצה משוייכים לענף התעשייה, 13.2% לענף הנדל"ן, 13.0% לענף המסחר ו-28.7% לענף הלקוחות הפרטיים, לרבות הלוואות לדיור.

יחס סיכון האשראי הבעייתי המאזני לסך האשראי לציבור עומד על 1.7%, בהשוואה ל-2.2% בסוף שנת 2020.

למידע נוסף בדבר איכות האשראי ראה באור ב.29. (1) לדוחות הכספיים.

ניתוח איכות אשראי, סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים של הציבור

31 בדצמבר 2020				31 בדצמבר 2021				
סך הכל	פרטי	לדיור	מסחרי	סך הכל	פרטי	לדיור	מסחרי	
				במיליוני ש"ח				
								סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי: (1)
89,688	20,438	27,721	41,529	99,722	21,607	31,647	46,468	סיכון אשראי מאזני
34,710	13,068	2,946	18,696	39,166	12,778	3,575	22,813	סיכון אשראי חוץ מאזני
124,398	33,506	30,667	60,225	138,888	34,385	35,222	69,281	סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי
								סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי:
2,347	569	329	1,449	2,541	759	338	1,444	לא בעייתי
2,036	329	286	1,421	1,718	269	275	1,174	סך הכל בעייתי: (2)
1,301	119	250	932	1,040	67	224	749	- השגחה מיוחדת (3)
111	57	-	54	130	64	-	66	- נחות
624	153	36	435	548	138	51	359	- פגום
4,383	898	615	2,870	4,259	1,028	613	2,618	סך הכל סיכון אשראי מאזני
659	131	3	525	725	182	3	540	סיכון אשראי חוץ מאזני
5,042	1,029	618	3,395	4,984	1,210	616	3,158	סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
217	18	156	43	201	22	161	18	מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר
129,440	34,535	31,285	63,620	143,872	35,595	35,838	72,439	סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור
								נכסים שאינם מבצעים
524	120	36	368	488	105	51	332	חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית

(1) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(2) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(3) לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

תנועה בחובות הפגומים בגין אשראי לציבור

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	פרטי	מסחרי	סך הכל	פרטי	מסחרי	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
709	156	553	577	190	387	יתרת חובות פגומים לתחילת השנה
278	99	179	364	193	171	חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך השנה
(45)	(1)	(44)	(130)	(130)	-	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
(89)	(20)	(69)	(81)	(19)	(62)	חובות פגומים שנמחקו
(276)	(44)	(232)	(185)	(45)	(140)	חובות פגומים שנפרעו
577	190	387	545	189	356	יתרת חובות פגומים לסוף השנה
מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש						
248	108	140	227	113	114	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה
156	60	96	87	44	43	ארגונים מחדש שבוצעו במהלך השנה
(53)	(20)	(33)	(28)	(15)	(13)	חובות בארגון מחדש שנמחקו
(124)	(35)	(89)	(93)	(40)	(53)	חובות בארגון מחדש שנפרעו
227	113	114	193	102	91	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף השנה
שינויים בהפרשות להפסדי אשראי בגין חובות פגומים						
204	35	169	181	37	144	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילה השנה
118	22	96	84	20	64	גידול בהפרשות
(141)	(20)	(121)	(103)	(24)	(79)	גביות ומחיקות
181	37	144	162	33	129	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לסוף השנה

מדדי סיכון

2020	2021	
0.86%	0.73%	שיעור חובות פגומים או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור מזה:
0.63%	0.53%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור
0.23%	0.20%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.77%	1.35%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון האשראי הכולל בגין הציבור
0.52%	(0.23%)	שיעור ההוצאה (הכנסה) בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.10%	(0.01%)	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
1.38%	1.05%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
221.3%	197.4%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום
160.8%	144.2%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור בפיגור של 90 יום או יותר
6.9%	(0.7%)	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק
(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2021						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחרי						
191	14	(28)	130	366	10,031	10,585
92	(2)	(1)	60	143	13,381	13,840
25	1	(16)	103	113	6,144	6,549
166	(8)	(58)	52	252	6,933	7,520
22	(8)	(15)	6	10	18,486	18,602
171	3	(88)	119	495	13,215	14,233
667	-	(206)	470	1,379	68,190	71,329
159	(1)	(6)	51	275	35,222	35,838
326	(6)	2	140	280	34,385	35,595
1,152	(7)	(210)	661	1,934	137,797	142,762
-	-	-	-	-	14,875	14,875
1,152	(7)	(210)	661	1,934	152,672	157,637
פעילות לווים בחו"ל						
3	(1)	(6)	-	2	1,091	1,110
-	-	-	-	-	4,070	4,070
3	(1)	(6)	-	2	5,161	5,180
1,155	(8)	(216)	661	1,936	157,833	162,817

הערות:

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 105,661 מיליון ש"ח, 14,359 מיליון ש"ח, 845 מיליון ש"ח, 1,709 מיליון ש"ח ו-40,243 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 84 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 80 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך 2,964 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (המשך)
(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2020						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
ייתר ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחר						
						תעשייה
237	29	73	157	460	9,376	10,038
90	(2)	18	59	139	10,618	10,997
36	(8)	8	96	145	5,647	6,037
214	23	83	44	245	6,591	7,266
31	-	9	7	14	14,669	14,727
267	14	149	166	636	12,018	13,221
875	56	340	529	1,639	58,919	62,286
164	(2)	41	36	287	30,667	31,285
318	34	77	156	348	33,506	34,535
1,357	88	458	721	2,274	123,092	128,106
-	-	-	-	-	12,740	12,740
1,357	88	458	721	2,274	135,832	140,846
פעילות לווים בחו"ל						
6	-	6	21	21	1,306	1,334
-	-	-	-	-	4,120	4,120
6	-	6	21	21	5,426	5,454
1,363	88	464	742	2,295	141,258	146,300

הערות:

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, נירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 95,870 מיליון ש"ח, 12,798 מיליון ש"ח, 11 מיליון ש"ח, 1,897 מיליון ש"ח ו-35,724 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- (2) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (3) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (4) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (5) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 88 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 101 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (6) יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך 3,001 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

ניהול סיכוני אשראי צד נגדי

א. כללי

סיכון אשראי של צד נגדי הוא הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל טרם מועד הסילוק הסופי של התשלומים בגין העסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עסקאות עמו בעלות ערך כלכלי חיובי לבנק. סיכון אשראי צד נגדי בבנק, מתבטא בפעילות בנגזרים מול מוסדות פיננסיים.

בניגוד לחשיפת האשראי, בה החשיפה היא חד-צדדית והבנק נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון צד נגדי יוצר סיכון דו-צדדי להפסד וזאת בהתאם להיות ערך העסקה חיובי או שלילי עבור כל אחד מצדדי העסקה. שווי השוק של העסקאות אינו וודאי והוא יכול להשתנות לאורך חיי העסקה, בשל שינויים בפרמטרים הרלוונטיים בשוק.

ב. מדיניות ותיאבון סיכון

לבנק מדיניות ותיאבון לסיכון ברמת הקבוצה לפעילות מול מוסדות פיננסיים, הן ברמת תיאבון הסיכון הכולל והן ברמת החשיפה לצד הנגדי הבודד בחתך סוג החשיפה והעסקה הבודדת, ותוך התחשבות בהון העצמי של הבנק והיקף החשיפות שלו ובהתבסס על פרמטרים הנגזרים מחוסנו הפיננסי של הצד הנגדי.

הקבוצה מנהלת את רוב החשיפות לצדדים נגדיים באמצעות הסכמי קיזוז (Netting) מול בנקים, המצמצמים את הסיכון להון הקבוצה במצבי חדלות פרעון של צדדים נגדיים אלו באופן משמעותי.

כחלק מניהול סיכוני הצד הנגדי השוטפים, מבצע הבנק בקרה יומית שוטפת על עמידה במגבלות קווי האשראי שהוקצו לפעילות מול בנקים ומוסדות פיננסיים.

ג. חשיפת האשראי הנוכחית לצדדים נגדיים שהינם מוסדות פיננסיים זרים

רוב חשיפת האשראי של קבוצת הבנק כלפי מוסדות פיננסיים זרים הינה כלפי בנקים, כאשר מרבית החשיפה הינה כלפי המערכת הבנקאית במערב אירופה ובצפון אמריקה.

חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			דירוג אשראי חיצוני ⁽⁵⁾
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
109	2	107	87	2	85	AA- תד AAA
3,062	35	3,027	2,750	33	2,717	A- תד A+
149	7	142	121	2	119	BBB- תד BBB+
75	-	75	194	-	194	B- תד BB+
3,395	44	3,351	3,152	37	3,115	סך הכל חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾

הערות:

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו.
- (2) פקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב, נירות ערך שנשאלו ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.
- (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (5) לצורך דירוג המוסדות הפיננסיים, הבנק עשה שימוש בדירוגים שנקבעו לצורך יישום הגישה הסטנדרטית של באזל. הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי. אולם, כאשר אין דירוג מסוכנות S&P משתמש הבנק בדירוג מסוכנויות אחרות.

הערות כלליות:

- א. חשיפות האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשה בגין הפסדי אשראי.
- ב. חשיפות האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות.
- ג. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה באור 227 לדוחות הכספיים. סיכון האשראי החוץ מאזני בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים שבוצעו עם מוסדות פיננסיים זרים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה הסתכם ליום 31 בדצמבר 2021 ב-299 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2020 - 227 מיליון ש"ח).

מרבית החשיפה של הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים בעלי איתנות פיננסית גבוהה, אשר מרביתם בקבוצת דירוג השקעה A- ומעלה. במהלך שנת 2021, לא חל שינוי מהותי בחשיפות האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים ולא בוצעה הורדה בדירוג האשראי של מוסדות פיננסיים אלו.

התיאבון לסיכון המידתי שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק מקבל ביטוי בהתפלגות חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים אשר מרביתה הינה מול מוסדות המדורגים בדירוגים גבוהים.

עיקר חשיפת האשראי הנוכחית של הקבוצה (90%) מיוחסת למוסדות פיננסיים זרים מובילים במדינות OECD, המדורגים בקבוצות הדירוג AAA עד A- כאשר 3% מסך החשיפה מדורג בטווח שבין AAA עד AA-.

סיכון האשראי המאזני של הקבוצה למוסדות פיננסיים זרים כולל השקעה של כ-244 מיליון ש"ח באגרות חוב במט"ח. תיק אגרות החוב, הכלול בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים, מפוזר וכולו בדירוג השקעה (Investment Grade), מזה כ-53% מדורגות בדירוג A- ומעלה. משך החיים הממוצע של התיק עומד על כ-3 שנים.

בנוסף, כולל סיכון האשראי המאזני פקדונות שהופקדו בבנקים זרים בהיקף של כ-2.2 מיליארד ש"ח, בעיקר לתקופה קצרה של יום עד שבוע.

ליום 31 בדצמבר 2021, אין מדינה בה קיימת לקבוצת הבנק חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים העולה על 15% מבסיס ההון של הבנק, שהסתכם ב-1,814 מיליון ש"ח (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 202 בדבר רכיבי ההון).

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק וועדותיו מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי, ובחתיכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה.

חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות כוללת פקדונות, אגרות חוב, אשראי לציבור ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים. החשיפה החוץ מאזנית כוללת ערבויות, סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ומסגרות לא מנוצלות.

חשיפות עיקריות למדינות זרות* (1) (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			
חשיפה			חשיפה			
סך הכל	חוץ מאזנית (2)(3)	מאזנית (2)	סך הכל	חוץ מאזנית (2)(3)	מאזנית (2)	
3,100	33	3,067	3,187	65	3,122	ארצות הברית
2,874	349	2,525	3,124	386	2,738	מדינות אחרות
5,974	382	5,592	6,311	451	5,860	סך כל החשיפות למדינות זרות
25	2	23	22	1	21	מזה: סך החשיפות למדינות ה-PiGS (פורטוגל, איטליה, יוון וספרד)
209	41	168	258	39	219	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
7	2	5	19	2	17	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

* כולל מדינות שהחשיפה אליהן עולה על 1% מסך הנכסים של הבנק על בסיס מאוחד או על 20% מההון לפי הנמוך.

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

סיכונים בתיק ההלוואות לדיור

מדיניות האשראי של הקבוצה בתחום המשכנתאות

הבנק נוקט במדיניות אשראי מידתית המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. כחלק ממדיניות זו, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התפתחויות בתיק המשכנתאות ונוקט במגוון אמצעים לשם ניהול הסיכונים בו. הסיכונים נבחנים בהתאם למדיניות שנקבעה לגבי תיאכון הסיכון בתחום המשכנתאות, הן ברמת העסקה הבודדת והן ברמה של כלל תיק המשכנתאות של הקבוצה. הבנק מנהל את הסיכונים, בין היתר, על ידי השתתת מגבלות בפרמטרים שונים, כגון שיעור המימון (LTV), שיעור ההחזר מההכנסה, שיעור ההלוואות ברבית משתנה, שיעור ההלוואות הניתנות לתקופות ארוכות (מעל 25 שנה) ועוד. בעת מתן משכנתא, הבנק בוחן את ההסתברות לכשל על-ידי שימוש במודל סטטיסטי וגם בוחן את יכולת ההחזר של הלקוח בתרחישים אפשריים של שינויי רבית. הבנק נוקט משנה זהירות בנכסים בהם המצב הרישומי מורכב, תוך מתן משקל יתר לטיב הלקוח ולשיעור המימון. הבנק מבצע בקרה חודשית אחר התפתחות מאפייני הסיכון בתיק המשכנתאות, בהתאם למגבלות, על פי פרמטרים במדיניות האשראי. בנוסף נעשה מעקב אחר השתנות היקף החוב הבעייתי בתיק המשכנתאות ואחר שיעור הפיגורים בו והשוואת הנתונים לאלו של כלל המערכת הבנקאית.

היקף ההלוואות לדיור

שינוי	לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2020	2021	
ב-%	במיליוני ש"ח		
			ביצועי אשראי לדיור
35.3	5,915	8,005	הלוואות מכספי הבנק
(10.3)	29	26	הלוואות מכספי האוצר
(18.8)	16	13	מענקים מכספי האוצר
35.0	5,960	8,044	סך הכל הלוואות חדשות
12.6	825	929	הלוואות שמוחזרו מכספי הבנק
32.2	6,785	8,973	סך הכל ביצועים
			יתרת האשראי לדיור, נטו
			הלוואות מכספי הבנק
13.9	28,259	32,185	הלוואות מכספי האוצר*
(7.7)	285	263	מענקים מכספי האוצר*
19.6	46	55	סך הכל יתרה
13.7	28,590	32,503	

* סכום זה אינו נכלל ביתרות המאזניות.

שיעור המימון

אחד הפרמטרים המרכזיים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור המימון (Loan To Value), המחושב על פי הוראת הפיקוח על הבנקים מספר 876 - דוח על הלוואות לדיור והינו היחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור הלוואה. יצוין כי עליית שווי נכס כשלעצמה אינה מהווה אירוע לחישוב מחדש של LTV ואילו בעת מתן אשראי נוסף בביטחון אותו נכס ניתן לחשב LTV, בהתייחס לשמאות עדכנית.

תיק ההלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2021, כולל כ-69% אשראי שניתן עם שיעור מימון עד 60%, בהשוואה לכ-70% ביום 31 בדצמבר 2020. כ-98% מסך האשראי ניתן בשיעור מימון של עד 75%, בהשוואה לכ-97% ביום 31 בדצמבר 2020.

ביצועי ההלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2021, כוללים כ-65% אשראי שניתן עם שיעור מימון של עד 60%, בהשוואה לכ-67% בשנת 2020. כל הביצועים ניתנו בשיעור מימון של עד 75%, בדומה לשנת 2020. בחישוב היחס לא נכללו הלוואות ללא ביטחון נכס.

שיעור החזר מהכנסה

פרמטר מרכזי נוסף המשמש את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור, הינו שיעור החזר מהכנסת הלוואה. יחס זה מאפשר לבנק להעריך את יכולתו של לווה לעמוד בהחזרי הלוואה השוטפים כסדרם מתוך הכנסתו הקבועה, כפי שהיתה במועד מתן הלוואה. תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2021, כולל כ-90% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-89% ב-31 בדצמבר 2020. כ-99% מהאשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בהשוואה לכ-98% ביום 31 בדצמבר 2020. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2021, כוללים כ-92% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-93% בשנת 2020. כל האשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בדומה לשנת 2020. בחישוב היחס לא נכללו הלוואות בולט ובלון.

הלוואות ברבית משתנה

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2021, כולל שיעור של 60% אשראי שניתן ברבית משתנה ומסתכם לסך של 19,309 מיליון ש"ח. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2021, כוללים סך של 3,455 מיליון ש"ח ברבית משתנה עד חמש שנים, המהווים כ-43% מסך הביצועים וסך של 1,191 מיליון ש"ח ברבית משתנה כל חמש שנים ומעלה, המהווים כ-15% מסך הביצועים.

הלוואות ארוכות טווח

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2021, כולל כ-79% אשראי, אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 25 שנה ומסתכם לסך של 25,522 מיליון ש"ח. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2021, כוללים כ-65% אשראי, אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 25 שנה ומסתכמים לסך של 5,241 מיליון ש"ח.

להלן נתונים על התפתחות תיק הלוואות לדיור בבנק לפי מגזרי הצמדה (ללא אשראי מכספי אוצר ולאחר ניכוי הפרשה להפסדי אשראי):

בביטחון		למטרת מגורים											
סך הכל	דירת מגורים	סך הכל	מגזר צמוד מט"ח		מגזר צמוד מדד		מגזר לא צמוד		מגזר לא צמוד		סך הכל		
			רביית משתנה		רביית קבועה		רביית משתנה		רביית קבועה				
			יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור	יתרה	שיעור			
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח		
32,185	872	31,313	-	8	15.8	4,951	11.4	3,568	43.7	13,686	29.1	9,100	31.12.21
28,259	863	27,396	-	13	16.6	4,532	12.3	3,362	43.1	11,818	28.0	7,671	31.12.20

להלן נתונים על התפתחות המשכנתאות בבנק (ללא אשראי מכספי אוצר):

שנת 2017	שנת 2018	שנת 2019	שנת 2020	שנת 2021
3,756	4,149	4,374	5,915	8,005
(13.4%)	10.5%	5.4%	35.2%	35.3%
(0.01%)	-	0.01%	0.14%	(0.02%)
0.51%	0.50%	0.49%	0.59%	0.50%

ביצועי הלוואות לדיור (במיליוני ש"ח)
 שיעור השינוי בביצועי הלוואות לדיור ביחס לתקופה מקבילה
 שיעור הוצאה (ההכנסה) להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק
 שיעור הפרשה המצטברת להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק

השפעת התפשטות נגיף הקורונה על אשראי לדיור

החל מחודש מרס 2020, איפשר הבנק ללווים, להקפיא את החזר התשלום החודשי של הלוואות לדיור ולהסדיר לוח תשלומים מקל לפרעון החוב. נכון ליום 31 בדצמבר 2021, תשלומי הלוואות שנדחו הסתכמו ב-4 מיליון ש"ח וזאת בהתאם לאמור בבאור 1.1. לדוחות הכספיים. ביום 30 בספטמבר 2021, פרסם בנק ישראל עדכון הקלות רגולטוריות הקשורות להוראות נב"ת 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור" במסגרת נב"ת 250 "התמודדות עם משבר הקורונה". העדכון כולל ביטול ההקלה שהתירה לבנק לאשר הלוואה לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין ובמשכון דירה ("הלוואה לכל מטרה") עד לשיעור מימון של 70% במקום עד לשיעור מימון של 50%. בנוסף, אשר להקלה שניתנה עד כה בנושא דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1%, בוטלה ההקלה בגין הלוואות למטרת דיור ונתרה ההקלה בגין הלוואות לכל מטרה. כך שהחל מיום תחילת התיקונים להוראה (מיום 1 באוקטובר 2021) דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% תחול בגין הלוואות למטרת דיור ולא תחול בגין הלוואה לכל מטרה. המשמעות היא שבגין הלוואות לדיור שהועמדו מיום 19 במרס 2020 ועד ליום 30 בספטמבר 2021, לא חלה דרישת הון בשיעור של 1%.

החל מינואר 2022, דרישת ההון בשיעור של 1% ממשיכה לחול על הלוואות למטרת דיור מכוח הוראת נב"ת 329 ואינה חלה בגין הלוואה לכל מטרה.

עדכון מגבלות למתן הלוואות לדיור

ביום 27 בדצמבר 2020, פרסם תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור", במסגרתו הוחלט לבטל את "מגבלת רבית הפריים" (לפיה היחס בין חלק ההלוואה ברבית משתנה הנושא רבית שעשויה להשתנות, תוך פחות מחמש שנים ממועד אישור ההלוואה, או ממועד קביעת שיעור הרבית הקודם, לבין סך ההלוואה, אינו עולה על 33%) ולהסתפק במגבלת הרבית המשתנה, הקובעת כי לפחות שליש מסך המשכנתא יינתן ברבית קבועה ועד שני השלישים הנותרים יינתנו ברבית משתנה.

תחילת התיקונים להוראה היתה החל מיום 17 בינואר 2021. עבור הלוואה לדיור המיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה בבנק, או בבנק אחר, התיקון חל מיום 28 בפברואר 2021.

ביום 6 באוקטובר 2021, פרסם בנק ישראל עדכון לקובץ שאלות ותשובות להוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור", לפיו תאגיד בנקאי אינו רשאי להעמיד הלוואה נוספת לצורך מימון הון עצמי לרכישת דירה. בכדי לאפשר מימון ביניים למשפרי דיור נקבע, כי תאגיד בנקאי רשאי להעמיד הלוואות גישור, בכפוף לקיומם של תנאים מסוימים כמפורט בקובץ. הובהר, כי העדכון האמור לא יחול על הסכמים שנחתמו לפני מועד הפרסום (הסכמי רכישה, הסכמי הלוואה ואישור עקרוני למתן הלוואה).

כן עודכנה תשובה לשאלה נוספת המבהירה, כי סיוע צד ג' למימון הון עצמי באמצעות הלוואה מוגבל לבני משפחה בדרגה ראשונה, ונוספו שאלות המבהירות התייחסות בעניין סיווג הלוואה לכל מטרה והלוואות מיחזור וכן התוספה התייחסות להבהרת חישוב התוספת ליעד ההון כפונקציה של יתרת הלוואות לדיור.

עדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 451 - "נהלים למתן הלוואות לדיור"

ביום 31 בינואר 2022, פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 451 "נהלים למתן הלוואות לדיור".

העדכון נועד להקל על הלויים בתהליך נטילת המשכנתא, בשלושה היבטים: שקיפות ויכולת השוואה, פשטות ויכולת הבנה ויעילות בביצוע התהליך. התיקון להוראה כולל, בין היתר, עדכון בתהליך מתן אישור עקרוני, לרבות קביעת מבנה אחיד של האישור העקרוני, קביעת שלושה סלי משכנתא אחידים עם אפשרות למתן סל מותאם בהתאם לצרכי המבקש, הצגת הרבית הכוללת החזויה וסך התשלומים החזוי, קביעת לוח זמנים מוגדר למתן מענה לבקשת האישור העקרוני, אפשרות הגשת בקשה וקבלת אישור גם באופן מקוון ובטלפון, העמדה לרשות הציבור של מחשבון מקוון המאפשר ביצוע סימולציות של תמהילים שונים של הלוואות בטווחי זמן שונים, לרבות של המסלולים האחדים וכן מידע שעל הבנק להציג ביישום האינטרנטי שהוא מציע ללקוחותיו, לצורך בחינת כדאיות פרעון מוקדם.

תחילת התיקונים להוראה ביום 31 באוגוסט 2022, אולם תאגיד בנקאי רשאי לפעול בהתאם להוראה העדכנית או חלקה, אף לפני מועד תחילתו של התיקון.

הבנק נערך ליישום ההוראה.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור וללא נגזרים)

כללי

הבנקים בקבוצה מעמידים אשראי צרכני למגוון משקי הבית המורכב בעיקר מלקוחות שכירים, חלקם במערכת החינוך ובמערכת הביטחון. מדיניות האשראי לאנשים פרטיים משקפת את תיאבון הסיכון של הבנק וכוונותיו לגבי רמות הסיכון שברצונו ליטול וכן את הפרופיל הרצוי לתיק האשראי לאנשים פרטיים והיקפו ביחס לתיק האשראי הכולל.

המדיניות מתבססת על מערכת פנימית לדירוג סיכון האשראי לאנשים פרטיים על פי מודלים סטטיסטיים המתעדכנים באופן שוטף וכן על ידי כללים עסקיים ועקרונות למתן אשראי, בהתאם לבחינת כושר החזר של הלקוח ברמה פרטנית וכן על ניתוח והערכה של מכלול פרמטרים נוספים, להם השלכה על איתנות הפיננסית של הלווה.

תפיסה זו משקפת היטב במדיניות האשראי של הבנק באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות למתן אשראי ברמת הלקוח הבודד וברמת הבנק, וכן בתהליכי בקרה ובתהליכי עבודה מובנים, בקווי הבקרה השונים.

מודלים של דירוג סיכונים אשראי משמשים את הבנקים בקבוצה הן בתהליך החיתום של האשראי בסניפים והן להעמדת אשראי ישיר באמצעות האינטרנט, האפליקציה והבינלאומי קול. המלצות האשראי הנגזרות מהמודלים הסטטיסטיים, יחד עם נהלי הבנק הנסמכים על מדיניות האשראי של הבנק והמגבלות האיכותיות והכמותיות הכלולות בה, מגלמים את תיאבון הסיכון המידתי של הקבוצה בתחום האשראי הצרכני.

באשראי קמעונאי, מתמקד הבנק באשראי המאופיין ברמת פיזור גבוהה וברמת סיכון נמוכה. בהתייחס לעובדה שהחברה הבת מסד עוסקת אף היא בתחום האשראי, הבנק פועל בראיה קבוצתית ליישם מתכונת עבודה סדורה וקבוצתית המגדירה, בין היתר, מתכונת מיקוד עסקי לכל סוג אוכלוסייה בקבוצה. אוכלוסיית היעד הינה בעיקר אוכלוסייה בעלת מקורות הכנסה יציבים, הזקוקה למימון בתחום הצרכני, והינה בעלת כושר החזר של האשראי, בין היתר, אוכלוסיות ייעודיות בעלות קשר משותף בחתך ארצי (כגון מורים, עובדי משרד הביטחון וכו') בעלי יכולת החזר או כנגד ביטחונות הניתנים למימוש.

הלוואות לאוכלוסיית המורים הינן הלוואות המשולמות בעיקר באמצעות ניכוי ישיר מהשכר. מרבית הלקוחות במגזר משקי הבית בסניפי אוצר החייל הינם שכירים וחלק ניכר מהם עובדים לשעבר במערכת הביטחון. חלק מההלוואות לעובדי מערכת הביטחון הניתנות במסגרת מכרזים שונים, משקפות היוון זכויות לתקופות ביניים ומאופיינות בסכומים גדולים יחסית ולתקופות ארוכות. בנוסף, במסגרת תנאי המכרז נקבעה אחריותו של משרד הביטחון לתשלום החוב במצב של כשל אשראי ובכך פוחת סיכון האשראי הניתן לעובדי מערכת הביטחון, במסגרת זו, למינימום. החזרי הלוואות אלה והלוואות נוספות לאוכלוסיית מערכת הביטחון וכן הלוואות הניתנות במסגרת הסכמים מפעליים מנוכים מן השכר ישירות. כ-81% מיתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים הינם בגין לקוחות בעלי הכנסה קבועה בחשבון בסכום העולה על 10 אלפי ש"ח.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה על האשראי לאנשים פרטיים

נתוני הבנק מצביעים, כי שיעור האשראי הבעייתי של לקוחות פרטיים, גם לאור התמשכות משבר הקורונה, לא השתנה באופן מהותי. רובם המכריע של הלקוחות להם בוצעה הקפאת תשלומי הלוואות בתקופת המשבר, חזרו לשלם את הלוואות כסדרן. הבנק עוקב בהתמדה ובאופן שוטף אחר נתוני המשק וכפועל יוצא מכך מבסס את חיתום האשראי על יכולת ההחזר העדכנית של לקוחותיו.

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי	ליום 31 בדצמבר		
	2020	2021	
ב-1%		במיליוני ש"ח	
12.0	4,865	5,449	יתרות עו"ש ויתרות מנוצלות כרטיסי אשראי
4.3	16,468	17,184	הלוואות אחרות
6.1	21,333	22,633	סך כל סיכון האשראי המאזני
(0.1)	4,693	4,686	מסגרות עו"ש לא מנוצלות
0.8	7,287	7,346	מסגרות כרטיסי אשראי לא מנוצלות
(24.4)	1,204	910	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
(1.8)	13,184	12,942	סך כל סיכון האשראי החוץ מאזני
3.1	34,517	35,575	סך כל סיכון האשראי הכולל
3.5	20,529	21,254	ממוצע היקף האשראי המאזני, כולל משיכת יתר בעו"ש, כרטיסי אשראי והלוואות

להלן התפלגות סיכון האשראי מסך החובות לאנשים פרטיים בישראל:

שינוי	31 בדצמבר		
	2020	2021	
ב-1%		במיליוני ש"ח	
(10.3)	156	140	סיכון אשראי פגום
(27.1)	192	140	סיכון אשראי בעייתי לא פגום
3.3	34,169	35,295	סיכון אשראי לא בעייתי
3.1	34,517	35,575	סך כל סיכון האשראי
33.3	18	22	מזה: חובות שאינם פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר
(9.7)	113	102	יתרת ארגוני החוב שבהסדר מתוך האשראי הבעייתי
0.36%		0.01%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל לפי התפלגות ההכנסה הקבועה בחשבון

31 בדצמבר 2021					הכנסה קבועה בחשבון*
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	במיליוני ש"ח	
213	362	39	323	323	באלפי ש"ח
2,196	3,949	491	3,458	3,458	ללא הכנסה קבועה
3,508	6,402	1,505	4,897	4,897	עד 10
7,025	11,920	5,509	6,411	6,411	מ-10 עד 20
12,942	22,633	7,544	15,089	15,089	מעל 20
					סך הכל

31 בדצמבר 2020					הכנסה קבועה בחשבון*
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	במיליוני ש"ח	
219	446	45	401	401	באלפי ש"ח
2,360	4,115	475	3,640	3,640	ללא הכנסה קבועה
3,717	6,420	1,510	4,910	4,910	עד 10
6,888	10,352	4,939	5,413	5,413	מ-10 עד 20
13,184	21,333	6,969	14,364	14,364	מעל 20
					סך הכל

* הכנסה קבועה לחשבון, כהגדרתה בהוראת הדיווח לפיקוח 836 (הכוללת משכורת בפועל בחישוב ממוצע של 12 חודשים אחרונים, סך קצבאות, הפקדות מזומן והפקדות שיקים).
 ** תיק הנכסים הפיננסיים המקושר לחשבון, כגון: פקדונות כספיים (לרבות יתרות עו"ש), תיקי נירות ערך ונכסים כספיים אחרים.

התפלגות לפי התקופה הממוצעת שנותרה לפירעון (לפי המועד הסופי לפירעון ההלוואה)

31 בדצמבר 2021		31 בדצמבר 2020		תקופה לפירעון
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
				במיליוני ש"ח
5,347	5,953	2,959	3,203	עד שנה
4,762	4,752	2,864	2,925	משנה ועד שלוש שנים
5,401	5,800	5,401	5,800	משלוש שנים ועד חמש שנים
21,333	22,633	21,333	22,633	מחמש שנים ועד שבע שנים
				מעל שבע שנים
				סך הכל

התפלגות לפי גודל האשראי של הלווה*

31 בדצמבר 2021			31 בדצמבר 2020			תחום אשראי ללווה
סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
667	470	197	669	456	213	באלפי ש"ח
1,256	873	383	1,287	866	421	עד 10
3,136	2,040	1,096	3,195	2,015	1,180	מ-10 עד 20
6,280	3,432	2,848	6,326	3,382	2,944	מ-20 עד 40
9,047	3,391	5,656	9,039	3,267	5,772	מ-40 עד 80
8,895	2,262	6,633	9,056	2,181	6,875	מ-80 עד 150
5,236	716	4,520	6,003	775	5,228	מ-150 עד 300
34,517	13,184	21,333	35,575	12,942	22,633	מעל 300
						סך הכל

* הגדרת לווה - בהתאם להגדרות הוראת ניהול בנקאי תקין 313.
 ** סיכון אשראי כולל - למעט חבות בגין נגזרים ולמעט הלוואות דיור.

התפלגות לפי סוג ומידת החשיפה לגידול משמעותי בתשלומים

31 בדצמבר 2020		31 בדצמבר 2021		
		סיכון אשראי מאזני		
		במיליוני ש"ח		סוג האשראי
1,372		1,538		עו"ש
3,493		3,911		כרטיסי אשראי
15,862		16,559		אשראי ברבית משתנה
606		625		אשראי ברבית קבועה
21,333		22,633		סך הכל

בטחונות

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
			במיליוני ש"ח			
4,976	880	4,096	5,105	638	4,467	סך אשראי המגובה בבטחונות*
						*מזה:
4,558	853	3,705	4,660	612	4,048	בטחונות לא נזילים
418	27	391	445	26	419	בטחונות נזילים

תיאור הפעילות

א. חיתום האשראי ללקוחות פרטיים

חיתום האשראי הצרכני מבוצע בהתחשב בפרמטרים אישיים של הלקוח ומשקף נכונות מידתית לנטילת סיכוני אשראי. תפיסה זו משתקפת היטב במגבלות כמותיות ואיכותיות, וכן באמצעות מגוון רחב של תהליכי עבודה מובנים ותהליכי בקרה הדוקים בקווי הבקרה השונים. הבנקים בקבוצה מציעים אשראי ללקוחותיהם על בסיס הבנת צרכי הלקוח, זיהוי וניטור מאפייני הסיכון שלו. בתהליך החיתום נבחנים מספר קריטריונים אשר מהווים כלי תומך החלטה, בין היתר, אינפורמציה כללית על הלקוח (זהותו, חוסנו הפיננסי, התנהלותו בחשבון וכל מידע נוסף אשר בידו לסייע בתהליך החיתום), מטרת האשראי, פעילות הלקוח בבנק בהקשר לתמחור העסקה, כושר החזר, תמהיל האשראי הכולל בחשבון והתאמתו לצורכי הלקוח. תהליך זה מושגת על ערכי הגנות ושקיפות כלפי הלקוח.

ב. אופן פיקוח ומעקב על מאפייני הסיכון

הבנקים בקבוצה בעלי התמחות ומיומנות גבוהה בתחום האשראי הקמעונאי מתוקף ניסיונם רב השנים באשראי למשקי הבית. הקבוצה מכשירה את עובדיה ברמת מיומנות מקצועית גבוהה בתחום האשראי ובעלת מערכות ממוחשבות תומכות החלטה, בקרה ומעקב לאיתור מוקדם של לווים בפיגור או בעלי מאפיינים של תסמינים שליליים. הקבוצה מגדרת את עצמה בנטילת סיכוני אשראי, בין היתר, באמצעות פיזור הסיכון בין הלקוחות. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת. הבקרות בנושא האשראי הצרכני מבוצעות באמצעות שלושת קווי ההגנה. במסגרת הבקרות המבוצעות על ידי הקו הראשון: מעקב אחר חריגה ממסגרת עו"ש וחח"ד, בדיקת אשראי בפיגור ובקרה אחר התפתחות האשראי הצרכני הבעייתי בסניפים. בקו השני קיים מגוון בקרות, כאשר עיקרן נועדו לבחון את ההתנהלות הפיננסית בחשבונות ולאחר סימנים להתדרדרות במצב החוב. סימני התדרדרות יכולים להתבטא בירידה במחזורי פעילות, חריגות ממסגרות מאושרות וכדומה. בנוסף, הבנק משתמש במערכות ממוכנות תומכות כגון מערכת לאיתור וטיפול בחובות בעלי סממנים בעייתיים ומערכת סטטיסטית לניבוי כשל אשראי. הקו השלישי, מערך הביקורת הפנימית, אחראי לביצוע ביקורת בלתי תלויה על ניהול הסיכון, מסגרת העבודה והבקרות לניטור סיכוני אשראי צרכני, לרבות פעילות קווי ההגנה הראשון והשני, לניטור סיכון זה.

סיכונים בענף הבינוי והנדל"ן

הבנק נוקט במדיניות אשראי מידתית וזהירה שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק, נבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ הן בתחום הנדל"ן בכלל והן בתחום האשראי בפרט, שינויים ברגולציה (כגון: הוראות המפקח על הבנקים ותקנות ממשלתיות) וכיו"ב. מדיניות זו באה לידי ביטוי בבחינת שיעור המימון, קביעת מגבלות שונות, ביצוע ניתוחי רגישות בליווי פרויקטים לבניה ובחינת שיעור ההון העצמי ודרישה למכירות מוקדמות וזאת על מנת לצמצם ככל הניתן את הסיכונים. בנוסף, אימץ הבנק מדיניות פרטנית ביחס לתחומי הפעילות השונים בתחום הבינוי והנדל"ן, ובהם ליווי בניה למגורים, ליווי בניה לנכסים מניבים וכן אשראי למימון נדל"ן מניב ביעוד למשרדים, מסחר ותעשייה. בחינת בקשות חדשות למימון נדל"ן בבנק מאופיינות בפרמטרים שונים, בין היתר, מיקום הנכס, פיזור גאוגרפי, ייעודו (מגורים/משרדים/מסחר/תעשייה), סוג העסקה (תמ"א/מחיר למשתכן/מחיר מטרות וכו'). כמו כן, נבחנת רמת הסיכון הנגזרת בכל מימון בהתייחס לשיעור המימון, תקופת המימון, איכות הלוואה ואיתנותו. בהתייחס לכל האמור לעיל וכן פרמטרים נוספים, נקבעת רמת התמחור ורווחיות התיק. מעבר לבדיקות הנעשות באופן שוטף, מקיים הבנק דיון תקופתי בכל תיקי האשראי בענף הבינוי והנדל"ן ובוחן את מצב הפרויקטים וכן את רמת הסיכון בכל פרויקט ומצמצם חשיפות בהתאם. ככלל, בחינת הפרויקטים מתבצעת על בסיס חודשי ועל פי דוחות ביצוע, המתקבלים מאת המפקח על הפרויקט, כאשר הסיכונים הנבחנים הם, הן ברמת סיכון השוק והן ברמת סיכון הביצוע. הבנק מקפיד לתמחר כל עסקה בהתאם לסיכון ולריתוק ההון הנדרש, באמצעות כלים לחישוב תשואה. ההפרשה להפסדי אשראי מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים ונקבעת גם עבור ענף הבינוי והנדל"ן, על פי מאפייניו. יצוין, כי בנוסף למדידה כמותית זו, בוחן הבנק מדי רבעון, באופן סובייקטיבי, את הצורך בהגדלה נוספת של מקדמי ההפרשה לענף הבינוי והנדל"ן, בהתחשב בהתפתחויות בסביבה העסקית ואינדיקציות נוספות, הרלוונטיות לרמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי ובמידת הצורך, מגדיל את מקדמי ההפרשה הקבוצתית. בחינה נוספת מבוצעת גם עבור לווים ספציפיים ובמידת הצורך, נרשמת גם הפרשה פרטנית. משבר הקורונה הביא לחוסר וודאות באשר להמשך הביקושים בתחום הנדל"ן המניב, כאשר קיימת שונות בין סוגי הנכסים המניבים. ככל שתהיה פגיעה בתחום זה, היא צפויה להשפיע בעיקר על נכסים ישנים שאינם באזורי ביקוש. הבנק בוחן באופן שוטף את מידת הפגיעה בנכסים מסוג זה. החל מתחילת המשבר, בוצעה בחינה מעמיקה של כלל הלקוחות בתיק האשראי בבנק, תוך ניתוח השפעה אפשרית על פעילותם, התייחסות למימון קרקעות וליווי פרויקטים פעילים ובחנת לפי יעוד הקרקע או הפרויקט (מגורים/משרדים/מסחר/תעשייה), מתוך כוונה למפות ולהציף סיכונים אפשריים בתיק האשראי לנדל"ן.

למועד הדיווח, שוק הנדל"ן בארץ מצוי במגמת גידול והתפתחות מואצת, בדגש על תחום המגורים, אך גם בתחום המשרדים והמסחר. מגמה זו, בשילוב עם מדיניות הבנק המידתית, הביאו לכך שלהערכת הבנק, לא נרשמה השפעה מהותית על איכות התיק.

להלן נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל:

31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
		סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾⁽³⁾
		נדל"ן שבנייתו לא הושלמה
2,296	3,630	מזה: קרקע גולמית
4,613	4,893	נדל"ן בתהליכי בניה
4,494	5,185	נדל"ן שבנייתו הושלמה
5,631	6,681	אחר ⁽²⁾
17,034	20,389	סך הכל

(1) מזה: אשראי המובטח בנדל"ן למגורים בסך של 7,522 מיליון ש"ח (4,402 מיליון ש"ח מאזני ו-3,120 מיליון ש"ח חוץ מאזני), אשראי המובטח בנדל"ן לתעשייה בסך של 800 מיליון ש"ח (717 מיליון ש"ח מאזני ו-83 מיליון ש"ח חוץ מאזני) ואשראי המובטח בנדל"ן למסחר בסך של 5,386 מיליון ש"ח (4,993 מיליון ש"ח מאזני ו-393 מיליון ש"ח חוץ מאזני) (31.12.20 - 5,348 מיליון ש"ח, 770 מיליון ש"ח ו-5,285 מיליון ש"ח, בהתאמה).

(2) כולל אשראי ללווים בענף הבינוי והנדל"ן בישראל, להם בטחון שאינו נדל"ן, כגון ובעיקר - פרויקטי תשתיות, אשראי לחברות נדל"ן מניב ולווים ששווי הנכס שלהם למימוש מהיר, מבטיח פחות מ-50% מסך סיכון האשראי של הלווה.

(3) שיעור המימון הממוצע (משוקלל) ביחס לקרקע גולמית הינו 87%, ביחס לנדל"ן בתהליכי בנייה 77% וביחס לנדל"ן שבנייתו הושלמה 75%.

שיעור האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מסך סיכון האשראי בענף הבינוי והנדל"ן ליום 31 בדצמבר 2021, עמד על 4.2%, בהשוואה ל-4.5% ליום 31 בדצמבר 2020.

שיעור האשראי הבעייתי מסיכון האשראי הכולל בענף הבינוי והנדל"ן ליום 31 בדצמבר 2021, עמד על 1.3%, בהשוואה ל-1.4% ליום 31 בדצמבר 2020.

מימון ממונף - Leveraged Finance

מימון ממונף מוגדר כאשראי למימון עסקאות הוניות בתאגידים (כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323) אשר עונה על תבחינים מסויימים, ואשראי הניתן ללווים המאופיינים ברמות מינוף פיננסי גבוהות. הבנק מחשיב מימון ממונף כאשראי הנכלל באחת מחמש הקבוצות הבאות:

א. אשראי למטרת עסקה הונית כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323 (רכישת מניות של תאגיד אחר, רכישת פעילות, רכישה עצמית של מניות וחלוקת הון), אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, לשיעור המימון הטמון בו והיקף הבטחונות המוחשיים, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ב. אשראי למטרת עסקאות שונות, אשר עונה לתבחינים מסויימים המצביעים על נתונים פיננסיים חלשים, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ג. אשראי למטרת מימון נדל"ן מניב, אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, לשיעור המימון הטמון בו והיקף הבטחונות המוחשיים והנתונים הפיננסיים של הלווה, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ד. אשראי למטרת ליווי פרויקטים לבנייה, אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, היקף הבטחונות המוחשיים ולחשיפה שעשויה להיווצר לבנק מהפרייקט, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ה. אשראי למטרת מימון קרקעות, אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, לשיעור המימון הטמון בו והיקף הבטחונות המוחשיים והנתונים הפיננסיים של הלווה, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

לנוכח מאפייני הסיכון הגבוה שטבוע במימון הממונף, מדיניות האשראי של הבנק קובעת הנחיות מחמירות לחיתום ומגבלות על היקף החשיפה למימון ממונף. התבחינים שעל פיהם הבנק מגדיר אשראי כמימון ממונף נקבעו באופן שמרני.

ליום 31 בדצמבר 2021, סך יתרות האשראי המצרפיות (אשראי מאזני וחוץ מאזני, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות מותרים בניכוי) הנחשבות כמימון ממונף הסתכם ב-489 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-576 מיליון ש"ח בסוף שנת 2020.

סיכון שוק

כללי

סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובעים משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערי מטבע, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכללם: סיכון רבית, סיכון מטבע, סיכון אינפלציה, סיכון מחיר מניות וסיכון תנדטיות.

בעקבות ההתאוששות המהירה ממשבר הקורונה והביקוש הגובר לסחורות בעולם, הצפי הוא לעלייה במדד המחירים לצרכן וכפועל יוצא, השוק צופה שבנקים מרכזיים בעולם יעלו את הרבית המקומית. מתחילת שנת 2022, הציגו מדדי המניות ירידות שערים וזאת לעומת שנת 2021, שהתאפיינה בעליות שערים משמעותיות במדדי המניות בארץ ובעולם.

מדיניות ותיאבון סיכון

לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים, אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד ועקרונות לפעילות.

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים פיננסיים, תואם פעילות בנקאית זהירה, מידתי ותואם לדרישות הפיקוחיות ולהיקף פעילות הבנק ולצביונו. ככלל, הבנק שואף למזער את החשיפות הפיננסיות שהוא נוטל, ופועל ליצירת רווחיות נאותה תוך כדי נטילת סיכונים פיננסיים מידתיים.

תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות הבנק באמצעות מגוון רחב מאוד של מגבלות סיכון/הפסד כמותיות ומידתיות ביחס להון הבנק, וכן בתהליכי בקרה הדוקים ובתהליכי עבודה מובנים בקווי הבקרה השונים.

הפיקוח והבקרה על ניהול החשיפה לסיכונים השוק

הבנק מקיים מערך רחב של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה בלתי תלויה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים השוק. התפיסה הניהולית והבקרית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים שוק ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו.

ניהול החשיפה לסיכונים השוק נבחן ומבוקר באופן שוטף במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

דיווח על החשיפות לסיכונים שוק

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים שוק, ובחתיכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה, בין היתר, התפתחויות בסיכון ובסביבה הפיננסית ועמידה במגבלות.

המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכונים השוק

הבנק עושה שימוש במספר כלים ומודלים מקובלים לצורך ניהול החשיפה לסיכונים השוק באמצעים, הכוללים גם את הערך בסיכון (VAR) וגם הפעלת תרחישי קיצון Stress Tests, כלי ניהול ובקרת חשיפות רבית כגון: מח"מ, שווי הוגן ומבחי רגישות לשינויים בעקום הרבית.

סיכון רבית

כללי

סיכון הרבית הוא סיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הרבית, המשפיעות על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (ובמקרים מסוימים התזרימים עצמם) משתנה, כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. צורותיו העיקריות של סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כוללות: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון אופציונליות.

סיכון הרבית, לכלל התיק, הינו אחד הסיכונים הדומיננטיים להם חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. הבנק מנהל את סיכונים הרבית בהתאם להוראת בנק ישראל בנושא ניהול סיכון הרבית (הוראה 333), בדגש על סיכון הרבית בתיק הבנקאי. בהתאם להוראות, נקבעה מדיניות בנושא ניהול סיכון הרבית.

ניהול החשיפה

ניהול החשיפה לסיכונים רבית נעשה, תוך בחינת משך החיים הממוצע של המקורות והשימושים ותוך צמצום החשיפה לשחיקת השווי ההוגן, כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשערי הרבית ובכפוף למגבלות שקבע הדירקטוריון. בכל מגזר נמדדת החשיפה לשינוי בלתי צפוי בשיעור הרבית לכל התקופות

ובתרחישי רבית שונים, ונמדדת השפעתה על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי ושל הרווח החשבונאי באופן של שנה אחת קדימה. ההשפעה נמדדת בכל אחד מהמגזרים בנפרד, וגם בכל המגזרים יחד. החשיפה העיקרית לסיכוני רבית בבנק מיוחסת לפעילות המימון במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר צמוד המדד, ונובעת ממאפייני ההשקעה, הנגזרים מטווח השימושים והמקורות במגזרים אלה. על מנת למזער את סיכון הרבית בתיק הבנקאי וכחלק מניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק עושה שימוש בכלים, לרבות באמצעות הנפקת אגרות חוב ופעילות בנגזרים.

התיאבון לסיכון

- תיאבון הסיכון לרבית כפי שמשקף במגבלות הינו מידתי, וניצול מסגרות החשיפה מבוצע בהתאם להערכות הבנק בנוגע לשיעורי הרבית הצפויים ולמבנה עקום הרבית הצפוי באופקי זמן שונים ובכפוף למגבלות שהוגדרו במדיניות הסיכונים הפיננסיים.
- לבנק סדרת מגבלות לשינויים בעקום הרבית ומגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכוני רבית, על היקף חשיפת הרבית ומגבלות על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן תחת מצב קיצון.

החשיפה בפועל ליום הדוח

סיכון הרבית נמדד ומנוהל על בסיס הנחות שונות באשר לזמני הפרעון של הנכסים וההתחייבויות. כמו כן, ניהול החשיפה מביא בחשבון את השפעת הפרעונות המוקדמים של הלוואות לדירור ושל פקדונות עם תחנות יציאה. ביתרות חשבונות העו"ש שאינן נושאות רבית קיימות יתרות זכות בסכום יציב לאורך זמן. הבנק מתבסס על מודל ייעודי וקבע, כי תקופת הפרעון של יתרת העו"ש היציבה המשמשת בחישוב החשיפה לרבית תהיה למספר שנים.

ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

להלן מידע על נכסים והתחייבויות החשופים לשינויים ברבית על פי שווייהם ההוגן, כולל ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעור הרבית על שווייהם ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

להלן פרטים על השפעת שינויים ברבית על השווי ההוגן של עודף הנכסים במגזר, על הכנסות הרבית נטו ועל הכנסות המימון שאינן מרבית:
 1. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הרבית):

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			
סך הכל	מט"ח ⁽⁵⁾	שקל ⁽⁷⁾ במיליוני ש"ח	סך הכל	מט"ח ⁽⁸⁾	שקל ⁽⁷⁾ במיליוני ש"ח	
7,869	(223)	8,092	8,169	4	8,165	שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾
7,799	(297)	8,096	8,135	(166)	8,301	מזה: תיק בנקאי

פירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 32א' לדוחות הכספיים.

2. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על השווי ההוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של הבנק וחברות בנות שלו:

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			
סך הכל	מט"ח ⁽⁵⁾	שקל ⁽⁵⁾ במיליוני ש"ח	סך הכל	מט"ח ⁽⁵⁾ ⁽⁸⁾	שקל ⁽⁵⁾ ⁽⁷⁾ במיליוני ש"ח	
(86)	(45)	(41)	(10)	17	(27)	שינויים מקבילים
(77)	(38)	(39)	4	18	(14)	עלייה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי
247	47	200	91	(14)	105	ירידה במקביל של 1% מזה: תיק בנקאי
249	42	207	80	(15)	95	
(176)	(11)	(165)	(127)	5	(132)	שינויים לא מקבילים
206	(8)	214	157	(10)	167	התללה ⁽²⁾
145	(25)	170	133	(1)	134	השטחה ⁽³⁾
22	63	(41)	(23)	3	(26)	עליית רבית בטווח הקצר
						ירידת רבית בטווח הקצר

בטבלה זו מוצג השינוי בשווי ההוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הרבית בכל מגזרי ההצמדה.

3. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על הכנסות רבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מרבית⁽⁶⁾

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			שינויים מקבילים
הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו	סך הכל ⁽⁴⁾	
419	1	418	534	5	529	עלייה במקביל של 1%
417	-	417	528	-	528	מזה: תיק בנקאי
(725)	(1)	(724)	(652)	(6)	(646)	ירידה במקביל של 1%
(724)	-	(724)	(646)	-	(646)	מזה: תיק בנקאי

- (1) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פקדונות לפי דרישה (עו"ש). פירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 32' לדוחות הכספיים.
- (2) התללה - ירידה ברבית בטווח הקצר ועלייה ברבית בטווח הארוך.
- (3) השטחה - עליה ברבית בטווח הקצר וירידה ברבית בטווח הארוך.
- (4) לאחר השפעות מקדונות.
- (5) בתרחיש ירידת רבית, במגזרים צמוד המדד והמט"ח, מגולמת סביבת רבית שלילית.
- (6) בתרחיש ירידת רבית המשקפים רבית שלילית, חושבה השפעת התרחיש על ההכנסות נטו מרבית, בהתאם להנחות שונות.
- (7) במהלך הרבעון הרביעי בוצע עדכון למודל פרעונות מוקדמים במשכנתאות שהביא לעלייה בשווי ההוגן בסך של כ-11 מיליון ש"ח, לעלייה בשווי ההוגן בסך של כ-49 מיליון ש"ח בתרחיש עלייה של 1% ברבית ולירידה בשווי ההוגן בסך של כ-35 מיליון ש"ח בתרחיש ירידה של 1% ברבית. מספרי השוואה לא הוצגו מחדש.
- (8) במהלך הרבעון הרביעי בוצע עדכון למודל פקדונות לפי דרישה (עו"ש) שהביא לעלייה בשווי ההוגן בסך של כ-112 מיליון ש"ח, לעלייה בשווי ההוגן בסך של כ-51 מיליון ש"ח בתרחיש עלייה של 1% ברבית ולירידה בשווי ההוגן בסך של כ-51 מיליון ש"ח בתרחיש ירידה של 1% ברבית. מספרי השוואה לא הוצגו מחדש.

גילוי על היערכות להפסקת השימוש בליבור

החל מיום 31 בדצמבר 2021, הופסק פרסום רביות הליבור במטבעות ליש"ט, אירו, פרנק שוויצרי ויין יפני. בנוסף, ברבית הליבור הדולרית, הופסק הפרסום לתקופות של שבוע וחודשיים. הפרסום של יתר התקופות ברבית הליבור הדולרית, צפוי להיפסק ביום 30 ביוני 2023.

ביום 30 בספטמבר 2021, פרסם בנק ישראל את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250A בנושא מעבר מרבית הליבור, המפרט הנחיות לעניין אופן ביצוע המעבר מרבית הליבור לרביות בסיס אלטרנטיביות, בהיבטים הבאים: אופן בחירת הרביות האלטרנטיביות, עיגון אופן המעבר במדיניות ובנהלים, מתן מידע ללקוחות, ביצוע התאמות בחוזים קיימים, הפסקת התקשרות בחוזים חדשים מבוססי ליבור, ניהול סיכונים ועוד.

עד סוף שנת 2021, הבנק נערך להחלפת רביות הליבור ברביות הבסיס האלטרנטיביות, בפן העסקי ובפן ההתפעולי, תוך שיקולי הוגנות כלפי הלקוחות, בהיבטי ציות וניהול הסיכונים וכל זאת בהלימה לדרישות הוראת בנק ישראל.

בנוסף, נבחנו ההשלכות הפיננסיות שצפויות להיגרם, כתוצאה מהמעבר לשימוש ברביות הייחוס החדשות.

נכון למועד הדיווח, הבנק בחר ברביות ייחוס חלופיות לכלל המטבעות, בהלימה להמלצותיהם של גופים בינלאומיים ובהתאם להנחיות בנק ישראל בנושא, וביום 1 בינואר 2022, חדל הבנק לעשות שימוש ברביות הליבור, לרבות רבית הליבור הדולרית והחל להשתמש ברביות הייחוס החדשות:

רביות ה-SOFR (Secured Overnight Financing Rate) ורבית SOFR עתית (Term SOFR) הנקבעת על ידי בורסת ה-CME (Chicago Mercantile Exchange) בדולר ארה"ב, ה-SONIA (Sterling Overnight Index Average) ורבית SONIA עתית (Term SONIA) הנקבעת על ידי Refinitiv בלירה שטרלינג, ה-ESTR (Euro Short-Term Rate) ו-EURIBOR (Euro Interbank Offered Rate) באירו, ה-SARON (Swiss Average Rate Overnight) ורבית SARON ממוצעת בפרנק השוויצרי ו-TONA (Tokyo Overnight Average Rate) והרבית העתית הנקבעת על ידי Quick בין היפני.

חשיפת הבנק לרבית הליבור במסגרת פעילות בנגזרים, המעוגנת תחת הסדרי ISDA ותחת הסדרים אחרים, אינה מהותית. כמו כן, על מנת למזער את הסיכונים המשפטיים הכרוכים בהפסקת רבית הליבור בפעילות בנגזרים, חתם הבנק על הפרוטוקול החדש של ISDA המסדיר, בין היתר, את השיטה להתחשבות בגין חוזים ישנים שנחתמו בליבור ואינם פוקעים עד הפסקת פרסום הליבור.

נכון למועד הדיווח ובהתאם להערכות שביצע הבנק, לא קיימת לבנק חשיפה מאזנית מהותית בחוזים הנמשכים מעבר לשנת 2021, בהם נקובה רבית ליבור.

להלן פירוט החוזים שיש לבנק, הנמשכים מעבר לשנת 2021 ומושפעים מרבית הליבור:

היקף עסקאות	
31 בדצמבר 2021	
במיליוני ש"ח	
3,308	נגזרים (ערך נקוב)

סיכונים עיקריים והיערכות הבנק אליהם

הפסקת השימוש בליבור והמעבר לרביות בסיס אלטרנטיביות, עלולה ליצור לבנק סיכונים שונים כגון: סיכון פיננסי, סיכון מודל, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי ופיקוחי, סיכון טכנולוגי וסיכון עסקי. הבנק זיהה את הסיכונים באמצעות, בין היתר, מיפוי החוזים והחשיפות הרלוונטיות. נכון למועד פרסום הדוח, ממשיך הבנק לנהל את הסיכונים שזוהו והקשורים להפסקת השימוש בליבור, כולל יישום בפועל של רביות הבסיס החדשות. בנוסף, שלח הבנק ללקוחות הרלוונטיים הודעה, לגבי תהליך המעבר מרבית הליבור לרביות הבסיס החדשות והמשמעויות של שינויים אלה וכן מפורסם מידע רלוונטי באתר הבנק. הסיכונים העיקריים שזוהו:

- **סיכון פיננסי** - ירידה ברווחיות ו/או גידול בעלויות הנובעים, בין היתר: מהכרה בהפסדים במכשירים פיננסיים המוחזקים על ידי הבנק עקב ביטול חוזים; מירידה במספר הפעולות ובמחזורי העסקאות הנעשות על ידי הלקוחות; מפתחות פוזיציות חשיפה לרביית והצורך בהתאמת תהליך ניהול הנכסים וההתחייבויות בבנק. בנוסף, סיכון הבסיס (basis) שיווצר כתוצאה משוני במנגנוני ה-fallback בין המכשירים הפיננסיים השונים (כגון פקדונות לעומת נגזרים).
- לבנק אין סיכון פיננסי משמעותי עודף, הנובע מחלפת רביית הייחוס ובכל מקרה החשיפות מנוהלות באופן שוטף.
- **סיכון מודל** - בניית מתודולוגיית מחירי העברה המותאמת למעבר לרביות הבסיס האלטרנטיביות; ביצוע תמחור מוצרים חדש.
- **סיכון משפטי** - עדכון ושינויים לחוזים קיימים וניסוח חוזים חדשים המותאמים להפסקת השימוש בליבור ולסביבה הכלכלית החדשה. חלק מהותי מסיכון פוטנציאלי, כתוצאה מערעורים של הלקוחות על קביעת תשלומי הרביית שלהם, הופחת כתוצאה מאימוץ רביית חלופיות מקובלות במערכת הפיננסית העולמית ובעיקר באמצעות מתן הצעה מזכה ללקוחות. בנוסף, בחלק מן המקרים, השינוי בוצע בתיאום עם הלקוחות ולאחר קבלת הסכמתם לשינוי.
- **סיכון רגולטורי ופיקוחי** - מיושמת מדיניות בנושא המעבר, שאושרה בהנהלת הבנק ובדירקטוריון ועודכנו נהלים בהלימה לעקרונות הנב"ת.
- **סיכון טכנולוגי** - ביצוע התאמות לצורך שימוש במכשירים הפיננסיים הישנים והחדשים.

השלכות חשבונאיות

- להפסקת השימוש בליבור והמעבר למדדי רביית חלופיים, קיימות השפעות חשבונאיות שונות במספר תחומים, אשר הינם, בין היתר:
- חשבונאות גידור - ההשפעות העיקריות הצפויות בחשבונאות הגידור הינן, בין היתר, צורך בעדכון משמעותי בתיעוד הגידור, על מנת לשקף את השינויים בתנאי העסקה. צפוי כי ההשפעות העקרויות יהיו בגידורי סיכון שיעור הרביית.
 - הסכמי חוב (debt modification) - הסכמי חוב שלא כוללים התייחסות ל-fallback עשויים לחייב ביצוע תיקונים (modification) להסכמים אלו. הבנק ידרש לבחון האם תיקונים אלו יטופלו כגריעה של החוזים הקיימים והכרה לראשונה בחוזים החדשים, כאשר ההפרש יוכר בדוח רווח והפסד, או לחילופין כהמשך (continuation) של החוזים הקיימים, באמצעות עדכון שיעור הרביית האפקטיבית.
 - שיעורי ההיוון - מעבר למדדי רביית אלטרנטיביים, עשוי להביא לשינויים בשיעורי ההיוון המשמשים כנתון (input) במודלים שונים לצורך הערכה (valuation) של נכסים והתחייבויות שונים כגון, מכשירים פיננסיים, חכירות, נגזרים וירידות ערך לנכסים לא פיננסיים.
 - מדרג השווי ההוגן - חלק ממדדי הרביית החלופיים (כדוגמת שיעור ה-SOFR), פורסמו לאחרונה ועל כן, לא קיים בהם שוק פעיל. על כן, צפוי כי חוזים המתייחסים למדדי הרביית החלופיים הללו, יסווגו ברמה 2 או 3 במדרג השווי ההוגן.
- בהקשר זה יודגש, כי בחודש אוקטובר 2019, פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית (ה-"FASB") את עדכון תקינה ASU 2019-16 בדבר הוספת שיעור ה-SOFR לרשימת שיעורי רביית העוגן (benchmark) בארה"ב, הכשירים לשימוש למטרות גידור חשבונאי. כמו כן, במהלך שנת 2020, פרסם ה-FASB את עדכון תקינה 2020-04 לקודיפיקציה, בדבר הקלות בגין השפעות רפורמת רביית הייחוס על הדיווח הכספי, אשר כוללות, בין היתר, הקלות הקשורות לשינויים בחוזים ולחשבונאות גידור.
- הבנק ממשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים והנחיות בנק ישראל ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים הנובעים מתהליך החלפת רביות הבסיס.

החשיפה בבסיס

כללי

חשיפת בסיס נוצרת כתוצאה מאי הקבלה בעיתוי, בבסיס המדידה ובסכומי ההשקעה עם או ללא פעולות גידור. על פי כללי החשבונאות ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שההשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד מוגדרת כחשיפת בסיס.

ניהול החשיפה

- ניהול הסיכונים בחשיפות הבסיס והשקעת ההון במגזרי ההצמדה השונים נעשים בהתבסס על הערכות ותחזיות שוטפות של הגורמים הניהוליים השונים במחלקה הפיננסית בחטיבת המשאבים לגבי התפתחויות צפויות בשוקי הכספים וההון.
- תמהיל ההשקעה של ההון במגזרי ההצמדה השונים מנוהל באופן שוטף בכפוף למגבלות, ועל בסיס התחזיות לגבי משתני השוק הרלוונטיים תוך ניצול פערי המחירים בין עלות המקורות ותשואת השימושים במגזרי ההצמדה השונים וכדאיותן של פוזיציות "יתר" או "חסר" בכל מגזר פעילות.
- במסגרת ניהול מאזני ההצמדה נעזר הבנק, בין השאר, במכשירים פיננסיים נגזרים, כאמצעי לניטרול החשיפה לסיכונים בבסיס וברביית.

התיאבון לסיכון

- דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי הפוזיציות המותרות (עודף או חוסר) של נכסים על התחייבויות לפי מגזרי ההצמדה.
- בנוסף, קבעה הנהלת הבנק גם מגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים בסיס, על היקף החשיפה בבסיס.

החשיפה בבסיס בפועל

להלן תיאור החשיפה בבסיס בפועל לפי מגזרי ההצמדה (במיליוני ש"ח):

% מההון		החשיפה בבסיס בפועל		
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	2020	2021	
53	37	5,027	3,906	מט"ל לא צמוד
23	35	2,223	3,654	מט"ל צמוד מדד
(3)	(1)	(239)	(103)	מט"ח וצמוד מט"ח

רגישות ההון לשינויים בשער החליפין

הבנק פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, פורוורד ובאמצעות אופציות, הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק פועל במטבעות הסחירים בעולם וסך החשיפה המטבעית נטו של קבוצת הבנק נמוכה. עיקר הפעילות בנגזרים הינה בנגזרי מטבע שקל/דולר עבור לקוחות הבנק. הבנק אינו חשוף בפעילות הנגזרים שלו לסיכונים מטבע מהותיים. להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים, נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (במיליוני ש"ח). המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחופץ מאזניים.

אחוז שינוי בשער החליפין	דולר	איר
ירידה של 5%	(2)	-
ירידה של 10%	(9)	1
עלייה של 5%	(1)	-
עלייה של 10%	-	-

הערות:

- (1) השפעה זו חושבה על-פי השינוי הצפוי בפוזיציות הכלכליות המנוהלות במטבעות השונים, בהינתן התרחישים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים.
- (2) תרחיש עלייה פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל.
- (3) הנתונים משקפים את השפעת השינויים בשערי החליפין על השווי ההוגן לאחר השפעת המס.
- (4) לשינויים בשערי החליפין של שאר המטבעות יש השפעה זניחה על רווחי הבנק.

רגישות ההון לשינויים במדד

הבנק פועל בשוק המדד באמצעות מתן שימושים, כגון הלוואות, משכנתאות ורכישת אגרות חוב וכן באמצעות גיוס מקורות צמודי מדד. כמו כן, הבנק מבצע עסקאות פורוורד מדד הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק אינו חשוף בפעילות הפורוורדים שלו לסיכונים מדד מהותיים.

להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד, נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (במיליוני ש"ח). המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחופץ מאזניים.

אחוז שינוי במדד	
ירידה של 3%	(66)
עלייה של 3%	78

סיכוני אופציות

כללי

סיכוני אופציות הם הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות, לרבות סטיות התקן.

התיאבון לסיכון

- חדר העסקאות במט"ח של הבנק סוחר במגוון של מוצרים פיננסיים - ובכלל זה באופציות. בנוסף למגבלות שנקבעו על היקף החשיפה בבסיס וברבית ועל רקע רגישות השווי הכלכלי של האופציות לשינויים בבסיס, ברבית ובפרט לשינויים בתנודתיות נכסי הבסיס - קבעה ההנהלה מגבלות נוספות על פעילות חדר העסקאות באופציות.
- נקבעו מגבלות ביחס לפעילות המותרת באופציות במונחי הפסד מקסימאלי בתרחישים המתייחסים לשינויים סימולטניים בשער החליפין ובתנודתיות של נכסי הבסיס. כמו כן נקבעו מגבלות על השינויים המקסימאליים בערכו של תיק האופציות במונחים של מדדי רגישות (GREEKS) ועל גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן במצב קיצון.

ניהול החשיפה

כלי ניהול החשיפה לסיכוני אופציות כוללים מטריצת רגישויות Vol-Spot המציגה את החשיפה כתוצאה מהיווצרות שילוב של תרחישים שונים של שער חליפין ותנודתיות. בנוסף, נעשה שימוש בתרחיש חשיפה לסיכון עקום רבית (תרחיש-RHO) הבוחן את השינוי בשווי הפוזיציה במקרה של תזוזה של 1% בעקום הרבית, ובמודל Weighted Vega לניהול החשיפה לסיכון התנודתיות.

ניהול סיכונים במכשירים פיננסיים נגזרים

כללי

הבנק פועל במגוון מכשירים פיננסיים נגזרים כחלק מניהול סיכוני השוק (חשיפות בסיס, מטבע ורבית) וכן כשירות ללקוחותיו, כאשר הפוזיציה באופציות (לרבות מסלולי הברירה) הינה בעלת מרכיב גבוה יותר של סיכון שוק. במסגרת זו פעיל הבנק בעיקר באופציות על שערי החליפין של מספר מטבעות זרים ביחס לשקל.

התיאבון לסיכון

לבנק מדיניות ניהול סיכונים לגבי הפעילות במכשירים הנגזרים ובמסגרתה מגבלות לגבי היקף מסלולי הברירה המגלמים אופציות "גלומות" וכן לגבי גובה ההפסד המרבי בהתקיים תרחישים מסוימים בגין האופציות, שהבנק פועל בהן כעושה שוק. השקעה במכשירים נגזרים לסוגיהם נעשית לאחר בחינת כל מכשיר לגופו והתאמתו לצרכים הפיננסיים של הבנק וליכולתו לתפעל אותו באופן מיטבי, וכן ליכולתו לנטר את הסיכון בניגו, הן בצד סיכון השוק והן בצד סיכון האשראי, עבור עסקאות בהן הבנק פועל כמתווך עבור לקוחותיו.

חדר עסקאות מט"ח

חדר עסקאות מט"ח סוחר במגוון של מכשירים פיננסיים במטבע חוץ. כמו כן, מונה על ידי האוצר לעושה שוק ראשי באג"ח ממשלתי שקלי. חדר עסקאות מט"ח הינו אחד מחדרי העסקאות הפעילים במערכת הבנקאית ופועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, עסקאות רבית, אופציות OTC ואופציות מט"ח/שקל הנסחרות בבורסה בתל אביב.

חדר עסקאות מט"ח פועל במטבעות העיקריים בעולם, כאשר עיקר הפעילות הינה במטבע דולר/שקל.

החשיפה הנוצרת הן בבסיס והן ברבית כתוצאה מפעילות זו, נכללת במסגרת המגבלות המאושרות על ידי הדירקטוריון לחשיפות בבסיס וברבית.

להלן ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים (ערך נקוב במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021			
סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	
3,527	-	3,527	3,245	-	3,245	עסקאות גידור: חוזי רבית
15,387	14,070	1,317	14,970	13,471	1,499	עסקאות אחרות: חוזי רבית
73,814	58,404	15,410	73,326	50,774	22,552	חוזי מטבע חוץ
55,330	55,330	-	73,828	73,789	39	חוזים בגין מניות, מדדי מניות, סחורות ואחרים
148,058	127,804	20,254	165,369	138,034	27,335	סך הכל מכשירים פיננסיים נגזרים

פיקוח ובקרה על ניהול סיכונים במכשירים נגזרים

פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים מבוקרת ומפוקחת לאורך קווי ההגנה והחשיפה מדווחת במסגרת מסמך הסיכונים.

סיכון מחירי מניות

סקירת הסיכון ואופן ניהולו

ההשקעה במניות ובמכשירים המשקפים סיכון מנייתי, נועדה לשפר את פיזור הסיכונים ואת גיוון מקורות ההכנסה לטווח הבינוני-ארוך בהשקעת ההון הפנוי. ההשקעה מתבצעת ככלל במניות ישראליות הנסחרות במדד תל אביב 125 ובמדדי מניות מובילים בחו"ל, וזאת תוך בדיקת כדאיות ההשקעה טרם הרכישה.

תיאבון הסיכון

בנוסף למגבלות הרגולטוריות בכל הקשור להגבלת היקף ההשקעה המותר לתאגידים בנקאיים בתאגידים ריאליים, הגדיר דירקטוריון הבנק תיאבון סיכון עבור פעילות במניות, במסגרתו קבע מגבלות על גובה ההשקעה, תמהיל ההשקעה - לרבות מגבלה על החשיפה המטבעית ומגבלות ענפיות.

סיכון נזילות

כללי

סיכון הנזילות הינו הסיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים הנזילים שעומדים לרשות הבנק. התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק מחסור באמצעים נזילים, אשר בגינו יאלץ הבנק לממש נכסים במחירים הנמוכים ממחירי שוק ו/או לגייס מקורות במחיר הגבוה ממחיר שוק ובמקרי קיצון אף להוות סכנה ליציבותו של הבנק.

השפעת משבר נגיף הקורונה

משבר הקורונה הביא בתגובה, למהלכי הפחתות רבית לזמן קצר על ידי הבנקים המרכזיים ולנקיטה במגוון צעדי הרחבה מוניטריים ואספקת נזילות לשווקים, אשר עשויים להצמצם במהלך שנת 2022, לאור התאוששות המשק ולאור נתוני הצמיחה בישראל. החל משלב זיהוי משבר הקורונה, הבנק שומר על יתרות נזילות גבוהות במט"ח ובשקלים, בהשוואה ליתרות במצב עסקים רגיל. כמו כן, נשמר יחס כיסוי נזילות גבוה מעבר למגבלות הרגולטוריות והפנימיות בכל המגזרים. יחס כיסוי הנזילות של קבוצת הבנק לשלושת החודשים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר 2021 עמד על 128%, בהשוואה ל-150% בשלושת החודשים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר 2020. יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים הינו 100%. למידע נוסף בדבר יחס כיסוי הנזילות ראה באור 24' לדוחות הכספיים.

יחס מימון יציב נטו - NSFR

ביום 21 ביוני 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 222 בנושא יחס מימון יציב נטו - NSFR, אשר קובעת את אופן חישוב היחס, כפי שנקבע ברפורמת באזל 3 של ועדת באזל (BCBS). מטרת היחס הינה לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הארוך, באמצעות דרישה מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב, בהתאם להרכב נכסיהם המאזניים ולפעילויותיהם החוץ מאזניות. היחס מגביל הסתמכות יתר של התאגידים הבנקאיים על מימון סיטונאי קצר טווח. יחס מימון יציב נטו מכיל שני מרכיבים: פריטי מימון יציב זמין ופריטי מימון יציב נדרש. מימון יציב זמין, מוגדר כחלק מההון ומההתחייבויות שניתן להסתמך עליו, על פני אופק הזמן המובא בחשבון ביחס מימון יציב נטו, המשתרע על פני שנה אחת. סכום המימון היציב הנדרש, הוא פונקציה של מאפייני הנזילות והתקופות הנותרות לפרעון של הנכסים השונים המוחזקים על ידי הבנק, וכן של החשיפות החוץ מאזניות. החל מיום 31 בדצמבר 2021 (מועד יישום ההוראה), הבנק נדרש לעמוד ביחס מימון יציב נטו השווה או גדול מ-100%, על בסיס שוטף. לבנק שיעור פקדונות קמעונאיים משמעותי, אשר על פי ההוראה מוגדר כמימון יציב זמין.

להלן יחס מימון יציב נטו:

31 בדצמבר	
2021	
באחוזים	
147%	יחס מימון יציב נטו בנתוני המאחד
100%	יחס מימון יציב נטו המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

מדיניות ניהול הסיכון

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ וצמוד מטבע חוץ, ברמת הקבוצה, הבנק וחברת הבת הבנקאית, בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 342 ו-221. המדיניות כוללת, בין היתר, מגבלות על יחסי כיסוי נזילות ועל יחסי הנזילות המזעריים בתרחיש רגיל ובתרחישי קיצון והתייחסות לכלי המדידה, השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף. כמו כן, הבנק קבע מתודולוגיה שתסייע בדיהוי משבר נזילות בבנק, וזאת בכדי להבטיח את יכולתו של הבנק לעמוד באתגרים העולים מניהול העסקים השוטף, וכאלה שעלולים להתעורר בעת מקרי לחץ בשווקים הפיננסיים.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה פועלים לשמירה על מלאי נכסים נזילים ברמה נאותה, במקביל לניהול השימושים, באופן שניב הכנסה לבנק. הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק והקבוצה נמוך ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, כלי המדידה וניטור הסיכון הרבים שמוקצים לעניין זה, ומערכי הניהול והבקרה שמופקדים על ניהול סיכון זה.

יחס כיסוי נזילות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221 (LCR)

יחס כיסוי הנזילות מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, אשר מבוססת על המלצות ועדת באזל. היחס הינו תקן הנועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הקצר, באמצעות דרישה שתאגידים בנקאיים יחזיקו מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA - High Quality Liquid Assets) לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן במהירות ובקלות בשווקים הפרטיים, כדי לענות על צרכי הנזילות בתרחיש קיצון, הנמשך 30 ימים קלנדריים. התקן מגדיר מסגרת ספציפית לחישוב יחס כיסוי הנזילות במטרה ליצור אחידות ברמה בינלאומית.

יחס כיסוי הנזילות - LCR, מכיל שני רכיבים:

(א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בתנאי קיצון (HQLA),

(ב) סך תזרים מזומנים יוצא, נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש.

היחס מחושב כשיעור של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה מתוך סך תזרים מזומנים יוצא, נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, והחל מינואר 2017 הדרישה הפיקוחית המזערית ליחס כיסוי הנזילות, הן ברמת הבנק והן ברמת הקבוצה הבנקאית, הינה 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימאליות אלו, אך עליו לדווח מיידית על החריגה למפקח על הבנקים, ובמקרים מסוימים, בליווי תכנית לסגירת פער הנזילות שנוצר.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות הרגולטוריות לשנת 2021.

כחלק ממדיניות לניהול סיכונים פיננסיים, אימץ דירקטוריון הבנק מגבלה פנימית, המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי נזילות, הן לבנק והן למאוחד.

להלן יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובבנק:

לשלושת החודשים שנתיים ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
	באחוזים	
150%	128%	יחס כיסוי הנזילות בנתוני המאוחד
150%	128%	יחס כיסוי הנזילות בנתוני הבנק
100%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים נזילות

התפיסה הבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים באופן שוטף הן על ידי מנהלי החשיפה והן על ידי גורמי בקרה וביקורת בלתי תלויים, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים. ניהול החשיפה לסיכונים הנזילות נבחן ומבוקר באופן שוטף על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה בקווי ההגנה הראשון, השני והשלישי.

דיווח על החשיפה לסיכונים נזילות

- דוח סיכון נזילות יומי בשקלים ובמט"ח.
- דיווח על החשיפות לסיכון הנזילות בשקלים ובמט"ח בהשוואה למסגרות ולגבולות הפעילות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והסמכויות לניהולם ניתן שלוש פעמים בשבוע, במסגרת הועדה לענייני שוטפים, בראשות המנכ"ל או מנהל הסיכונים הפיננסיים.
- דיווח על החשיפות מרוכז במסמך הסיכונים הרבעוני ודיווח שוטף על פי הצורך.

ניהול סיכון הנזילות על בסיס קבוצתי

החברה הבת הבנקאית מיישמת מדיניות עצמאית לניהול הנזילות לטווח הקצר ולטווח הארוך, תוך הקפדה על קיום ההוראות של הרשויות הרגולטוריות, ובהתאמה לאופי פעילותה וצרכי הנזילות שלה. כמו כן, חברת הבת עומדת ביחס כיסוי הנזילות בפני עצמה. לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות על העברת כספים בתוך הקבוצה מעבר למגבלות החלות על ביצוע עסקאות מכל סוג.

מצב הנזילות והרכב הנכסים והתחייבויות

הנכסים הנזילים העיקריים בקבוצה, הכוללים מזומנים, פקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופקדונות מוניטריים), פקדונות בבנקים וניירות ערך סחירים, הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2021 ב-71.3 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-70.0 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2020, מזה, יתרת המזומנים, הפקדונות בבנק ישראל והפקדונות בבנקים הסתכמה ב-57.4 מיליארד ש"ח ו-13.9 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל.

יחס פקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2021, עומד על 151.7%, בהשוואה ל-155.7% ב-31 בדצמבר 2020. בסוף דצמבר 2021 הסתכמו פקדונות הציבור, אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים, בכ-156.8 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-146.1 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2020.

הרכב הנכסים והתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. זאת, כתוצאה ממדיניות לגיוס מקורות מגוונים ויציבים, תוך דגש על גיוס מקורות לטווחי זמן בינוניים וארוכים, ממגוון של מגדרי לקוחות, ובמטבעות שונים.

לבנק מקורות במח"מ חוזי קצר-בינוני, אשר הבנק צופה כי יוחזקו לאורך זמן. השימושים הינם הן לטווח קצר והן לטווח בינוני-ארוך.

למידע בדבר פירוט נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופת פרעון - ראה באור 31 לדוחות הכספיים.

יתרת סך הפקדונות של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות:

31 בדצמבר 2020	31 בדצמבר 2021	
	במיליוני ש"ח	
3,176	4,436	1
1,488	2,689	2
1,247	2,275	3

סיכון מימון

כללי

סיכון מימון הינו סיכון למחסור במקורות מימון ועשוי לנבוע, בין היתר, ממבנה מקורות שאינו מספיק יציב בטווח הארוך לשרת את השימושים המתוכננים.

לבנק מקורות מימון מגוונים ויציבים, שעיקרם פקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקיים, פקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות אגרות חוב וכתבי התחייבות.

סיכון זה מנוהל כחלק מניהול סיכון הנזילות בבנק, על ידי מגבלות ויעדים על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים. כחלק מניהול הסיכון, מבוצע ניטור של אינדיקטורים למעקב אחר מבנה המקורות וריכוזיות המקורות באופן שוטף.

סיכון תפעולי

כללי

בהתאם להגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350, סיכון תפעולי הוא סיכון להפסד כתוצאה מאי-נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה) או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיים המידע, סיכונים אבטחת מידע וסייבר והמשכיות עסקית, ואינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין (היבטי החשיפה והניהול של הסיכון המשפטי על היבטיו השונים נדונים בהרחבה בפרק נפרד).

הסיכונים התפעוליים מהווים חלק בלתי נפרד ממערך הסיכונים הכולל בתהליכי הבנק, מאחר והסיכונים התפעוליים מובנים בכל סוגי הפעילות העסקית בתהליכי העבודה בבנק, בתהליכי הרוחב ובמערכות התומכות.

ניהול הסיכונים מבוצע במטרה להעריך ולנטר את הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, למזער את הסיכונים הללו ולהפחית נזקים כספיים בגינם, תוך נקיטת שיקולים של עלות מול הפחתת הסיכון.

משבר הקורונה הוביל להתגברות הפעילות בערוצים הדיגיטליים ולאור זאת, הבנק ממשיך לנקוט בצעדים למזעור הסיכונים הנגזרים מגידול בפעילויות אלו. כמו כן, על מנת לאפשר המשכיות עסקית של יחידות בבנק, במהלך הגל החמישי, חלק מהיחידות פוצלו לקפסולות וחלק מהפעילות הועברה למתכונת של עבודה מרוחק ובהתאם בוצעו התאמות בתהליכי העבודה והבקרה, אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלבנטיים ובכללם, גורמים עסקיים, ניהול סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, ציות ויעוץ משפטי.

מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע מדיניות כוללת ומקיפה לניהול הסיכונים התפעוליים, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 310 ו-350. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים בבנק. המדיניות כוללת התייחסות לשרשרת של תהליכי ניהול סיכונים, מרמת זיהוי הסיכונים, הערכה ומדידה, הפחתה וניטור הסיכונים.

ניהול החשיפות

1. שיטות ותהליכי עבודה

אחד מהכלים המרכזיים למיפוי וזיהוי הסיכונים התפעוליים ולשליטה ובקרה עליהם הינו סקר הסיכונים התפעוליים. הסקר כולל את מיפוי ותיעוד התהליכים העסקיים והסיכונים התפעוליים והבקרות בתהליכים אלו, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, גם בהתבסס על מאגר אירועי הכשל וממצאי ביקורת, הערכת אומדן הסיכונים והפחתתו על ידי יישום בקורות חדשות, חיזוק בקורות קיימות ועוד.

בעקבות ממצאי סקרי הסיכונים שמתבצעים, ממצאי הביקורת הפנימית ותהליכי הפקת לקחים בגין אירועי כשל, משולבות בקורות מיכוניות ואחרות בפעילויות הבנק השונות וכן מתבצע שיפור ושדרוג של נהלי ותהליכי העבודה והבקרה.

בנוסף, כחלק מתשתית מעקב ובקרה, הוגדרו KRI - אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים בתהליכים נבחרים לאיתור מוקדם של שינוי במפת הסיכונים.

2. איסוף ודיווח אירועי כשל

הבנק מקיים תהליך של איסוף ותיעוד אירועי כשל (אירועי הפסד/רווח, כמעט הפסד/כמעט רווח, הפרשה לתביעה), כבסיס נתונים לניתוחים רבעוניים ושנתיים של מגמות ומוקדי סיכון, לצורך הצגה בפני ההנהלה והדירקטוריון, לאומדן הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, לאימות הערכות של מומחי התוכן, להפקת לקחים, לבחינה מחדש ולשיפור בקורות קיימות, לעדכון מפת הסיכונים ולשמירת היסטוריה. בנוסף, מקיימת הקבוצה תהליך הפקת לקחים גם לגבי אירועים חיצוניים מהותיים שמידע לגביהם מופיע בתקשורת.

3. מערכת למדידה, אמידה וניהול של סיכונים תפעוליים

הבנק מנהל את מפת הסיכונים באמצעות מערכת המשותפת לניהול סיכונים תפעוליים וניהול סיכונים ציות, התומכת במתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. מאגר המידע של המערכת, כולל את מיפוי ותיעוד סקרי הסיכונים שבוצעו לגבי התהליכים בבנק, את הבקורות המומלצות ואת אירועי הכשל.

המשכיות עסקית (Business Continuity Planning)

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חירום. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 355 בנושא, נערך הבנק להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות עסקית במצבי חירום שונים. בבנק מתבצעת היערכות הכוללת מסמך מדיניות ומסגרת עבודה בנושא המשכיות עסקית, הכולל פירוט לגבי תשתיות טכנולוגיות נאותות, גיבוי והטמעת תכניות פעולה מקיפות ותשתית נהלים תומכת וביצוע תרגילים המדמים מצבי חירום שונים. בבנק קיים חדר מצב קבוצתי ופורום הערכות לשעת חירום קבוצתי בראשות ראש החטיבה לניהול סיכונים. הפורום מופקד על יישום המדיניות, הנהלים והמעקב אחר היערכות הקבוצה למצבי חירום שונים ומתכנס לפחות אחת לרבעון. מתקיים דיווח תקופתי בהנהלה ובדירקטוריון בנושא המשכיות עסקית והיערכות לשעת חירום. הבנק מקיים באופן שוטף תהליך לשיפור היערכות המשכיות עסקית במסגרתו מעודכן המיפוי של כל הפעילויות והמשאבים הקריטיים אשר נדרשים בשעת חירום, ומעודכנים תרחישי החירום ומסמך המדיניות בהתאם.

הבנק הוגדר על ידי ממשלת ישראל כנותן שירותים חיוניים למשק ופועל החל מסוף הרבעון הראשון של שנת 2020, בהתאם להנחיות משרד הבריאות והוראות הפיקוח על הבנקים. בתקופה בה הבנק פעל במתכונת חירום, צומצם כוח אדם שהגיע למתקני הבנק, כאשר חלק מהעובדים פוצלו לקפסולות וחלק מהעובדים עבדו במתכונת של עבודה מרוחק. הבנק פועל במשך כל התקופה, על מנת להבטיח המשך מתן שירות ללקוחות בערצים השונים, תוך עמידה בתקנות ובהנחיות בנק ישראל. לאורך התקופה, תוכניות החירום של הבנק הופעלו, על מנת להקטין את ההסתברות להדבקה ובכלל זה יחידות פוצלו לקפסולות ושופרו יכולות העבודה מרוחק. מתכונת העבודה מתעדכנת מעת לעת, בהתאם למצב התחלואה בארץ ובהתאם לתקנות וההנחיות השונות כאמור לעיל.

סיכון טכנולוגיות המידע

הסיכון לכשל במידע ו/או במערכות המידע והתפעול של הבנק וכן תמיכה שאינה הולמת ומספקת את השירותים והתהליכים העסקיים הנדרשים על ידי הבנק, למימוש יעדיו העסקיים. לאור העובדה, כי בשנים האחרונות הסיבה הטכנולוגית מתפתחת והתלות בה הולכת וגוברת, נוצר הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית והצורך בהגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות. הסיכון מנוהל לפי מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע ובהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357. כמו כן, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 301, פועלת ועדת טכנולוגיה, חדשנות ומנהל של הדירקטוריון. בנוסף, הבנק פועל על פי מדיניות ניהול סיכונים מוצרים חדשים ובמסגרת זו, מבוצעים תהליכי ניהול סיכונים בהכנסת מערכות/טכנולוגיות חדשות.

ניהול סיכונים בסביבות מחשוב ענן

לבנק מדיניות שימוש במחשוב ענן במסגרת מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע, שאושרה בהנהלה ובדירקטוריון. הבנק פועל בהתאם להוראה 362 בנושא, הקובעת הנחיות ותנאים הנדרשים לשימוש של תאגיד בנקאי בטכנולוגיות מחשוב ענן ומדגישה את הצורך לנהל את הסיכונים לכל שימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן.

אבטחת מידע

דירקטוריון הבנק והנהלתו קבעו מדיניות מפורטת בנושא מדיניות אבטחת מידע בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357 - "ניהול טכנולוגיית המידע", ומינה מנהל אבטחת מידע האחראי על ניהול סיכונים אבטחת מידע. הבנק מבצע את כל הסקרים והמיפויים הנדרשים לעמידה בהוראה. הבנק מיישם את הנחיות בנק ישראל בנושא מדיות חברתיות ומיישם את הנחיות תקנות הגנת הפרטיות.

סיכונים אבטחת מידע והגנת הסייבר

בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, ההנהלה והדירקטוריון של כל אחת מהחברות בקבוצה הגדירו את אסטרטגיית הגנת הסייבר ואת מדיניות הגנת הסייבר.

מנהל אבטחת המידע של הקבוצה מונה גם כמנהל הגנת הסייבר הקבוצתי, בהתאם להיתר מבנק ישראל. התקפות סייבר מבוצעות במטרה להסב נזק מאסיבי באמצעות פגיעה בפעילות אסטרטגית. הנזק הצפוי מהתקפות אלו עשוי לנבוע מפגיעה באמינות, שלמות, סודיות המידע ו/או בזמינות מערכות הבנק. נזקים אלו עלולים להוביל לפגיעה בפעילות העסקית של הבנק ולהשפעה על לקוחותיו. הבנק מקיים מערך הגנה כולל וייעודי להתמודדות עם התקפות סייבר, בנוסף לפעילות הכוללת המבוצעת בתחום אבטחת המידע. מערך ההגנה כולל היבטים אנושיים, טכנולוגיים ותהליכיים, שמטרתם לצמצם את הפגיעה בפעילות הבנק וההשפעה על לקוחותיו, והכל על פי תרחישי תקיפה ייעודיים המוגדרים על ידי מנהל הגנת הסייבר.

בעקבות משבר הקורונה, החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה, בין היתר, כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה מרחוק של עובדים וספקים. הבנק נוקט באופן שוטף בצעדים למזעור הסיכונים, לרבות ליווי פתרונות גישה מרחוק על ידי אבטחת מידע, הגברת הניטור, עדכון נוהל עבודה מרחוק וכו'.

מערך הגנת הסייבר זיהה ניסיונות תקיפה, אך הבנק וחברות הבת שלו לא חוו התקפות סייבר בעלות השפעה מהותית על תפקודם. הבנק מיישם את הנחיות הוראות ניהול בנקאי תקין שהוציא בנק ישראל אשר עוסקות בפעילות הבנק מול ספקיו: הוראה 363 - "ניהול סיכונים סייבר בשרשרת האספקה" והוראה 359A - "מיקור חוץ". בנוסף, הבנק עומד בדרישות הבקרה של חברת SWIFT העולמית.

פיקוח ובקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח וביקורת על תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים נבחן ומבוקר על ידי הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים במסגרת פורומים ודיווחים, כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון סביבתי

כללי

סיכון סביבתי הינו הסיכון להפסד, הן בשל עלויות שמקורן בחשיפה לפגיעה פוטנציאלית ישירה (נזקי שריפות, שטפונות וכו' ב) והן בשל עלויות שמקורן בהוראות מעבר הנוגעות לנושאי איכות הסביבה ובאכיפתן. הסיכון הסביבתי הוא בעל השפעה במספר היבטים, באופן ישיר או עקיף: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות וסיכון מוניטין. השפעה ישירה - כתוצאה מעלויות מפגעים סביבתיים שעל הבנק לשאת בהם, בגין נזקים ישירים הקשורים בשינויי אקלים, או הפסד כספי העלול להיגרם, כתוצאה מאימוץ של הוראות לגבי מדיניות אקלים וסביבה, התפתחות טכנולוגית ושינויים בהעדפות השוק.

השפעה עקיפה - כגון על סיכונים האשראי, עלולה לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של לווה, בעקבות השפעות סביבתיות ושינויי אקלים, בין היתר, בעקבות אי עמידה בהוראות הדין הסביבתי הרלוונטיות, בשל הוצאות גדולות הנדרשות כדי לעמוד בדרישות רגולציה סביבתית, או בשל קנס גבוה שניתן להשית בשל פגיעה סביבתית וכן התממשות של סיכונים אחרים הקשורים בסיכונים סביבתיים, כגון סיכון מוניטין. הבנק נוקט בפעולות לזיהוי וניהול הסיכון הסביבתי, בדגש על סיכון האשראי, תוך חתירה לצמצום או מניעה של סיכון הנובע מהשפעה סביבתית שיש בה פוטנציאל לפגיעה. הבנק רואה ערך רב במימון פרויקטים/גופים התורמים לפיתוח סביבתי, כגון מימון פרויקטים בתחום האנרגיה המתחדשת.

ניהול הסיכון, מדיניות ותיאבון סיכון

קיימת לבנק מדיניות מפורטת לניהול הסיכונים הסביבתיים במסגרת מדיניות האשראי, המגדירה מתודולוגיה ותהליכי עבודה לניטור סיכונים סביבתיים באשראי. הבנק מביא זאת בחשבון, במסגרת החלטותיו לגבי מתן אשראי ללקוחות במגזרים, אותם הוא מנטר כבעלי סיכון סביבתי גבוה במיוחד ומתחשב בפוטנציאל סיכון האשראי של לקוחותיו. החשיפה של הלקוח לסיכונים אלה, משפיעה על החלטות האשראי הרלוונטיות ונלקחת בחשבון במסגרת מכלול השיקולים בעת מתן אשראי. בנוסף, סיכונים פיזיים ישירים מוטמעים במסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים והמשכיות עסקית. כמו כן, בחטיבה לניהול הסיכונים, מתקיימת בקרה אחר עמידת הבנק בדיני איכות הסביבה.

הבנק פועל לאיתור הסיכונים הסביבתיים המהותיים הרלוונטיים לו ולפעילותו ולבחינת הצורך בקביעת סט של מדדי סיכון מרכזיים (KRI's) לכל אחד מסיכונים אלה, תוך בחינת השתלבות סיכונים אלה בתוך תיאבון הסיכון הכללי שלו.

כמו כן, הבנק פועל להרחיב את ניטור הסיכונים הסביבתיים אליו הוא חשף, על מנת לוודא כי הוא מוטמע בכלל מסגרות פעילותו ובתהליכי הערכת הסיכונים שלו ובכלל זה, במסגרת ניהול סיכונים שוק, ניהול סיכונים נזילות, ניהול סיכונים תפעוליים וניהול סיכונים מוניטין.

הבנק יבחן הוספת סיכונים פיזיים וסיכונים מעבר לתרחישי הקיצון הקיימים בתחומי פעילות שונים.

הבנק נמצא בתהליך של קביעת יעדים ומדדים ספציפיים בהתייחס לסיכון הסביבתי.

סיכונים אחרים

סיכון משפטי

כללי

סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". הבנק מתייחס להגדרה באופן מרחיב וכולל בסיכון המשפטי, בין היתר, סיכון הנובע מאי קיומן של הוראות דין לרבות הוראות רגולטוריות, סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי משפטי/ייעוץ משפטי מול לקוחות, ספקים ו/או צדדים נוספים, סיכונים הכרוכים בהליכים משפטיים וכל סיכון אחר העלול לחשוף את הבנק לדרישה או תביעה משפטית וכן לקנסות ועיצומים.

תיאבון הסיכון

הבנק נוקט במדיניות שמרנית של תיאבון סיכון נמוך ביחס לקשירת הסכמים והתחייבויות משפטיות ומבצע את פעילותו העסקית בליווי גיבוי משפטי הולם, תוך הקפדה יתרה על עמידה בכל הוראות החקיקה והרגולציה והמגבלות והחבויים הנגזרות מהן. מבלי לגרוע מהאמור, הבנק מיישם מדיניות ניהול סיכונים משפטיים השוללת כל פעולה מודעת לסיכון שתוצאותיו עלולות לגרום להעמדה לדין פלילי או לנקיטת סנקציות פליליות או מנהליות נגד הבנק או מי מנושאי המשרה בו ונוקט במדיניות של אפס סובלנות בכל הנוגע לסיכון שמקורו בהפרה של הוראות דין המהוות עבירה פלילית או הפרה מינהלית.

מדיניות וניהול החשיפות

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי, במסגרתה מתוארים הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מקיים, בעצמו או באמצעות עורכי דין חיצוניים, מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של הבנק, ומספק את הייעוץ, הגיבוי והתמיכה המשפטית הנדרשת לבנק על יחידותיו השונות. הבנק פועל למזעור הסיכונים על בסיס התפתחויות אלו ובהתאם להשלכותיהן. כמו כן, מערך הייעוץ המשפטי עורך, על פי הצורך, עדכונים נדרשים במסמכים המשפטיים שבשימוש הבנק, בהסכמי המסגרת להם הבנק צד ובחוות דעת משפטיות, המהוות בסיס להתקשרויות ו/או קיום מנחים לפעילויות שונות. בנוסף, פועל מערך הייעוץ המשפטי לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר או פעילות חדשים ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר. כן נקבעים בבנק נהלים לעבודת המטה והסניפים ונעשות הדרכות שוטפות ליישומם, תוך שימת דגש על הנושאים המשפטיים הכרוכים בפעילות הבנק. במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים שנערך בבנק נסקרות גם פעילויות מערך הייעוץ המשפטי, וסיכונים שאותרו מוערכים, נקבעים צעדים למזעורם ומופקים לקחים לשם מניעת הישנותם.

דיווח על החשיפה לסיכונים משפטיים

- החשיפות לסיכונים משפטיים מרוכזות ומדווחות במסגרת מסמך הסיכונים המשפטי הרבעוני, המשולב במסמך הסיכונים הכולל של החטיבה לניהול סיכונים, אשר נדון אחת לרבעון בהנהלה, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובדירקטוריון.
- בעת אירוע מהותי בעל אפיונים משפטיים, מוגש למנהלת הסיכונים המשפטיים דיווח מיידי ביחס לאירוע, מידת השפעתו ואופן השפעתו על הבנק. מנהלת הסיכונים המשפטיים מורה על האמצעים שיש לנקוט, על מנת לצמצם את מידת החשיפה לסיכון המשפטי שנוצר ונעזרת לשם כך בעובדי מערך הייעוץ המשפטי ו/או יועצים משפטיים חיצוניים, הביקורת הפנימית, קצין הציות והממונים על אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך ובדיני תחרות והממונה על הגנת הפרטיות, בהתאם לצורך. אירועים מהותיים כאמור, מדווחים מיידי לממונה על אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך ובדיני תחרות.

ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכונים המשפטיים

מעריך הייעוץ המשפטי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול הסיכונים המשפטיים, ובאחריותו הגדרת מדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים הקבוצתית. סיכונים משפטיים משמעותיים בקבוצה מדווחים למנהלת מערך הייעוץ המשפטי, הן בדיווחים מיידיים והן בדיווחים תקופתיים, וכן מתקיימים בקבוצה מגננים לשיתוף פעולה ולעדכון תקופתי ושוטף במידע ובסוגיות משפטיות רלוונטיות.

ניהול סיכונים בתיק ניירות הערך במטבע חוץ ובשקלים - סיכונים שוק וחבות

- א. דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מסמך מדיניות הסיכונים הפיננסיים מדיניות ותיאבון סיכון מפורטים ביחס לפעילות הבנק בתיק ניירות הערך במטבע חוץ ובשקלים, וקבע מגבלות השקעה וקווים מנחים, הן בהיבט האשראי, הן בהיבט של חשיפה לסיכונים צד נגדי והן בהיבט של חשיפה לסיכונים שוק, רבית ונדילות. מדיניות זו נבחנת על ידי הדירקטוריון וועדותיו לפחות אחת לשנה, ובאופן דינאמי יותר, הדירקטוריון יקיים דיון באירועים פיננסיים חריגים העלולים להשפיע על חשיפות הבנק.
- ב. הבנק משקיע רק באגרות חוב של חברות שדורגו בדירוג השקעה מינימאלי ביום הרכישה, כפי שנקבע במדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים וזאת לאחר בחינת איכות האשראי של המנפיק, סיכונים השוק הגלומים בהשקעה ונדילות אגרות החוב.
- ג. לאחר ביצוע ההשקעה, מקיים הבנק באופן שוטף, כחלק מניהול הסיכונים השוטף בתיק ניירות הערך במט"ח ובשקלים מעקב מאקרו כלכלי וענפי הרלוונטי להשקעותיו השונות.
- ד. כחלק ממנגנוני הפיקוח והבקרה על ניהול הסיכונים גובשה בבנק שגרת דיווח לגבי אופי והיקף החשיפות בתיק ניירות הערך המנוהל. הדיווחים נמסרים הן לגורמים מקבלי החלטה והן לגורמי הבקרה. עיקר מתכונת הדיווח בבנק הינה:
 - דיווח מידי עם גילוי חריגה ממגבלות ונהלים.
 - דיווח מידי על פתיחת מרווחים, הרעה משמעותית בדירוג וכל אירוע חריג משמעותי אחר בתיק, וככל שנדרש.
 - דיווח אחת לשבוע לוועדה הדו יומית לעניינים שוטפים בראשות המנכ"ל ו/מנהל הסיכונים הפיננסיים על פתיחת מרווחים, רכישות ומכירות ניירות ערך ואירועים חריגים.
 - ישיבות השקעה אחת לשבועיים בראשות מנהל הסיכונים הפיננסיים.
 - דיון לפחות אחת לרבעון בראשות המנכ"ל בתמהיל התיק, בהתפתחויות בחשיפה ובמגמות בשווקים הפיננסיים.
 - דיווח שש פעמים בשנה לוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.
 - דיווח רבעוני במסגרת מסמך הסיכונים.
 - דיווח דו-חודשי לוועדת ניהול נכסים והתחייבויות של ההנהלה בראשות המנכ"ל ובהשתתפות מנהל הסיכונים הראשי.לפירוט תיק ניירות הערך, ראה פרק המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון לעיל ובאור 12 לדוחות הכספיים.

סיכון ציות

כללי

- סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות.
- הוראת ניהול בנקאי תקין 308 של הפיקוח על הבנקים מחייבת את הבנקים לפעול לקיום כלל הדינים וכללי ההתנהגות החלים על הפעילויות הבנקאיות השונות של הבנק. במסגרת עדכון להוראה שפורסם בדצמבר 2019, נוספה החובה לבחון גם שינויים משמעותיים מחוץ לישראל בהוראות הציות ובמדיניות האכיפה מחוץ לישראל, שחלות על התאגיד הבנקאי, לרבות על פעילות הלקוחות. תהליכי הזיהוי וההערכה שבבסיס העדכון יכללו גם לקחים מאירועי ציות משמעותיים ויעוגנו בנהלי התאגיד הבנקאי או בדרך מתועדת אחרת שתבטיח הטמעתם בתהליך.
- הבנק פועל לאיסוף מאורגן ויזום של עדכוני רגולציה זרה ביחס למדינות עיקריות הרלוונטיות לפעילות cross border של לקוחות הבנק.
- הוראות ציות, כמוגדר בהוראה 308 האמורה לעיל, הינם: חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור וציות להוראות רשות שוק ההון), תקדים משפטי מחייב, נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.
- החובות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון נרחב של מוצרים, פעילויות ותהליכים אותם מבצע הבנק מדי יום.
- הבנק אימץ תכנית אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, המבוססת על מיפוי מקיף של הוראות הדין הרלוונטיות, נהלי הבנק והתהליכים השונים בבנק, אשר מסדירה נהלים והנחיות ליישום מתמשך של התכנית, וזאת בהתאם לקריטריונים שפרסמה רשות ניירות ערך בנושא. הבנק מינה את ראש החטיבה לניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תכנית האכיפה בדיני ניירות ערך, בין היתר, באמצעות קיום בקורות וביקורות בתחום דיני ניירות ערך.
- הבנק אימץ תכנית אכיפה פנימית בדיני תחרות כלכלית. הבנק קבע נהלים ותהליכים שונים ליישום מתמשך של התכנית. הבנק מינה את קצין הציות הראשי של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני תחרות כלכלית בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תכנית האכיפה בדיני תחרות כלכלית, בין היתר, באמצעות קיום בקורות וכן נוקט פעולות להטמעת ידע בתחום זה.
- הבנק פועל ליישום הוראות החוק בתחום ההגנה על הפרטיות. הבנק מינה ממונה על הגנת הפרטיות, בכפפות ישירה לקצין הציות הראשי ופועל ליישום תכנית בקורות עדכנית וכן נוקט פעולות להטמעת ידע בתחום זה.

מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע ואישר מדיניות ציות קבוצתית. במסגרת המדיניות הוסדרו, בין היתר, מבנה פונקציית הציות, הגורמים השונים המעורבים ביישום המדיניות, חלוקת האחריות לביצוע בקרות בקו ההגנה השני אחר הוראות הציות השונות בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה וכדומה.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה אימצו מדיניות של הקפדה יתרה בהתייחסות לסיכון הציות. ביחס להפרת הוראות החוק ונהלי הבנק הקשורים להוראות החוק, הקבוצה תמלא אחר הוראות ציות החלות עליה ותפעל לשם הבטחת העמידה בהן על ידי כלל עובדי הקבוצה. כל עסקיה של הקבוצה יבוצעו על פי נהלי הבנק, הקוד האתי ובהתאם לכל החוקים והתקנות. הקבוצה פועלת להטמעת תרבות ארגונית ואמות מידה ליושרה ואתיקה כבסיס הכרחי לקיום של תרבות ציות בכל דרגי הארגון.

ניהול החשיפה

- לשם ביצוע ההוראה קיימת בבנק מחלקת ציות (להלן - "פונקציית הציות" או "הפונקציה"), הכפופה לקצין הציות הראשי ומשמשת כפונקציה בלתי תלויה, האחראית על ניהול סיכון הציות בבנק. כמו כן, מונה קצין הציות הראשי כ-RO (הממונה) על יישום כללי החקיקה וההוראות בתחומי ה-FATCA שמטרתו לאכוף מנגנוני דיווח לגבי חשבונות של אמריקאים מחוץ לארה"ב, RO לבחינת יישום הסכם ה-QI (Qualified Intermediary) המרחיב את דרישות הדיווח וניכוי המס מתשלומים מסוימים מעבר לחשבונות של תושבי חוץ אמריקאים גם לחשבונות אחרים להם הכנסות ממקורות בארה"ב וכן אחראי לוודא יישום כללי ה-CRS (Common Reporting Standard) שבדומה ל-FATCA תכליתו להסדיר את אופן החלפת המידע האוטומטי לגבי חשבונות פיננסיים של תושבים זרים בין מדינות אשר יחתמו על הסכם ביניהן.
- פונקציית הציות אחראית על ריכוז הבקרה בבנק לציות להוראות הציות שבאחריותה בהתאם למדיניות הציות ותכנית העבודה השנתית ולדיווח על ליקויים או פערים לכל מדרג הסמכויות בבנק.
- לצד קצין הציות הראשי פועלים:
 - נאמני ציות בכל אחד מסניפי הבנק ובקרים במטה.
 - פורום מעקב אחר יישום הוראות סטטוטוריות אשר מתפקידו לעקוב אחר יישום הוראות ציות חדשות ולדון בטיטת הוראות, הצעות חוק, תזכירי חוק וכדומה.

דיווח על החשיפה

- דיווח במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, על הפעילות הכוללת של הפונקציה ועמידה בהוראות ציות והמלצות לגבי היערכות ליישום הוראות ציות חדשה, וכן דיווח שנתי מפורט על סיכום פעילות שנתית.
- בנוסף, במדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מידיים להנהלה ולדירקטוריון.

ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הציות

קצין הציות הראשי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים הציות, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא הציות בקרב חברת הבת הבנקאית, ליווי חברות הבת בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ניהול סיכון בנקאות הוגנת - Conduct Risk

סיכון בנקאות הוגנת הינו סיכון חוצה ארגון, השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ואשר מושתת על ערכי יסוד כגון הוגנות, הגינות, מניעת הפליה ושקיפות, באופן שבו הבנק מתנהל אל מול מחזיקי העניין השונים. קבוצת הבנק הטמיעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחיוזק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא כי ההצעות הניתנות ללקוחות מותאמות לצרכיו וכי השירותים המוענקים לו ניתנים ללא הפליה, מכל סוג. אי עמידה בסטנדרט ההתנהלות חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים, בין היתר, סיכונים ציות, סיכון משפטי, מוניטין וכיו"ב. לבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה (Conduct risk), כחלק ממדיניות הציות.

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

כללי

- סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום התממשות של סיכון מוניטין.
- על המגזר הבנקאי חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, את החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, חוזרים שונים ועוד.

מדיניות

לקבוצה מדיניות מוסדרת לנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, המאושרת בדירקטוריון אחת לשנה.

תיאבון הסיכון

- הבנק מפעיל מדיניות של "אפס סובלנות" בהתייחסות לסיכוני הלבנת הון ובכלל זה סיכונים חוצי גבולות לעניין עבירת מס (Cross border) ובמסגרתה נדרשים כל מנהלי הבנק ועובדיו, ללא יוצא מן הכלל, כולל החברות הבנות בקבוצה, למלא אחר הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק וכן אחר כל נהלי הבנק הרלוונטיים הנובעים מהוראות אלו.
- קבוצת הבנק נוהגת מדיניות מחמירה שנועדה להבטיח יישום דווקני של הוראות החוק והכרה נאותה של הלקוח אתו מנהל הבנק עסקים, ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם הבנק או באמצעותו, החיוניים למניעת הלבנת הון ומימון טרור באמצעות הבנק ולניהולו התקין של הבנק.
- המדיניות בתחום מניעת הלבנת הון כוללת הגדרה ברורה של איסורים ביחס לפעילות מול גופים ומדינות לגביהן ישנן הגבלות.

ניהול החשיפה

- בבנק פועלת יחידה למניעת הלבנת הון ומימון טרור, אשר מופקדת על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן. היחידה כפופה לקצין הציות הראשי, המשמש גם כאחראי איסור הלבנת הון ומהווה חלק מפונקציית הציות הכפופה למנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO). תפקידי האחראי על איסור הלבנת הון ומימון טרור כוללים, בין היתר:
- כתיבה ועדכון המדיניות והנהלים בהתאם לעדכוני חקיקה והוראות הדין, פיתוח וביצוע בקורות על מנת לוודא כי הבנק מיישם את הוראות הדין ומבצע את הדיווחים הנדרשים, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון ובדיקת יישום מדיניות הבנק בכל חברות הבת בקבוצה וכן קיום הדרכות וימי עיון לנאמני הציות ולכלל העובדים, המגבירים את המודעות לנושא.
- לשם יישום החוק, והטמעה של הוראותיו מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים, האחראים על הפעילות השוטפת בנושא, הכפופים מבחינה מקצועית לקצין הציות.
- הבנק נוקט באופן שוטף במהלכים לאיתור וטיוב נתונים באמצעות דוחות בקרה. ליעול הבקורות, הבנק משקיע משאבים רבים בפיתוח ושדרוג מערכות הבקרה הממוכנות ומקצה משאבי כח אדם לנושא.
- מערך הייעוץ המשפטי מבצע מעקב אחר עדכוני חקיקה ווידוא מסירתם לאחראי על ניהול סיכוני איסור הלבנת הון וכן למתן תמיכה משפטית ככל שזו נדרשת על ידי האחראי, לקיום חובות האחראי ופעילות היחידה והבנק.
- ועדה מייעצת הוקמה לצורך תמיכה במילוי תפקידו של האחראי אשר עיקרי תפקידיה כוללים, בין היתר, דיון על חשבונות בהם זוהו פעילויות בלתי רגילות, אשר קיים ספק באם יש צורך בדיווחן לרשות לאיסור הלבנת הון.
- במסגרת חיזוק ניהול ומעקב אחר סיכוני הלבנת הון ומימון טרור על רקע משבר הקורונה, הבנק בוחן את מערך הכלים והשיטות הנמצאים בשימוש בתחום זה ואת האפשרויות וההשלכות של אימוץ "טכנולוגיות חכמות" המתאימות לסטנדרט המקובל במדינות מובילות, כולל אם הן עומדות בהגדרת "מודלים" ובהתאם לכך ניהל את סיכוני המודלים הנובעים מהשימוש בהן.

דיווח על החשיפה

- במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווח הממונה על איסור הלבנת הון על פעילותו. הדיווח כולל, בין היתר, התייחסות למוקדי סיכון שאותרו ודרכי הטיפול בהם.
- אחת לשנה לפחות מדווח הממונה על איסור הלבנת הון להנהלה ולדירקטוריון הבנק, דיווח מפורט.
- בנוסף, במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מיידיים להנהלה, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

האחראי למילוי החובות בבנק לפי חוק איסור הלבנת הון פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ומימון טרור, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בחברות הבנות, כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 411, הכוונת וליווי חברות הבנות בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ניהול סיכונים חוצי גבולות - Cross Border

קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין.

נקבעו מדיניות יעודית ונהלי עבודה לנושא זה ומתבצעות שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון. בחשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות, מזוהים ומסומנים לקוחות להם אינדיקציות לתושבות מס זרה וכן כל הלקוחות החדשים נדרשים לחתום על הצהרות לעניין חבויות המס וויתור על סודיות.

ביום 6 בפברואר 2019 פורסמו תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019, המטמיעות לדין הישראלי את ההתחייבויות שמדינת ישראל לקחה על עצמה לאימוץ התקן הבינלאומי לחילופי מידע (תקן CRS), אשר פותח על ידי הארגון לשיתוף פעולה כלכלי (OECD), לצורך קיום חילופי מידע אוטומטיים על בסיס שנתי למטרות סיוע הדדי באכיפת מס בין מדינות.

הוראות ה-FATCA - ציות להוראות החקיקה המקומית המעגנת את הכללים הקבועים בחוק האמריקאי והוטמעה בהסכם בין מדינת ישראל בין ארה"ב וישראל. במסגרת כללי הוראה זו, מפעיל הבנק תהליכים פנימיים לזיהוי ותייעוד חשבונות של לקוחות אמריקאים ומדווח עליהם, מדי חודש ספטמבר, לגבי שנת המס הקודמת, לרשות המסים בארה"ב. הדיווח מתבצע באמצעות רשות המסים בישראל, בהתאם לדרישות ההוראה. במסגרת זו ובהתאם להוראות החקיקה, החל מכניסת התקנות לתוקף, הבנק מאפשר פתיחת חשבון חדש, בכפוף לחתימת הלקוח על הצהרה בדבר תושבות המס שלו.

סיכון מוניטין

כללי

סיכון מוניטין הינו סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון.

תיאבון הסיכון

לקבוצה סובלנות נמוכה לסיכון המוניטין שעלול להשפיע על יציבותה ובכלל זה - איומים שמקורם בתדמית הבנק. מעבר לכך, הבנק רואה בתדמית חיובית משום נכס מרכזי ולכן יפעל למניעת התממשות סיכון מוניטין שעלול להגיע לתרחיש קיצון וינסה למזער התממשותם של סיכונים מוניטין ככל האפשר.

מדיניות וניהול החשיפה

לבנק מדיניות לניהול הסיכון הכוללת: זיהוי ומעקב אחר גורמי הסיכון וגיבוש פעילות מונעת המבוססת על גיבוש דפוסי התנהגות/התנהלות המביאים בחשבון, ככל שניתן, את סיכון המוניטין במסגרת הגיבוש והיישום של המדיניות העסקית, איתור מוקדם של אירועי מוניטין פוטנציאליים, ניטור מתמשך של הסיכון וניהולו.

דיווח על החשיפה

מדיניות ניהול סיכון מוניטין כוללת פירוט בנוגע לחובות הדיווח ובכלל זה, דיווחים מיידיים. מערך הדיווחים מגדיר, בין היתר, באחריות מי הדיווח, תדירותו והנמענים לדיווח. דוברת הבנק, מעורבת בפרסום הודעות ודיווחים מהותיים לבורסה, בדגש על הודעות שיש בהן איום פוטנציאלי, או השפעה על מוניטין הבנק, כגון אזהרות רווח, מינויים מהותיים, עסקאות מהותיות ועוד. במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחים נושאים מרכזיים הנוגעים לסיכון המוניטין.

ניהול על בסיס קבוצתי

חברות הבת בקבוצה, לרבות הלא בנקאיות, מאמצות מדיניות זו בהתאמות הנדרשות. כל חברת בת או מותג שיווקי, דואגים למתן דגש מיוחד על אוכלוסיות הליבה שלהן. כל חברת בת או מותג שיווקי מינו מנהל סיכון מוניטין, אשר אחריותו בהתאם למפורט במדיניות לניהול סיכון מוניטין. דוברת הבנק משמשת כדוברת הקבוצה ולפיכך, כל מגע מהותי עם התקשורת בקשר לפעילות הקבוצה ו/או הבנקים, מדווח לה ומתואם עימה מראש.

סיכון אסטרטגיה

כללי

סיכון אסטרטגיה הינו סיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים רגולטוריים, ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.

מדיניות וניהול החשיפה

יעדי מדיניות ניהול סיכון האסטרטגיה הינם:

- הבטחת התאמה בין היעדים האסטרטגיים לבין: תכניות העבודה השנתיות; האמצעים שהוקצו לעמידה ביעדים (בין היתר, משאבי הון במסגרת תכנון ההון של הבנק); יישום ההחלטות האסטרטגיות.
- יכולת ניטור של סיכון האסטרטגיה, המאפשרת זיהוי מוקדם של פערים בהתממשות תכנון האסטרטגיה: החלטות/תכניות עסקיות שגויות; יישום בלתי נאות של החלטות אסטרטגיות; שינויים ענפיים, כלכליים, טכנולוגיים ורגולטוריים.

תיאבון הסיכון

לקבוצת הבנק סובלנות נמוכה לסיכון האסטרטגי בשל ההשפעה הקריטית שעשויה להיות לו על יציבות הבנק והישגיו העסקיים. הקבוצה מאמצת אסטרטגיה עסקית המתאפיינת ברמה גבוהה של זהירות ומידתיות. הקבוצה מפעילה תהליכי בקרה, על מנת לצמצם את החשיפה לסיכונים חריגים.

דיווח על החשיפה

בבנק קיימת מעטפת סדורה של דיווחים ביחס לסיכון האסטרטגי לאורך קווי ההגנה השונים. במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחים נושאים מרכזיים הנוגעים לסיכון האסטרטגי.

ניהול על בסיס קבוצתי

החברה הבת הבנקאית מאמצת את מדיניות הבנק, תוך מתן דגש מיוחד למאפיינים הייחודיים לה, בתהליך התכנון האסטרטגי.

סיכון רגולטורי

מקורו של הסיכון הוא בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות והון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) כבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על התאגיד הבנקאי ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון האסטרטגיה.

מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו המנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכונים הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפקחים ומנהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתור, מיפוי ומיזעור של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים על בסיס התפתחויות אלה.

בהיבט האסטרטגי - התכנית האסטרטגית ותכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצוינו לעיל, ולקחת בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח, ראה "חקיקה ויוזמות רגולטוריות" בפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

סיכון מודל

כללי

סיכון המודל מוגדר כפוטנציאל להשלכות שליליות מהחלטות שהתקבלו, בהתבסס על תוצרי מודל שגויים, או שימוש שגוי בתוצרי מודל. סיכון מודל עלול להוביל להפסד כספי, קבלת החלטות עסקיות שגויות, או פגיעה במוניטין הבנק.

מדיניות וניהול הסיכון

לבנק מדיניות לניהול סיכון מודל (MRM), המפרטת ומגדירה מסגרת תיקוף מודלים מקיפה, אשר כוללת כלים שונים שמטרתם הפחתת סיכון מודל, מניעת שימוש לא נכון במודל ומניעת סיכונים ביצועי מודל.

תיאבון סיכון

תיאבון הסיכון של הבנק לסיכון מודל הינו נמוך והבנק פועל למזער את סיכון המודל ככל האפשר, תוך שיקולים של עלות אל מול הפחתת הסיכון. הסיבולת לסיכון בבנק, נמדדת על פי המתודולוגיה להערכת סיכון מודלים, אשר מתייחסת למקורות הסיכון וליחסי הגומלין בין המודלים וכן על פי איכות תוצאות הכלים לתיקוף מודלים.

דיון בגורמי סיכון

מידת ההשפעה של גורמי הסיכון מתבססת על המתודולוגיה שמשמשת את הבנק בתהליך ה-ICAAP ובמסמך הסיכונים. המתודולוגיה לוקחת בחשבון את רמת הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון של הבנק מול תאבון הסיכון שנקבע ואיכות ניהול הסיכון. כל גורם סיכון המופיע בטבלה נבחן, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לבין גורמי סיכון אחרים המופיעים בטבלה.

רמת סיכון	השפעה	סיכון
נמוכה- בינונית	סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים.	1. סיכוי שוק
נמוכה- בינונית	סיכון להפסד או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הרבית בשווקים השונים. שינויים ברבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כולל: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס (מרווח) וסיכון אופציות.	1.1 סיכון רבית
נמוכה- בינונית	סיכון הרבית בתיק, הינו הסיכון הדומיננטי אליו חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח.	
נמוכה	סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ו/או במדד המחירים עצמו.	1.2 סיכון האינפלציה
נמוכה	סיכון להפסד כתוצאה משינוי בשער החליפין ו/או כתוצאה משינויים בציפיות לשינוי בשער החליפין.	1.3 סיכון שער החליפין
נמוכה- בינונית	סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות. סיכון אופציות הוא הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוון של האופציות, לרבות סטיית התקן. ברבעון השלישי של השנה, הועלתה רמת הסיכון מ"נמוכה" ל"נמוכה-בינונית", על רקע המשך מגמת הגידול בחשיפה לאפיק ההשקעה של הבנק במניות.	1.4 סיכון מניות / אופציות
נמוכה	סיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים הנזילים.	2. סיכון נזילות
בינונית	הסיכון שלוהו או צד נגדי, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. במסגרת הערכת סיכון האשראי הכוללת, מבוצע שקלול של כלל הגורמים המשפיעים על רמת הסיכון וביניהם, היקפי החשיפה, השפעות סיכון איכות לווים ובטחונות והשפעות הריכוזיות הענפית ובכללם הסיכון הגלום באשראי לענף הבינוי והנדל"ן, אשר נמצא במגמת עלייה בישראל במהלך החודשים האחרונים, לאור הגידול בהיקפי החשיפות.	3. סיכון אשראי
בינונית	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי הנכסים, בהכנסות ובהון הקבוצה שעלול להתרחש כתוצאה מהרעה באיכות הלווים, על רקע פגיעה בחוסנם הפיננסי ובכושר ההחזר שלהם, ו/או בשווי ובטיב או תמהיל הבטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי.	3.1 איכות לווים ובטחונות
נמוכה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי הנכסים, בהכנסות ובהון הקבוצה הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללווים המשתייכים לענף משק מסויים ו/או השקעות במוצרים הרגישים לענף. הרעה בפעילות העסקית בענף משק כזה, על רקע שינויים בביקוש או בהיצע, שינוי במחירי חומרי גלם, שינויים בטחוניים ו/או פוליטיים, שינויים רגולטוריים ועוד, עלולה להביא לפגיעה ביכולת החזר ו/או בשווי הבטחונות שניתנו על ידי חלק מהלווים המשתייכים לענף זה, וכתוצאה מכך, להשפיע לרעה על שווי נכסי הקבוצה ורווחיותה.	3.2 ריכוזיות ענפית
נמוכה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות והון הקבוצה הנובע מהרעה במצב של לוה/קבוצת לווים גדולה יחסית לתיק האשראי, שעלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ובהתאמה על רווחיותה. השפעת הסיכון הינה נגזרת, בין היתר, של התמהיל הפנימי של הקבוצות, הקשר בין החברות המרכיבות אותן עסקית או ענפית, פיזורן, והשפעת הבעיות באחת מהן על היתר.	3.3 ריכוזיות לווים וקבוצת לווים
בינונית	סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה), או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים דו, אבטחת מידע, סייבר והמשכיות עסקית, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין.	4. סיכון תפעולי

רמת סיכון	השפעה	סיכון
בינונית-גבוהה	סיכון זה (כחלק מהסיכון התפעולי) מוערך בנפרד לאור ריבוי אירועים בעולם ובמערכת הפיננסית בפרט, ולאור הרחבת פעילות הדיגיטל על ידי לקוחות הקבוצה. הסיכון מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. ברבעון הרביעי של שנת 2021, הועלתה רמת הסיכון מ"בינונית" ל"בינונית-גבוהה" וזאת על רקע מגמת הגידול באירועי הסייבר בארץ ובעולם וכן לאור שימוש בטכנולוגיות חדשות, מערכות פתוחות ויישומי מחשוב ענן ולאור זיהוי הסיכון כסיכון מתפתח וכנגזרת של עלייה בסביבת הסיכון. רמת הסיכון התפעולי נותרה ללא שינוי.	4.1 סיכון סייבר ואבטחת מידע
בינונית	סיכון זה (כחלק מהסיכון התפעולי) מוערך בנפרד מאחר שהסביבה הטכנולוגית מורכבת ומשתנה והתלות בה גוברת. בשנים האחרונות הסיכון התעצם לאור הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית והגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות.	4.2 סיכון טכנולוגיות המידע
נמוכה-בינונית	נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". ברבעון השני של השנה, הועלתה רמת הסיכון מ"נמוכה" ל"נמוכה-בינונית", על רקע ריבוי תהליכי החקיקה והרגולציה בתחום הבנקאות וגידול בכמות הבקשות החדשות לאישור תובענות ייצוגיות, שהוגשו כנגד הבנקים בישראל.	5. סיכון משפטי
נמוכה-בינונית	סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון. סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים משיקים כגון סיכון תפעולי, סיכון אשראי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרור ועוד, אשר דבר פרסומם עלול לגרום התממשות של סיכון המוניטין (לדוגמא: אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, אירועי סייבר, הפסד כספי גבוה וכו').	6. סיכון מוניטין
בינונית	סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הקבוצה העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה, שיש בהם להשפיע על פעילות הקבוצה ועסקיה. הבנק, כתאגיד בנקאי, והחברות המוחזקות על ידו, כפופים להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה ומדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה כגון: הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, אגף שוק ההון וחיסכון באוצר, הרשות לניירות ערך, הרשות להגנת הפרטיות, רשות התחרות, גופים סטטוטוריים בתחום הגנת הצרכן וכו'. בתחום המחשוב מושפע אף הוא משינויים בחקיקה וברגולציה, על רקע שדרוגים ושינויים הנדרשים לבצע לעיתים במערכות המחשוב. בתחומים אלו קיימים שינויים ו/או חידושים תכופים בחקיקה ובמדיניות הרשויות השונות, העלולים להשפיע על פעילות הקבוצה ועל עסקיה, וכן לרוב דורשים השקעות והקצאת משאבים על מנת להתאים את הפעילות אליהם, הן בהשקעה במערכות והן בכח אדם ובהכשרתו.	7. סיכונים חקיקה ורגולציה
בינונית	סיכון ציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות. סיכון הציות כולל את הסיכון לאי קיום הוראות הדין כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 308, ובכלל זה הסיכון לאי קיום הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, הסיכון לאי קיום הוראות תכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך, הסיכון לאי קיום תכנית האכיפה הפנימית בדיני תחרות כלכלית, הסיכון לאי קיום דיני ההגנה על הפרטיות ואת הסיכונים הנובעים מהפעילות מול תושבי חוץ. סיכון זה כולל גם סיכון בנקאות הוגנת (CONDUCT RISK), אשר הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ומושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות ושקיפות באופן בו מתנהל הבנק אל מול מחזיקי העניין השונים. התחזקות הרגולציה והאכיפה של רשויות המס במדינות שונות, מתוך כוונה לאתר כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות עלולים להשליך על דפוסי התנהגות של לקוחות ומכאן לחשוף את הבנק לסיכונים ציות, סיכונים מוניטין ו-Cross border risk-I.	8. סיכון ציות, איסור הלבנת הון ומימון טרור
בינונית	סיכונים ציות וסיכונים נוספים. ההשפעה של סיכון ציות, איסור הלבנת הון ומימון טרור משליכה על כל תחומי הפעילות של הבנק, לרבות, האכיפה המנהלית ורגולציה מקומית ובינלאומית בתחומי מיסוי, לרבות ה-FATCA וה-CRS.	

רמת סיכון	השפעה	סיכון
בינונית	הסיכון של ההשלכות הנכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. סיכון אסטרטגיה כולל בתוכו גם סיכון תחרות, הנובע מחשיפת קבוצת הבנק לתחרות בישראל בכל תחומי עסקיה. במהלך פעילותה השוטפת, מתמודדת קבוצת הבנק עם גורמים מתחרים, בהם תאגידים בנקאיים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידה. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי להקטנת גובה העמלות והמרווחים.	9. סיכון אסטרטגיה
נמוכה	מוגדר כפוטנציאל להשלכות שליליות מהחלטות, שהתקבלו בהתבסס על תוצרי מודל שגויים, או שימוש שגוי בתוצרי מודל. סיכון מודל עלול להוביל להפסד כספי, קבלת החלטות עסקיות שגויות, או פגיעה במוניטין הבנק.	10. סיכון מודל

הבנק נוקט בפעולות ספציפיות למזעור הסיכונים המתוארים לעיל. כמו כן, נקבעה מדיניות מפורטת לניהול החשיפות והסיכונים, הכוללת, בין היתר, הגדרת תיאבון סיכון פרטני, מגבלות על החשיפה, מנגנוני בקרה שונים, מערך דיווחים ועוד. בנוסף, קיימת מעטפת נהלים המיושמים על ידי הבנק ומערכות מיכון תומכות.

מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בבאור 1 לדוחות הכספיים. הדוחות הכספיים כוללים תוצאות של חישובים, הנחות ואומדנים המתייחסים לפעילויות, אירועים והתפתחויות שונות, המשפיעים על רווחיותו של הבנק. הנהלת הבנק מתבססת בהערכתה על הנחות סובייקטיביות והערכות של עובדים וגורמים מקצועיים חיצוניים בעלי מיומנויות והתמחויות בתחומים בהם נדרשים האומדנים השונים.

לבעלי המקצוע החיצוניים ולעובדים העוסקים בפיקוח, בקרה והכנת האומדנים וההערכות בנושאים המוגדרים כבעלי השפעה קריטית על התוצאות הכספיות של הבנק, אין, ככל שהדבר מתאפשר, מעורבות וקשר עסקי שוטף עם הגורם או הסוגיה נשוא האומדן.

הנהלת הבנק והדירקטוריון סבורים כי האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק.

להלן סקירה תמציתית של התחומים בהם נדרשת הנהלת הבנק לבצע הערכות ואומדנים חשבונאיים בנושאים שהשפעתם על הרווח והפסד עשויה להיות קריטית ומהותית. לשינויים באומדנים ובהערכות בנושאים שיתוארו להלן, ובכלל זה התממשות שונה של אירוע מהאומדן שנעשה לגביו, יכולה להיות השפעה מהותית על תוצאותיו העסקיות של הבנק ועל מבנה הנכסים וההתחייבויות שלו (לרבות - תלויות).

א. הפרשה להפסדי אשראי

תהליך הערכת ההפסד הגלום בתיק האשראי, מתבסס על אומדנים משמעותיים הכרוכים באי וודאות ועל הערכות סובייקטיביות, ולשינויים באומדנים או בהערכות עשויה להיות השפעה מהותית על הפרשה להפסדי אשראי.

הפרשה להפסדי אשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית".

הפרשה פרטנית, הרלוונטית לחובות בעייתיים בסיווג פגום, נעשית בהתבסס על הערכות הנהלה לגבי הפסדים הגלומים בתיק האשראי המאזני והחופץ מאזני. הפרשה זו נאמדת באמצעות הפער שבין יתרת החוב הרשומה לבין הערך הנוכחי של התקבולים הצפויים לפירעון החוב, או השווי ההוגן של הבטוחות.

אמידת התקבולים הצפויים לפירעון החוב, מתבססת על מגוון מקורות החזר הרלוונטיים, לרבות פעילותו העסקית של הלווה, ערך הבטוחות שהעמיד הלווה, וערך מימוש ערבויות שניתנו על ידי הלווה או צדדים שלישיים, ומחייבת שימוש בשיקול דעת ואומדנים אשר הנהלת הבנק מאמינה, כי הם סבירים במועד ההערכה, אולם, מטבע הדברים, אין ודאות, כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדנים שנקבעו.

הפרשה הקבוצתית מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזוהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים.

הפרשה הקבוצתית מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, באמצעות הכפלת שיעורי הפרשה שנקבעו ביתרות האשראי, לרבות מכשירי אשראי חוץ מאזניים המוכפלים במקדמי המרה רלוונטיים.

שיעורי הפרשה הקבוצתית נקבעים ברמת ענף משק תוך הבחנה בין מקדם הפרשה לאשראי תקין למקדם הפרשה לאשראי בעייתי, בהשגחה מיוחדת או אשראי נחות.

שיעורי הפרשה הקבוצתית כוללים סיכום של שני רכיבים:

רכיב ראשון מחושב על בסיס ממוצע שיעורי מחיקות חשבונאיות נטו היסטוריים, לאורך התקופה המתחילה מיום 1 בינואר 2011 ומסתיימת במועד הדיווח, או ממוצע הנותן משקל עודף לשיעור המחיקות החשבונאיות נטו בשנה האחרונה, הגבוה מהשניים.

הרכיב השני הינו "התאמה איכותית", אשר תכליתה להתאים באופן שמרני וזהיר את שיעורי הפרשה הקבוצתית לגורמים סביבתיים, אשר יש להם השפעה על הסיכון הגלום בתיק האשראי של הבנק. לצורך קביעת ה"התאמה האיכותית", מתבסס הבנק על מודלים ייעודיים שפיתח, האומדים את הסיכון ברמת ענף משק. הגורמים הסביבתיים מתייחסים למגוון היבטים, לרבות שינויים בהיקף האשראי, שינויים בנפח החובות הבעייתיים, איכות הבקורות, ריכוזיות אשראי, מגמות ותנאים כלכליים אזוריים ארציים וענפיים ועוד.

כל גורם סביבתי כולל אינדיקטורים הרלוונטיים לכימות הסיכון בתחומו ובהתבסס על שיטה עקבית בה נקבע המשקל שניתן לכל אינדיקטור, האם האינדיקטור צפוי להגדיל או להקטין את ההתאמה הנדרשת, והאם הוא רלוונטי לסך תיק האשראי או לקבוצת חובות מסוימת. בנוסף למדידה הכמותית על פי המודלים כאמור, בוחן הבנק מידי רבעון, באופן סובייקטיבי את הצורך בהגדלה של מקדמי הפרשה הקבוצתית, בהתחשב בהתפתחויות בסביבה העסקית ואינדיקציות נוספות הרלוונטיות לרמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי, ובמידת הצורך מעדכן את מקדמי הפרשה הקבוצתית בהתאם.

במהלך שנת 2020, נוכח אי הוודאות הגבוהה שיצר משבר נגיף הקורונה, הגדיל הבנק את ההתאמות האיכותיות המתקבלות במודלים הכמותיים בשיעורים ניכרים. החל מהרבעון השני של שנת 2021, לאור ההתפתחויות החיוביות במשק שבאו לידי ביטוי ביכולת לניהול המגפה ללא הטלת הגבלות ממורות על הפעילות הכלכלית, הסתגלות לניהול פעילות כלכלית רציפה לצד קיומה של המגיפה, ובפרמטרים מאקרו כלכליים חיוביים כדוגמת נתוני

צמיחה מעודדים וירידה באבטלה, צמצם הבנק באופן חלקי את ההגדלות הסובייקטיביות שהושתו במהלך המשבר. עם זאת, במסגרת השיקולים בקביעת רמת ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2021, הובאו בחשבון אי הוודאות הקיימת וחוסר הבהירות, אשר עדיין שוררים לגבי השלכות משבר הקורונה על רמת סיכון האשראי של הלווים.

כאמור, במסגרת תהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי מתייחס הבנק למכלול רחב של נתונים, שחלקם פנימיים לבנק, וחלקם כולל, בין היתר, אינדיקטורים מאקרו כלכליים. מהיבט האינדיקטורים המאקרו כלכליים, התבסס הבנק, בהנחותיו ליום 31 בדצמבר 2021, על תחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל שפורסמה ביום 3 בינואר 2022, לפיה הוערך, בין היתר, כי הצמיחה צפויה להסתכם בשיעור שנתי חיובי של כ-5.5% בשנת 2022, ושיעור האבטלה הרחב הממוצע צפוי לרדת לרמה של כ-5.4% בשנת 2022. יש לזכור כי ערכי המאקרו כאמור, הינם חלק מסט רחב של פרמטרים, אומדנים והערכות סובייקטיביות המשמשים בתהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי, ושינויים באומדנים וההערכות הסובייקטיביות עלולים להטות את יתרת ההפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי במידה רבה.

לצורך בחינת רגישות ההפרשה להפסדי אשראי להנחות ולהערכות שונות מאלה שצוינו בתחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל כאמור, ושימושו בקביעת ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2021, בחן הבנק תרחישים נוספים. במסגרת התרחישים הנוספים שנבחנו לצורך ניתוח הרגישות כאמור, הניח הבנק מחד תרחישים מחמירים הכוללים רמות אבטלה גבוהות ושיעורי צמיחה נמוכים מאלה ששימושו בחישוב ההפרשה הקבוצתית בפועל, ומאידך, תרחישים מקלים הכוללים רמות אבטלה נמוכות ושיעורי צמיחה גבוהים מאלה ששימושו בחישוב הפרשה הקבוצתית בפועל. במסגרת ניתוחי רגישות כאמור, שתוצאותיהם מתבססות על הערכות סובייקטיביות במידה גבוהה, עלה כי ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2021 עלולה היתה לגדול בתרחישים המחמירים בסכום של עד כ-35 מיליון ש"ח ובתרחישים המקלים עשויה היתה לקטון בסכום של עד כ-30 מיליון ש"ח. יודגש, כי ההוצאה להפסדי אשראי תלויה במגוון רחב של גורמים אשר קיימת לגביהם אי ודאות, כאשר מחד, קצב התאוששות איטי יותר של המשק עלול להביא להפרשה גבוהה יותר, ומנגד, קיומם של גורמים ממתנים, כגון קצב התאוששות מהיר יותר של המשק וגורמים פנימיים בבנק, כדוגמת איכות תהליך חיתום האשראי, איכות הביטחונות ומנגנוני הבקרה, עשויים להביא לקטון ברמת ההוצאה.

אמידת ההפרשה להפסדי אשראי דורשת מההנהלה שימוש באומדנים והערכות, המתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים ואמידת השפעותיהם על סיכון האשראי ועל התממשות הפסדי אשראי בעתיד. השימוש באומדנים ובהערכות מצריך הפעלת שיקול דעת אשר ההנהלה מאמינה, כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים. עם זאת, ומטבע הדברים, אין ודאות, כי הפסדי האשראי כפי שיתהוו בעתיד מתיק האשראי הקיים, יהיו זהים לאומדנים ולהערכות שנקבעו.

הערכות הבנק הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק נירות ערך תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בזנים נוספים של הנגיף שעלולים להתפתח ומסוכנותם, אפקטיביות החיסונים, התנהלות וגישת קובעי המדיניות ופרמטרים רבים נוספים. באשר לאימוץ עדכונים לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא הפרשה להפסדי אשראי צפויים (CECL) החל מיום 1 בינואר 2022, ראה באור 1.ה. לדוחות הכספיים.

ב. תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות

הערכת הסיכון ומתן ביטוי חשבונאי לתביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של עורך הדין המטפל, על סמך בקיאות וידיעתו את החוק והפסיקה, נסיונו בעבודה המשפטית, הכרת הפעילות הבנקאית, וכן, בחינת התשתית העובדתית. הערכת הסיכון מבוקרת על ידי ראש מדור ליטיגציה במערך המשפטי, ובסכומים גבוהים גם על ידי ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק.

לשם השגת מטרה זו פועל מערך הייעוץ המשפטי במספר מישורים:

1. הכרת הדין הכללי.

קיימת הקפדה, שמוצאת את ביטויה בנהלים הפנימיים של מערך הייעוץ המשפטי, על עדכון שוטף בחקיקה ובפסיקה. תשומת לב מיוחדת ניתנת לנושאים שיש להם השלכה על פעילות הבנק לענפיה ולגוניה השונים, לרבות הסקת מסקנות והמלצה על היערכות, לרבות בעקבות תביעות שדווחו על ידי בנקים אחרים.

2. טפול בתביעות ותלונות נגד הבנק.

כנגד הבנק תלויות ועומדות תביעות משפטיות (לרבות בקשה להכיר במקצתן כתובענות ייצוגיות) בנושאים שונים, לרבות בתחום שוק ההון, יחסי בנק-לקוח, היעדר גילוי נאות וכיו"ב.

התביעות נגד הבנק עוברות לטיפולו של מערך הייעוץ המשפטי, המטפל בתביעות בין בעצמו ובין באמצעות עורכי דין חיצוניים, תוך ליווי ופיקוח של מערך הייעוץ המשפטי, ככל הנדרש. לתלונות בסכום שמעל 10,000 דולר ולכל תביעה משפטית (ללא רצפת סכום) מבוצעת הערכת סיכון. ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מבצעת בקרה תקופתית על הערכת הסיכון בתלונות ובתביעות שסכומן מעל 5 מיליון ש"ח. אומדנים לחשיפות שיש לבנק בתביעות ובתלויות לגביהן נדרשה הפרשה או נדרש גילוי לגבי רמת החשיפה הגלומה בהן, נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של עורך הדין המטפל, בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים הרלוונטיים בבנק ומבוקרים כאמור על ידי ראש מדור ליטיגציה במערך המשפטי,

ובסכומים גבוהים גם על ידי ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק. למנכ"ל מועבר דיווח מיידי במקרה של תביעה מהותית ודיווח חודשי על עדכונים ושינויים מהותיים בתיקי תביעות ותלונות נגד הבנק מעל סכום מסוים. דיווח רבעוני על עדכונים ושינויים כאמור בכלל התביעות והתלונות נגד הבנק מועבר למנכ"ל ולועדת הביקורת.

לגבי מרבית התביעות והתלויים ישנם אומדנים לרמת הסיכון שיש לבנק ובהתאם לכך מבוצעות הפרשות.

באשר למתכונת הגילוי של תובענות משפטיות ראה באור 1.ד.16 (16) לדוחות הכספיים.

ג. זכויות עובדים

עובדים של חברות הקבוצה, ובכללם הבנק, זכאים להטבות מסוימות בתקופת עבודתם, בעת פרישתם ולאחר פרישתם לגמלאות. הטבות אלו כוללות, בין השאר:

- תכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויי פרישה, פנסיה, הטבות לגמלאים ואחרים.
- הטבות אחרות (לחלק מחברות הקבוצה) - מענקי ותק, הטבות בגין ימי מחלה שלא נוצלו.

ההתחייבות בגין הטבות אלו מחושבת על בסיס אקטוארי. החישובים האקטואריים מבוססים על מספר פרמטרים ובכלל זה, ההסתברות שיתמלאו כל התנאים לתשלום, תוחלת החיים הצפויה, גיל הפרישה, שיעורי הפרישה של העובדים טרם מועד הפרישה לגמלאות, שיעור עליית השכר הצפויה, שיעור הפיצויים המוגדלים ושיעור ההיוון. שיעור ההיוון מחושב על בסיס תשואת אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח בגובה ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב לבין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב של ממשלת ארה"ב. להלן ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב ההפרשות האקטואריות:

31 בדצמבר 2021		
עליה של 1%	ירידה של 1%	
במיליוני ש"ח		
השפעת השינוי בשכר על		
87	(72)	התחייבות לפיצויים ופנסיה
2	(1)	הטבות אחרות לאחר פרישה
4	(3)	הטבה בגין ימי מחלה שלא נוצלו
השפעת השינוי בשיעור ההיוון על		
(74)	90	התחייבות לפיצויים ופנסיה
(41)	55	הטבות אחרות לאחר פרישה
(3)	4	הטבות בגין ימי מחלה שלא נוצלו
(1)	1	מענקים בגין ותק
השפעת השינוי בשעור עדיבת עובדים צפויה		
121	(102)	התחייבות לפיצויים ופנסיה
(1)	2	הטבות אחרות לאחר פרישה
(6)	4	הטבה בגין ימי מחלה שלא נוצלו
(3)	1	מענקים בגין ותק

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על תכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויים, פנסיה, הטבות לגמלאים ואחרים, נזקפת לרווח כולל אחר.

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על הטבות אחרות - מענקי ותק והטבות בגין אי ניצול ימי מחלה, נזקפת לרווח והפסד. חוות דעת האקטואר עומדת לעיון באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך ובאתר מאיה של הבורסה לניירות ערך בתל אביב.

ד. אומדן השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל בהיקפים משמעותיים בתחום המכשירים הפיננסיים הנגזרים, שהצגתם בדוחות הכספיים מושתתת על בסיס השווי ההוגן, להבדיל מהשווי על פי עקרון הצבירה.

הבנק מיישם את תקן ASC 820 למדידת השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים החל משנת 2012.

תקן ASC 820 מגדיר את השווי ההוגן כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך סילוק התחייבות בעסקה בין מוכר מרוצן לקונה מרוצן במועד המדידה. התקן מחייב לעשות שימוש מירבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים, לצורך הערכת שווי הוגן. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק אשר מתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג של שווי הוגן כלהלן:

- נתוני רמה 1 - מחירים מצוטטים משוק פעיל.

- נתוני רמה 2 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר הנתונים המשמעותיים בהם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.

- נתוני רמה 3 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים בהם אינם נצפים. מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק עיקרי הוערכו לפי שווי שוק, שנקבע בשוק העיקרי ובהעדר שוק עיקרי, לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי הנגזר (סיכון שוק, סיכון אשראי וכדומה). חישובי השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים, בגין מרכיב המט"ח שלהם, מתבססים על הנתונים השוררים בשוקי הכספים הבינלאומיים ובשוק המקומי, ובגין המרכיב של המטבע הישראלי, על שיעורי רבית לא צמודה ורבית צמודת מדד, בהתחשב במחירי השוק, הנזילות והסחירות הקיימת בשוק המקומי בהתחשב בסוג המכשיר ובתקופת העסקה. בהתאם להוראות תקן ASC 820 שעורי הרבית הם אחידים, בין אם שווי המכשירים מהווה נכס בבנק ובין אם הוא מהווה התחייבות (אין מרווח בין רבית הקניה לרבית המכירה). סיכון האשראי הגלום במכשירים הפיננסיים הנגזרים בא לידי ביטוי בשווי ההוגן, על ידי הכללת פרמיית סיכון בחישוב השווי. פרמיית סיכון נכללה בחישוב כל העסקאות. בעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה נכס נכללה פרמיית סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ובעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה התחייבות נכללה פרמיית הסיכון של הבנק. פרמיית סיכון האשראי של הבנקים בארץ, של הבנקים בחו"ל ושל הברוקרים בחו"ל התקבלה מגורמים חיצוניים המסתמכים על מכשירי חוב ונגזרי אשראי הנסחרים בשוק פעיל. לגבי יתר הלקוחות, פרמיית הסיכון נקבעה לפי מודל פנימי המדרג את טיב הלקוחות וסיכון האשראי שלהם. השווי ההוגן של אופציות לסוגיהן השונים מתבסס ברובו הגדול, על מודל Black and Scholes והוא מושפע מהתנודתיות הגלומה בשערי החליפין, הרבית והמדדים הרלוונטיים לאופציה שהבנק רכש או כתב. נתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-שקל ונתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-מט"ח נקבעים על ידי חברה חיצונית המתמחה בשערוך אופציות על פי הנתונים הנגזרים משוקי הכספים בארץ ובעולם. לגבי מכשירים פיננסיים נגזרים מורכבים שאין להם שוק סחיר, מתקבלים, בדרך כלל, ציטוטי שווי הוגן מגורמים בחו"ל, וסבירותם נבחנת על ידי חדרי העסקאות של הבנק. לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים ראה באורים 27א, 27ב ו-32ב.

ה. שווי הוגן של ניירות ערך

השקעות הבנק במניות שאינן למסחר שקיים לגביהן שווי הוגן זמין, באגרות חוב בתיק הזמין למכירה ובניירות ערך בתיק למסחר נמדדות במאזן על פי שוויים ההוגן. ראה באור ד.1.8) ובאור ד.1.9) לדוחות הכספיים בדבר קביעת שווי הוגן של ניירות ערך וירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני.

תהליך קביעת שווי הוגן של תיק נוסטרו אג"ח חו"ל

תהליך קביעת השווי ההוגן מבוצע במערך הביניים, אשר במחלקה הפיננסית בחטיבת משאבים של הבנק. בתמחור אגרות חוב מסוג יורבונדס, נסמך הבנק על ציטוט ממקור חיצוני בלתי תלוי, שעיסוקו במתן ציטוטים למוסדות פיננסיים רבים וגדולים בעולם.

תיק אגרות חוב מסוג יורבונדס

המצטט החיצוני מספק לבנק באופן יומי מחירים ומרווחי אשראי לגבי כל הניירות הקיימים בתיק. במערך הביניים מבוצעת בקרת סבירות על המחירים ועל מרווחי האשראי כגון, בדיקת סבירות מול ציטוט ממערכת הבלומברג של עסקאות שבוצעו בכמות ניירות ערך הקרובה לסך ההשקעה של הבנק בנייר, בדיקת מתאם למרווחים הגלומים בעסקאות CDS (credit default swap) רלוונטיות ובדיקת סבירות לעומת אגרות חוב אחרות של אותו מנפיק עם מועדי פרעון קרובים למועד הפרעון של אגרת החוב המוחזקת. במקרים בהם אין אינדיקציות כאמור לעיל, מתבצעת פניה לברוקר חיצוני לקבל ציטוט.

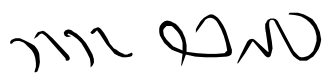
ניתוח רגישות

על פי חישובי הבנק גידול (קיטון) של 0.05% במרווח, הנובע מסיכון האשראי של מנפיקי אגרות החוב, לגבי תיק אגרות החוב במטבע חוץ של הבנק הנסמך על ציטוטים המתקבלים מספק מחירים חיצוני, יביא לקיטון (גידול) בשיערוך אגרות החוב בסך של כ-8 מיליון ש"ח. בהתייחס לניירות ערך ששוויים ההוגן נקבע על פי מחירי בורסה, הרי שאלה לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של ניירות ערך ראה באורים 12 ו-32ב.

בקורות ונהלים

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 309 שפורסמה בחודש ספטמבר 2008, הבנק מקיים בקורות ונהלים לגבי גילוי, וכן פרס מערך בקרה פנימית על דיווח כספי. ההוראות, שעניינן אחריות ההנהלה על הבקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה החשבון המבקר לגבי ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, נערכו בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם - The Sarbanes Oxley Act of 2002 שנחקק בארה"ב, והוראות והנחיות שנקבעו בארה"ב בין היתר על ידי ה-PCAOB. לדוחות צורף דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי, וכן הצהרות של מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, בנושא הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי. הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 31 בדצמבר 2021 את אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע, שהבנק נדרש לגלות בדוח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובמועד שנקבע בהוראות אלו. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2021 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי של הבנק.

סמדר ברבר-צדיק
מנהל כללי

רון לבקוניץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 7 במרס 2022
ד' באדר ב', תשפ"ב

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, סמדר ברבר-צדיק, מצהירה כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לשנת 2021 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות (לרבות הרווח הכולל), השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון") וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

סמדר ברבר - צדיק
מנהל כללי

7 במרס 2022

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, נחמן ניצן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לשנת 2021 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח אינו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות (לרבות הרווח הכולל), השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון") וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לראיה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

7 במרס 2022

דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון והנהלה של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של בטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות, הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

הנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות הנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, הנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2021, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, הנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2021, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2021 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, ה"ה סומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד מספר 91, אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2021.

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

סמיר בר-זור
מנהל כללי

רון לבקוביץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 7 במרס 2022